

МАТЕРІАЛИ XXVII
МІЖНАРОДНОГО
МОЛОДІЖНОГО ФОРУМУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

РАДІОЕЛЕКТРОНІКА
ТА МОЛОДЬ У XXI
СТОЛІТТІ

2023

ТОМ 8

ХАРКІВ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ**

**МАТЕРІАЛИ
27-го МІЖНАРОДНОГО МОЛОДІЖНОГО ФОРУМУ
«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА І МОЛОДЬ У ХХІ СТОЛІТТІ»**

**КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»**

10-12 травня 2023 р.

ТОМ 8

Харків 2023

УДК 004.932+330.46+005.934](06)

27-й Міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка і молодь у XXI столітті». Зб. матеріалів форуму. Т. 8. Харків: ХНУРЕ. 2023. 111 с.

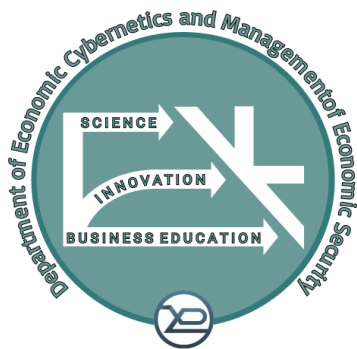
У збірник включені матеріали 27-го Міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка і молодь у XXI столітті».

Видання підготовлено
кафедрою економічної кібернетики та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки

61166 Україна, Харків, просп. Науки, 14
тел./факс: (057) 7021490

E-mail: mref21@nure.ua

© Харківський національний університет
радіоелектроніки (ХНУРЕ), 2023

УДК 330.46+338.2:005.934

КОНФЕРЕНЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»

У межах реалізації Міжнародних проєктів:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Erasmus+
«Academic Response to Hybrid Threats»
WARN**

(610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP)

Co-funded by the
European Union

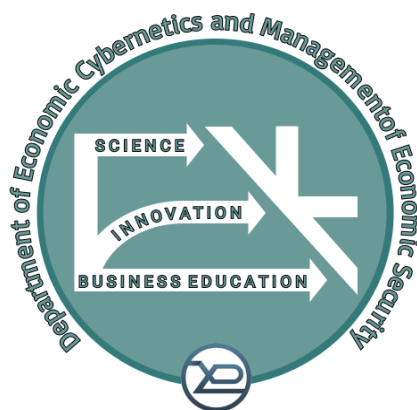
**Еразмус+ Жан Моне Модуль
«Ukraine-EU: Digital innovations
making connections 4 changes»
(Erasmus Jean Monnet Module #101047751-
EUDI4C)**

Програмний комітет конференції

Полозова Т.В.	доктор економічних наук, професор, ХНУРЕ, Україна.
Соколова Л.В.	доктор економічних наук, професор, ХНУРЕ, Україна.
Колупасєва І.В.	доктор економічних наук, професор, ХНУРЕ, Україна.
Гришко С.В.	кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
Кирий В.В.	кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
Мурзабулатова О.В.	кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
Шейко І.А.	кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.

УДК 330.46

ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА

УДК 658.15:336

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ФІАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аль-Фахор Іскндер Суліаман Салти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(067) 418-69-23, e-mail: liudmyla.sokolova@nure.ua.

This article is devoted to the characteristics of the relationship between the constituent elements of the financial stability of an industrial enterprise: financial balance, resource, potential and financial stability. These economic categories tend to change under the influence of external and internal environmental factors. Financial stability represents the ability of the enterprise to achieve a state of financial equilibrium while maintaining a sufficient degree of financial stability and to maintain this state in the long term with effective financial management.

У сучасних умовах мега нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища, дуже різкої мінливості соціально-економічних процесів, що відбуваються в Україні останнім часом внаслідок всесвітньої пандемії COVID-19 та широкомасштабних воєнних дій, значної уваги, особливо у післявоєнний період відбудови об'єктів промисловості, потребують питання забезпечення фінансової стабільності та стійкості суб'єктів господарювання. Адже умовою життєздатності кожного промислового підприємства й основою його розвитку в конкурентному середовищі є саме стабільність і стійкість. Економічні категорії «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість» є взаємопов'язаними, а це потребує визначення кожної із них, тому що з цього впливає перелік факторів впливу на діяльність підприємств. Проведений аналіз фахової літератури за проблемою дослідження показав, що існують різні погляди науковців на дефініцію цих категорій [1-3].

Фінансова стабільність підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів [1]. Як економічний процес фінансова стабільність являє собою органічний процес чіткої взаємодії внутрішніх механізмів фінансової стабільності підприємства – оперативного, тактичного та стратегічного з метою виведення підприємства з кризового стану або забезпечення економічного його зростання. Як економічна категорія фінансова стабільність – це сукупність економічних відносин, що забезпечують умови збереження підприємством абсолютної або нормальної фінансової стійкості при контрольованій фінансовій рівновазі та одночасно спроможність до стійкого економічного зростання при врахуванні впливу найбільш вагомих зовнішніх чинників.

Отже, фінансова стабільність уявляє собою спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами.

Складовими елементами фінансової стабільності є: фінансова рівновага підприємства, ресурсна, потенційна та фінансова стійкість [2, 4]. Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів. Досягнення фінансової рівноваги є запорукою фінансової стабільності, бо зростання можливостей приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової та ринкової стійкості підприємства. Ресурсна стійкість характеризує оптимальну структуру трудових і матеріальних ресурсів підприємства. Вона сприяє економії витрат за рахунок скорочення потреб у фінансових ресурсах на їх фінансування, а отже приводить до зростання прибутковості підприємства. Потенційну стійкість розглядають як можливість підприємства щодо нарощування обсягів своєї діяльності та спроможності вийти на новий рівень фінансової рівноваги. Фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна прибутковість та забезпечується процес розширеного відтворення. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. Фінансова стійкість, безперечно, є одним із головних факторів досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності. Таким чином стає очевидним, що у системі забезпечення економічної безпеки промислового підприємства усі складові елементи його фінансової стабільності у теперішній час займають дуже важливе місце і потребують підвищеної уваги фінансових менеджерів, профільних фахівців та вітчизняних науковців.

Список використаних джерел:

1. Суть фінансової стійкості та стабільності підприємства. URL: <http://www.finalearn.com> > lif.
2. Кучеренко, К. В. (2019). Фінансова стійкість як чинник та індикатор економічної безпеки промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 7(2). 44-46.
3. Захарченко, П. В. & Гриценко, М. П. (2018). Фінансовий аналіз: навч. посіб. Мелітополь: Типографія міської ради. 226.
4. Зазуляк, Х. & Миронов, Ю. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. Електронний науковий вісник «Керівник. ІНФО». URL: <http://kerivnyk.info/2014/04/zazulyak.html>.

КРИПТОГРАФІЧНИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Сіденко О. О.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел.+38(095) 865-73-77, e-mail: olha.sidenko@nure.ua

The development of cryptography began in ancient times. Cryptographic protection (encryption) of information is a type of protection that is implemented with the help of transformations of information using special (key) data for the purpose of hiding the content of information, confirming its authenticity, integrity, authorship, etc. Unlike cryptography, which hides the very fact of transmitting a message, encrypted messages are transmitted openly, their content is hidden.

Розвиток криптографії почався з давніх часів. Спочатку криптографія вирішувала лише одну задачу – забезпечення конфіденційності при передачі та зберіганні даних. Для її вирішення в давні часи використовувалися такі механізми, як схеми перестановки тексту, перемішування символів тексту, використання альтернативних алфавітів тощо.

У даний час криптографія використовує математичну базу. Застосовуються спеціальні перетворення, які визначені в таких розділах математики, як теорія чисел, теорія груп, кілець, полів, а також в деяких інших розділах. Ця специфічна математика відома далеко не всім, оскільки її не викладають в більшості навчальних закладів [1].

Аналіз фахової літератури дозволив стверджувати, що основними послугами безпеки є такі:

- забезпечення конфіденційності даних;
- забезпечення цілісності даних;
- забезпечення доступності даних;
- забезпечення достовірності даних.

Конфіденційність передбачає забезпечення неможливості доступу сторонніми особами до документу (його змісту), котрий зберігається чи передається по мережі. Найчастіше ця задача вирішується за допомоги шифрування: симетричного та асиметричного.

Цілісність має на увазі гарантію неможливості модифікування даних неавторизованими користувачами.

Доступність забезпечує суб'єктам, які мають право доступу до інформації, гарантованого отримання цього доступу.

Достовірність має на увазі гарантовану можливість доказу того, що дані буди дійсно отримані від конкретного автора.

Сучасна криптографія включає такі схеми та методи захисту інформації:

- схема симетричного і асиметричного шифрування;
- схема цифрового підпису;
- схема гешування даних;
- методи управління ключами;
- схеми доказів з нульовим розголошенням;
- методи крипто аналізу;
- постквантова криптографія [2].

Завдання з перевірки цілісності даних після зчитування з носія інформації або передачі по мережі найчастіше вирішується гешем чи перевіркою контрольної суми, а також за допомогою цифрового підпису.

Завдання по забезпеченню перевірки автентичності авторства найчастіше вирішується за допомогою цифрового підпису.

Сучасний криптографічний ключ – це цифрова послідовність певної довжини, яка створена за певними правилами з використанням генераторів випадкових чисел та розрахована за допомогою спеціального алгоритму.

Криптографічний ключ є основною складовою криптографічних операцій. Безпека більшості криптографічних схем в загальному випадку залежить від захищеності ключів [3].

У загальному випадку особистий ключ для Bitcoin генерується випадковим чином. Існують спеціальні програмні й апаратні генератори випадкових чисел, на основі яких формується випадкова послідовність фіксованої довжини (насправді, у випадку програмних генераторів, числа буде більш коректно називати псевдовипадковими).

Особистий ключ є натуральним числом константної довжини, яке сформовано за допомоги таких генераторів. Відкритий ключ отримується з особистого шляхом математичних перетворень. Таким чином забезпечується криптографічний захист інформації на вищому рівні.

Список використаних джерел:

1. Криптографічний захист. URL: <https://sites.google.com/site/zahistlokalnoiemerezi/zahist/kriptograficnij-zahist>.
2. Кравченко, П., Скрябін, Б., Дубініна, О. (2019). Блокчейн і децентралізовані системи.
3. Горобцов, В. О. (2014). Криптографічний захист інформації. Енциклопедія Сучасної України. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, URL: <https://esu.com.ua/article-1575>.

USAGE OF NLP IN BUSINESS PROCESSES

Бойченко М. Ю.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Овсюченко Ю. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ПІ,
м. Харків, Україна

тел. +38 (093) 319-89-64, e-mail: matvii.boichenko@nure.ua

The given work is devoted to the NLP, that stands for Natural Language Processing, it is proposed to consider the development and implementation of these activities on the trust in this strategy, which involves flexible and cost-effective project management based on the emotional intelligence of top managers and should correspond to value-based project approach. It was given several ways that using NLP can improve business processes.

We can see the increased interest in NLP in the world now. Although some users do not share the massive enthusiasm for the ChatGPT, calling it a creativity killer, the ability to accelerate and optimize many processes has made numerous entrepreneurs and businesses increasingly interested in NLP tools involving Artificial Intelligence and Machine Learning.

Improving customer service: NLP can be used to automate customer service tasks, such as answering customer requests or distributing queries to the appropriate departments. This can help businesses improve customer satisfaction and reduce the workload of support staff. NLP-powered chatbots and virtual assistants can be used to provide immediate responses to customer queries and provide personalized recommendations. They can also help reduce waiting time and provide 24/7 support.

Increasing operational efficiency: NLP-based text analytics automatically extracts information from large amounts of unstructured data, such as customer reviews, social media posts and customer service calls. NLP can automate various business processes, such as content moderation, data extraction and categorization, reducing manual work and streamlining operations.

Improving marketing: enables businesses to understand their customers better and deliver more personalized, targeted messaging. Keyword extraction helps identify keywords and topics relevant to an enterprise's target audience, which helps create content and marketing messages. Methods such as sentiment analysis can be used to understand customer feedback and reviews, helping companies learn how their customers perceive their brand and products. This can help justify marketing messages and improve customer interactions.

For improving compliance NLP can automatically detect and flag inappropriate or offensive content in text data, which can help businesses comply with regulations and avoid legal risks.

The complexity and cost of NLP implementation into business processes can vary depending on several factors, including the size of the company and the

specific NLP use cases. In general, it can be challenging, time-consuming, and expensive, especially if you want to develop everything from scratch. NLP requires a large amount of data to train and test models and significant computing resources.

There are some ways that using NLP can improve business processes:

- analyzing customer feedback: NLP can help businesses understand how customers respond to their products or services by analyzing feedback left online. This can give a business insight into how to improve its products or services to ensure customer satisfaction;

- automated answers to customer questions: NLP can be used to create chatbots that can help customers get answers to their questions quickly and efficiently. This can increase customer service efficiency and improve customer satisfaction;

- social media text analysis: NLP can be used to analyze and track discussions about a brand or company on social media. This can enable the business to respond to customer inquiries, identify negative feedback and take action to improve the customer experience;

- automatic document sorting: NLP can be used to automatically sort a large number of documents, for example when working with customer information or financial documents. This can reduce the cost of manual data processing and improve the efficiency of business processes.

Hence, using NLP can help businesses improve the efficiency of their business processes and provide better customer interactions, reduce manual data processing costs, and increase productivity. In addition, NLP can help businesses understand the market and competitors, which will improve marketing strategies and increase revenue.

For example, NLP can be used to analyze social media to understand which topics and products are most popular with customers and which competitors are most successful. This can enable a business to adapt to market conditions and change faster than its competitors.

In general, NLP can provide businesses with valuable information that can help them make decisions and implement innovative strategies. However, it is important to note that NLP is a technology that is still developing, so using it may require some expertise and resources.

References:

1. Iorin, Ilia. (2020, 25 March). Natural Language Processing (NLP) Use Cases for Business Optimization. <https://mobidev.biz/blog/natural-language-processing-nlp-use-cases-business/>.

2. Maksymenko, Serhii. (2020, 11 March). How to leverage Natural Language Processing (NLP) for business processes optimization. <https://www.datasciencecentral.com/how-to-leverage-natural-language-processing-nlp-for-business/>.

УДК 330.101.541:336.02(477)

СТРАТЕГІЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Москальова М. С.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(050)-955-62-95, e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

Implementation of 4th Strategy will make it possible to create a transparent, competitive, stable and high-tech financial sector in five years. Under such conditions, it will become a driver of sustainable and inclusive development of Ukraine's economy and will contribute to the welfare of citizens through the efficient accumulation and redistribution of financial resources in the economy.

Поняття «фінансовий сектор» використовується в широкому сенсі для позначення всіх підприємств, основною функцією яких є фінансове посередництво. Також фінансовий сектор можна описати як сукупність механізмів, які опосередковують роботу власне сектору, та компонентів, які обслуговують виключно інтереси капіталу.

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року реалізується Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Стратегія спрямована на забезпечення подальшого реформування та розвиток фінансового сектору України відповідно до найкращих міжнародних практик, а також на реалізацію політики, визначеної Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та іншими міжнародними зобов'язаннями України.

Загалом Стратегія розвитку фінансового сектору України налічує 5 стратегічних напрямів: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток.

Макроекономічний розвиток буде стимулюватися шляхом активізації кредитування малого та середнього бізнесу, в тому числі фермерських господарств під заставу землі, зменшення бар'єрів для відновлення іпотечного кредитування, а також надання експортного фінансування. Розглянемо стратегічні цілі макроекономічного розвитку:

Так, стратегічна ціль 1 «Забезпечення стійкості державних фінансів» передбачає проведення виваженої фіскальної політики та координації в межах бюджетного процесу, забезпечення боргової стійкості та зниження фіскальних ризиків та розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів.

Наступна стратегічна ціль 2 «Сприяння кредитуванню економіки» включає такі питання, як адаптація до застосування в Україні капітальних інструментів міжнародних фінансових організацій, стимулювання кредитування підприємств АПК, у тому числі фермерських господарств, під заставу землі, розвиток синдикуваного кредитування, зменшення перешкод для іпотечного кредитування.

Також передбачається вирішення таких питань, як стимулювання експорту, стимулювання розвитку ринку небанківського кредитування, розбудова інфраструктури для ефективного управління проблемними активами.

Ще одна стратегічна ціль 3 «Посилення захисту прав кредиторів та інвесторів» визначає такі напрями, як удосконалення інституту забезпечення виконання зобов'язань, поліпшення ефективності судових процедур та виконання рішення суду, встановлення альтернативних способів урегулювання спорів.

Щодо стратегічної цілі. «Створення умов для залучення довгострокових ресурсів» в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, то вона передбачає запровадження другого рівня системи пенсійного забезпечення, удосконалення законодавства щодо регулювання третього рівня системи пенсійного забезпечення та підвищення ефективності недержавних пенсійних фондів.

Іншими напрямками її реалізації є створення та регулювання діяльності платформ краудфандингу та залучення венчурного капіталу, запровадження регулювання та створення національного інвестиційного фонду.

Також фінансові регулятори переглядали Стратегію у 2022 році у зв'язку з повномасштабною війною Росії проти України та мають намір представити оновлену версію у 2023 році з урахуванням першочергових заходів відповідно до Плану відновлення України, створеного в рамках роботи Національної ради з питань відновлення України.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.
2. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/regulyatori-finansovogo-rinku-zatverdili-strategiyu-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku>.

МОДЕЛІ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Ступак О. М.

Науковий керівник – доц., к.е.н. Кирій В. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(097)8960480, e-mail: oleksandra.stupak@nure.ua

The article considers the importance of assessing the creditworthiness of commercial bank borrowers. The evaluation of creditworthiness of commercial bank borrowers through models requires a balanced consideration of both the advantages and disadvantages. These models offer the potential for improved decision-making in credit granting, but also present limitations such as potential biases, data limitations, and model complexity.

Кредит – це один із найважливіших видів банківських послуг, який формує найбільшу частину доходів банку, тому оцінка кредитоспроможності позичальників є невід'ємною частиною роботи комерційних банків. Вона допомагає приймати рішення щодо видачі кредитів та уникнути можливих ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю клієнтів.

Оцінка кредитоспроможності позичальників є важливою складовою процесу кредитування в комерційних банках. Вірогідність невиклати може значно підвищити ризики для банку та негативно вплинути на його фінансову стійкість. Застосування відповідних методів оцінки кредитоспроможності дозволяє банкам зменшити ризики невиклати позик та забезпечити максимальну ефективність використання фінансових ресурсів. Серед існуючих вітчизняних та зарубіжних моделей оцінки кредитоспроможності позичальників виділяють наступні:

1. Статистичні методи: які поділяються на рейтингові системи оцінки та моделі прогнозування банкрутств.

2. Моделі комплексного аналізу: 5C, PARTS, CAMPARI, MEMO RISK, PARSER, система 4FC.

Дані моделі мають свої переваги та недоліки:

1. Статистичні.

Переваги:

– гнучкість: Статистичні методи можуть бути адаптовані та модифіковані залежно від специфічних потреб банку або ринку;

– об'єктивність: Статистичні методи ґрунтуються на кількісних даних і алгоритмах, що робить процес оцінки кредитоспроможності більш об'єктивним і усуває суб'єктивний вплив людського фактору;

– можливість використання в реальному часі: Статистичні методи можуть бути використані в реальному часі, дозволяючи банкам швидко

реагувати на змінні ринкові умови та швидко оцінювати кредитоспроможність позичальників при оформленні кредитних заявок.

Недоліки:

- залежність від якості даних: Ефективність статистичних методів оцінки кредитоспроможності залежить від якості вхідних даних. Якщо дані, на яких ґрунтується модель оцінки, неповні, неточні або застарілі, це може призвести до неточних результатів оцінки ризиків;

- відсутність контексту: Статистичні методи оцінки кредитоспроможності можуть не враховувати контекстуальні аспекти, такі як особисті обставини позичальника, його майбутні плани, рівень освіти та інші фактори, що можуть вплинути на кредитоспроможність.

2. Комплексного аналізу:

Переваги:

- урахування багатфакторності: Моделі комплексного аналізу оцінки кредитоспроможності зазвичай враховують багато факторів, це дозволяє отримати більш комплексну та об'єктивну оцінку кредитоспроможності позичальника;

- висока точність: Моделі комплексного аналізу можуть бути більш точними в порівнянні з окремими статистичними методами оцінки ризиків, оскільки вони використовують більший обсяг інформації та аналізують її в комплексі. Це може допомогти уникнути неточностей, пов'язаних з використанням окремих факторів, які можуть бути неповними.

Недоліки:

- складність моделей: Моделі комплексного аналізу можуть бути досить складними та технічно вимогливими, вимагати високого рівня експертизи в області статистики, економіки, фінансів та інших відповідних дисциплін;

- залежність від експертної думки: це може створювати суб'єктивність у процесі оцінки та залежність від особистої думки експертів, що може вплинути на об'єктивність та надійність оцінки кредитоспроможності.

Отже, важливість оцінки кредитоспроможності позичальників полягає в тому, що вона допомагає зменшити ризики невиклати позик, підвищити ефективність використання фінансових ресурсів та забезпечити конкурентоспроможність банку на ринку.

Список використаних джерел:

1. Берегова, Г., Лабєцька, Л. (2005). Методи аналізу кредитного ризику та побудова моделі оцінки кредитоспроможності позичальника (№4) ЛІБС УБС НБУ.

2. Терещенко, О. О. (2012). Оцінка кредитних ризиків: відповідність новацій НБУ міжнародній практиці. Вісник НБУ, (9). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2012_9_4.

УДК 338.2:331.5

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ

Пивоваров М. О.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

Харків, Україна

тел. +38 (066) 079-92-55, e-mail: maksym.pyvovarov@nure.ua

This report discusses the importance of economic public policy in solving with the most painful problem of the modern economy as unemployment. The report describes the nature of unemployment, why it appears, what types of unemployment there are, factors and most importantly, how to solve this problem. The most important thing to pay attention to is the causes of unemployment, because they are the solution to this problem. Generally report emphasizes the decisive role of economic state policy in relation to unemployment because there are different situations and they will be where the most rational decision must be made.

Однією із основних проблем, із якими зіштовхується більшість країн з ринковою економікою є безробіття. Безробіття – це економічна категорія, що відбиває економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення. Головна втрата економіки від безробіття – це невироблений товар. Це призводить до зниження обсягу виробництва у країні. У свою чергу, відсутність будь-якого джерела доходів змушує громадян скорочувати свої витрати, відповідно скорочується споживчий попит. Крім цього безробіття особливо небезпечно для молодих людей, тому що вони можуть зайнятися кримінальною діяльністю, що шкодить не самим людям а ще й економіці.

Проте, прийняття ефективних політичних рішень, що стосуються безробіття, є складним завданням, оскільки ці рішення повинні бути прийняті з урахуванням багатьох факторів. Наприклад, негнучкість системи відносних цін, ставок заробітної плати, викривлення в ній, пов'язані з грошовою експансією держави і подальшою інфляцією, а також сезонні коливання в рівнях виробництва окремих галузей економіки тощо.

Держава повинна брати до уваги всі фактори і вибирати шлях до подолання безробіття.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну безробіття підвищилось з 11% до 25%, кожна четверта працездатна людина не працює. Зусилля держави на економічному фронті в таких умовах мають бути спрямовані на вирішення проблеми безробіття, адже українці без роботи не зможуть забезпечувати себе і свої сім'ї.

Необхідно стимулювати попит на робочу силу шляхом формування державного замовлення по важливим напрямкам. Це коли держава формує та оплачує підприємствам відповідні замовлення на постачання товарів,

надання послуг, виконання робіт, що призводить до додаткового найму робочої сили з боку цих підприємств. Отримуючи заробітну плату, колишні безробітні збільшують свої видатки на споживчі товари та, відповідно, збільшують сукупний економічний попит. Також держава може змінити ситуацію із безробіттям за рахунок розвитку державного сектору економіки. Адже потрібно нарощувати обсяги виробництва на підприємствах оборонного комплексу, енергетики та інших пріоритетних галузей. Також зараз потрібні робочі руки для розбору завалів, відновлення зруйнованих житлових будинків, об'єктів інфраструктури, комунального господарства, заводів, шкіл, лікарень тощо.

В умовах становлення ринкової економіки особливо гострою проблемою є безробіття серед молоді, яке дедалі зростає. Для її вирішення необхідно створити реальні передумови для обґрунтованого вибору професії та місця роботи з урахуванням потреб ринку праці, а також покликання, здібностей і психофізіологічних можливостей молоді людини та її професійної підготовки.

Важливим напрямом запобігання безробіттю серед молоді є реалізація спеціалізованих програм, які забезпечують розширення зайнятості молоді шляхом створення для неї додаткових робочих місць без великих матеріальних витрат, зокрема шляхом організації сезонної і тимчасової участі в проведенні сільськогосподарських робіт, обслуговуванні і ремонті сільськогосподарської техніки, транспортуванні і реалізації урожаю, через надання допомоги інвалідам, людям похилого віку, через роботу в лікарнях, інтернатах, дитячих будинках та інші.

Список використаних джерел:

1. Війна змінює ринок праці. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-zminyuye-rinok-praci-yak-derzhavi-razom-z-ukrajincyami-poboroti-bezrobittya-novini-ukrajina-11946903.html>.
2. Башнянин, Г. І., Лазур, П. Ю., & Медведєв, В. С. (2000). Політична економія. Ніка-Центр.

УДК 331.5

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ЗА УМОВ РИНКУ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Прібільнова І. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiia.hrytsenko@nure.ua.

In scientific work, the object of research is the company's labor resources and their use under market conditions. The purpose of the research is to form basic information about the concepts and characteristics of labor resources, to investigate models of labor relations and strategies for effective personnel management. The relevance of the research topic is determined by the fact that the transition to market relations in our country fundamentally changed the economic essence of labor organization at enterprises. The relevance of this work lies in the fact that the issue of labor organization is essential, as well as in small, medium, and large organizations. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

Трудові ресурси (персонал) – сукупність осіб, що працюють на певному підприємстві і вкладають свою працю, фізичні та розумові здібності, знання та навички в проведення господарсько-фінансової діяльності підприємства, реалізацію його статутних завдань.

Персонал підприємства – це сукупність його постійних працівників, які пройшли необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної роботи по своїй спеціальності.

За характером виконуваних функцій персонал підприємства поділяється найчастіше на чотири категорії: керівники, спеціалісти, службовці, робітники.

Керівники здійснюють управління підприємством, підрозділами основної та неосновної діяльності, функціональними підрозділами управлінського апарату підприємства, структурними складовими названих підрозділів, трудовими колективами й робочими групами працівників.

До спеціалістів відносяться інженери різних спеціальностей, економісти, бухгалтери, фінансисти, юристи, соціологи та працівники інших професій і спеціальностей, зайняті в управлінському апараті підприємства, однак не на керівних посадах.

Службовці – це працівники, які обслуговують діяльність керівників і спеціалістів. Вони виконують інформаційно-технічні операції, звільняючи керівників і спеціалістів від цієї трудомісткої роботи.

Робітники – це та частина персоналу (а точніше ПВП) підприємства, яка бере безпосередню участь у виробництві основної, допоміжної продукції, у виконанні робіт і послуг допоміжного характеру, а також у здійсненні обслуговуючих процесів.

Важливим напрямком класифікації персоналу підприємства є його розподіл за професіями та спеціальностями.

Професія – це певний вид трудової діяльності людей, який виділився в процесі суспільного поділу праці, й вимагає для його здійснення працівником наявності потрібних для цього спеціальних знань та практичних навиків роботи у працівника. Спеціальність – це більш вузький різновид трудової діяльності в межах професії, який має свої специфічні особливості; для роботи за спеціальністю працівник повинен володіти додатковими спеціальними знаннями й навиками практичного використання цих знань.

Підбір і розстановка кадрів передбачають планування службової кар'єри виходячи з оцінки потенціалу індивідуального вкладу, віку працівників, виробничого стажу, кваліфікації та наявності робочих місць. Зазвичай при підборі кандидатів використовують не один метод, а цілий комплекс різних методів, спрямованих на всебічну оцінку кандидатів.

При підготовці та проведенні процесу відбору необхідно пам'ятати, що не тільки організація відбирає працівників, які найкраще відповідають встановленим критеріям, а й кандидати, які беруть участь у відборі, також приймають рішення про те, наскільки привабливо для них дане місце роботи.

Планування людських ресурсів власне кажучи являє собою застосування процедур планування для комплектації штатів і персоналу. Процес планування містить у собі три етапи: оцінка наявних ресурсів, оцінка майбутніх потреб та розробка програми задоволення майбутніх потреб.

Ефективне стимулювання працівника сприяє насамперед підвищенню загальної продуктивності праці, тобто вирішення економічних завдань на користь підприємства. Система стимулювання дозволяє створити умови для задоволення вагомих і соціально обумовлених потреб працівника, формування у нього мотивів ефективної праці. Організація з мотивованими працівниками відрізняється високою продуктивністю та прибутковістю. Тому збереження мотивації співробітників є пріоритетом в будь-якому успішному бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бойчик, І. М., Харів, П. С. & Хопчан, М. І. (2008) Економіка підприємств: навч. посібник. Сполном.
2. Коюда, П. М., Горбач, О. І., & Гвоздева, М. Ю. & Степанова О. В. (2011) Економіка підприємства: навч. посібник. Сміт.
3. Березін, О. В., & Бутенко, Н. В. (2009) Економіка підприємств: практикум: навч. посібник. Знання.

УДК 336.221:330.322(477)

РОЛЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ РЕГУЛЮВАННІ

Москальова М. С.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Довгопол Н. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(050)-955-62-95), e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

One of the largest economic spheres of state regulation of the Ukrainian economy is taxation. After all, it is through taxes that economic relations and the interests of the state, regions, citizens of the country, and economic entities are regulated.

Практика показала, що податкова система є показником актуальних проблем економіки країни. Податкова система буде збалансованою, коли фінансовий тягар справедливо розподілиться серед платників податків, коли податки не спричинятимуть спотворень у поведінці платників податків, а також у інвесторів різних секторів економіки чи галузей.

У деяких країнах Європейського Союзу було проведено дослідження щодо того, як зміни у податковій системі відображаються на державному бюджеті. Це показник того, як держава досягає балансу між витратами та доходами. Країна, що має найбільший дохід і помірний рівень державних витрат, має перспективне майбутнє та суверенний державний бюджет. Податкова система є одним із найважливіших процесів планування економіки країни

Раніше оподаткування більшою мірою стосувалося великих корпорацій. Як правило, в усіх країнах світу фінансовий дохід великих підприємств був більшим, ніж в інших бізнес одиницях. І оскільки великі корпорації мали стабільний прибуток навіть під час економічних криз, держави почали використовувати їх як спосіб отримання наповнення державного бюджету. Саме так було створено політику для встановлення балансу між державними витратами та доходами корпорацій.

Оптимальної податкової системи, або системи, яка не має порушень чи недоліків, досі не існує навіть у таких країнах, як США чи Німеччина. Часті зміни у податковій системі та політиці призвели до багатьох порушень та високого рівня незадоволення платників податків.

Для створення належної податкової системи необхідно враховувати наступне:

- кожен суб'єкт оподаткування повинен робити свій внесок для підтримки уряду своєї держави в тих засобах доходу, які він генерує;
- податок, який кожен повинен сплатити, має бути справедливим, безпечним, та йти на користь суб'єктів господарювання чи платників податків, а не розподілятися довільним чином;

– після стягнення податок має одразу йти до скарбниці для використання за призначенням, не залишаючись поза системою.

Хоча Європейський валютний союз створив умови для поліпшення економічної та фінансової інтеграції до Єврозони, в умовах фінансової та суверенної криз процес євроінтеграції супроводжується виникненням серйозних дисбалансів у заощадженнях та інвестиціях, кредитному та житловому бумі в деяких країнах і перерозподілі ресурсів у менш продуктивні сектори економіки.

З макроекономічної точки зору, диспропорції на зовнішніх рахунках призвели до накопичення високого рівня зовнішніх зобов'язань, які необхідно зменшити, що в свою чергу послаблює інвестиції і, отже, обтяжує перспективи та потенціал зростання.

Мета податкової політики країни полягає у знаходженні балансу між наявними фінансовими можливостями та сукупністю всіх видатків, що мають соціально-економічний характер, при певних умовах розвитку країни

На сьогоднішній день перед Україною гостро стоїть питання щодо формування та реалізації ефективної податкової політики, за допомогою якої можна буде втілити всі існуючі цілі та завдання для стабільного економічного зростання. Однак, податкова політика має будуватися, виходячи із існуючого соціального та економічного положення та бути науково обґрунтованою.

Існуючий податковий клімат, що сформувався в Україні через непослідовні дії органів державної влади в податковій сфері, став причиною затяжного економічного спаду через тінізацію економіки, корупційну складову, некомпетентність влади, підірвану довіру зі сторони населення, світові тенденції, що спричинили негативний вплив на економіку країни. Саме застарілі методи податкового адміністрування, суперечливі зміни в податковому законодавстві є причиною збільшеного податкового тягара на суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Буркинський, Б. В., & Лайко, О. І. (2018). Податкові інструменти стимулювання інвестиційного розвитку: світовий досвід та національні реалії. Економічні інновації. (Вип. 66).

2. Кузнєцов, К. В. (2017). Формування пріоритетів податкового стимулювання іноземних інвестицій в економіку України. Наукові праці НДФІ.

УДК 338.47:656

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Гасанов С. А.

Науковий керівник – к.т.н., доц. Петрик В. Л.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»,
м. Харків, Україна

тел. +38(099) 493-21-29, e-mail: v.petryk@khai.edu

This work is devoted to the assessment of trends in the development of the world market of transport services. It has been established that currently transport services are one of the largest items of world exports, and their share in the structure of world exports of services is growing rapidly every year. The impact of the consequences of the COVID-19 pandemic on the dynamics of indicators of international trade in transport services is indicated. In the future, the development of the transport services market will be formed around the latest achievements of technical progress.

Транспорт є одним із економічних підсистем народного господарства будь якої країни. Він служить матеріальною базою виробничих зв'язків між окремими країнами та регіонами світу для обміну товарами, постає як фактор, що організує світовий економічний простір та забезпечує подальшу реалізацію територіального поділу праці. Роль різних видів транспорту обумовлена не лише інтенсивним розвитком торгово-економічних відносин між країнами, збільшенням обсягів зовнішньоторговельних та транзитних перевезень, технічним рівнем транспортної системи та якістю наданих послуг, а також станом світової економічної кон'юнктури, зміною цін на основні види експортно-імпоротної продукції та підвищенням життєвого рівня населення.

Попит на перевезення вантажів та пасажирів на різних видах транспорту змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Він є функцією економічного розвитку країн та регіонів, природно-географічних умов, розміщення природних ресурсів, ринків праці та збуту, а також рівня купівельної спроможності населення.

Транспортній сфері належить ключове місце в структурі світового ринку послуг. У загальносвітовому експорті та імпорті всіх видів послуг частка транспортних послуг становить приблизно 24 % [1]. В Україні, наприклад, в структурі зовнішньої торгівлі послугами за видами у 2021 році експорт транспортних послуг становив 40,4%, імпорт – 22,8% [3]. Забезпечуючи постачання товарів від продавця до кінцевого споживача, вона є ключовою ланкою, що поєднує суб'єктів ринкових відносин. З поширенням науково-технічного прогресу ця галузь постійно зазнає трансформацій, які впливають не тільки на її кількісну, а й на якісну складову [2].

Найбільшим постачальником транспортних послуг є США. Їх експорт становить близько 80-90 млрд дол. США, проте вони й імпортують транспортно-експедиційні послуги на суму 90-100 млрд дол. США на рік. Але поступово США втрачають лідируючі позиції в даному сегменті ринку. Це пояснюється низкою економічних факторів та активним розвитком логістики в провідних європейських країнах [1].

Аналізуючи сучасний стан ринку транспортних послуг можна помітити істотні відмінності у порівнянні з попереднім періодом розвитку даного типу ринку. Міжнародна торгівля послугами постраждала від пандемії COVID-19 сильніше, ніж торгівля товарами. Найбільше постраждали подорожі та транспортні послуги. Однак після падіння на 17,7 % в 2020 році, спричиненого пандемією, у 2021 році світовий експорт послуг вийшов на шлях відновлення. Міжнародні потоки послуг відновилися в 2021 році і майже досягли рівня 2019 року. [4].

Серед основних категорій послуг експорт транспорту зафіксував найвище річне зростання у 2021 році (+35 відсотків). За ними йшов експорт телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг, який зріс на 19 відсотків. Після різкого падіння більш ніж на 60 відсотків у 2020 році, подорожі відновилися лише частково протягом 2021 року, підвищившись на 11 відсотків. Цей сектор залишався особливо значущим у торгівлі послугами Африки та Америки, що розвивається. Транспорт і подорожі разом становлять більше половини експорту послуг. У розвинутих економіках подорожі та транспорт становлять чверть загального обсягу послуг, проданих за кордоном [4].

Світовий ринок транспортних послуг характеризується позитивною динамікою. У подальшому розвиток ринку транспортних послуг буде залежати від досягнень технічного прогресу. Загалом транспортній сфері будуть притаманні автоматизація всіх процесів шляхом модернізації вже існуючих базових технологій.

Список використаних джерел:

1. Авраменко, О. В. Міжнародна логістика: місце України на світовому ринку транспортно-логістичних послуг. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/72.pdf.
2. Кушнір, Н., Сюсько, О. Аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/2078-1431.2019.2%2823%29.135-146>.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv/arh_ztp_kv2022_u.html.
4. UNCTAD Handbook of Statistics 2022. United Nations. Geneva, 2022. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdstat47_en.pdf.

УДК 339.9

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Шаповалов О. В.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(098) 266-83-37, e-mail: oleh.shapovalov@nure.ua

One of the main signs of the current development of world dominance is the development of globalization processes, as a way to cope with the impact on the system of international economic currencies, to transform directly and signify trends in the development of national economies. The processes of globalization of the world state are characterized by a dualistic influx on the subjects of the light economy, so that in order of positive aspects, negative ones are manifested. Moreover, the effects of globalization are manifested differently in other lands in different ways in terms of the economic development.

Глобалізація уявляє собою тривалий процес інтеграції національних економік світу з метою розв'язання глобальних проблем людства [1]. Глобалізація віддзеркалює реальність зростання глобальної взаємозалежності та великою мірою зумовлена новими комунікаційними технологіями. У цьому сенсі глобалізація і стала характерною рисою нової епохи. Важливою особливістю системного підходу до вивчення особливостей глобалізації є розгляд її як багаторівневої ієрархічної системи [2]. В контексті цього процес глобалізації можна розглядати на трьох рівнях.

Перший рівень – рівень кожної країни. Глобалізація характеризується ступенем взаємозв'язку і взаємозалежності економіки кожної окремо взятої економіки країни зі світовою економікою загалом. Варто зазначити, що глобалізація світової економіки зростає і не всі країни однаковою мірою інтегровані як до світової економіки загалом, так і до глобалізації світової економіки. Ступінь інтегрованості економіки країни у глобальному масштабі до світової економіки визначають за допомогою індикаторів, таких як співвідношення експорту (імпорту, зовнішньоторговельного обороту) до валового внутрішнього продукту країни, відношення прямих іноземних інвестицій до валових внутрішніх капіталовкладень, потік платежів роялті.

Другий рівень – рівень глобалізації галузі. Це означає, що в конкретній країні в різноманітних формах міжнародних економічних відносин певною мірою беруть участь підприємства будь якої галузі. У такому разі рівень глобалізації окремої галузі варто визначати за допомогою таких індикаторів, як відношення обсягів внутрішньогалузевої торгівлі до світового виробництва галузі, коефіцієнт спеціалізації галузі, а

саме відношення експортних до національних продажів галузі, частка ПП в загальному обсязі капіталовкладень у галузь.

Третій рівень – рівень глобалізації окремої компанії. Це має прояв у тому, наскільки конкретна компанія розширила географію надходжень своїх доходів за допомогою створення власної розгалуженої мережі і в яких масштабах та пропорціях вона розмістила свої активи у різних країнах. Глобалізація на рівні компанії показує, наскільки об'єкт є залученим до експорту капіталу, товарів, послуг та ноу-хау через структури, які, як правило, залежать від цієї компанії. Рівень глобалізації компанії визначається за допомогою таких індикаторів, як: частка активів за межами країни розміщення материнської компанії, частка або питома вага експорту (продажів) у загальному виробництві компанії або частка доходів, яка отримана за межами країни розміщення своєї материнської компанії; внутрішньофірмові потоки технологій (обмін між філіями, філіями та материнською компанією).

Економіка України інтегрована до глобальної економічної системи насамперед за рахунок активізації участі в міжнародній торгівлі. Внаслідок цього, виклики розвитку країни формуються у площині спроможності протистояти загрозам глобального характеру, а також здатності використовувати переваги та досягнення сучасного етапу глобалізаційних процесів, зокрема, просування економіки знань та прогресивні соціальні й інституційні зміни. З огляду на це можливими можуть бути такі завдання у формуванні зовнішньоекономічної політики, як:

- імплементація інновацій у розвиток переробної промисловості;
- локальна пріоритетність та розвиток систем менеджменту іноземних інвестицій;
- посилення захисту прав інтелектуальної власності;
- активізація участі в глобальному управлінні, мультирівневих інтеграційних проєктах та протидії протекціонізму тощо.

Таким чином перспективи розвитку економіки України залежать від здатності до побудови ефективної зовнішньоекономічної політики, пріоритети якої відповідатимуть національним інтересам та, водночас, наслідуватимуть світові тенденції.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко, А. І., Бабміндра, Д. І., & Слободяник, І. М. (2021). Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами України в контексті пандемії COVID-19. Бізнес Інформ, (4), 30-36.
2. Crutsinger, M. US trade deficit narrows in October as exports rebound. <https://apnews.com/article/business-united-states-global-traded73b5fbff423676ed1770bdb702625c4> (дата звернення 03.03.2023).
3. Фінансовий портал. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення 02.03.2023).

УДК 331.45:006.032

АДАПТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ ДО СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – к.т.н., доц. Стиценко Т. Є.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ОП,
м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiiia.hrytsenko@nure.ua.

In scientific work, the object of research is the requirements of international standards for occupational safety management. The purpose of the study is to consider the main provisions and documentation regarding the requirements of international standards for occupational safety management. According to the United Nations concept of "sustainable human development", occupational safety is considered as one of the basic human needs. The relevance of the research topic is determined by the fact that the requirements of international standards for occupational safety management are applied in any subject area, including various research methods and procedures. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

На основі міжнародного досвіду було встановлено, що ефективність підприємств піддається підризу, якщо організація праці ігнорує вимоги гігієни та безпеки праці. Такі підходи не можуть стати основою для сталої стратегії розвитку. Відповідно до концепції Організації Об'єднаних Націй щодо «сталого людського розвитку», безпека праці розглядається як одна з базових потреб людини.

Міжнародний стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність» призначений для сприяння постійному поліпшенню умов наймання та здійснення трудової діяльності з виконанням етичних норм цивілізованого суспільства. Основною метою стандарту є забезпечення привабливості умов наймання для співробітників та покращення їхніх умов праці і життєвого рівня.

Існує низка європейських директив, які стосуються вимог охорони праці на робочих місцях. Ці директиви включають в себе вимоги щодо захисту працівників, які працюють у вибухонебезпечних середовищах, використання працівниками засобів праці та індивідуального захисту на робочому місці, захисту від шкідливого впливу хімічних речовин на робочому місці, запобігання значних аварій, пов'язаних з небезпечними речовинами, захисту робітників від ризиків, пов'язаних з вібрацією, певних аспектів організації робочого часу та загальної безпеки продукції.

Необхідно відзначити, що охорона праці передбачає не лише запобігання фізичної шкоди працівникам, яка може бути спричинена нещасними випадками та професійними захворюваннями, але й зниження

навантаження на працівників та створення сприятливих морально-психологічних умов праці. Однією з метою Директиви 89/391/ЄЕС "Про проведення заходів, спрямованих на поліпшення безпеки та гігієни праці робітників" є впровадження заходів, які б допомогли поліпшити безпеку та здоров'я працівників в ході роботи. Дана директива застосовується у всіх сферах діяльності - приватних, державних та муніципальних. Згідно з Директивою Ради 89/391/ЄЕС, головною обов'язковою відповідальністю роботодавця є дбайливе ставлення до безпеки та здоров'я працівників у будь-яких ситуаціях, пов'язаних з роботою.

Однією з актуальних проблем у сфері безпеки праці є травми, які виникають внаслідок повторюваних перенапруг. Директива № 89/654/ЄС «Про обов'язковий мінімум вимог до безпеки робочих місць» містить рекомендації щодо облаштування приміщень для відпочинку працівників та необхідності обладнання робочих місць для інвалідів.

Директива № 89/655/ЄС «Про обов'язковий мінімум вимог з безпеки інструментів та устаткування, використовуваних працівниками у виробничому процесі» враховує дві важливі аспекти ергономіки: допоміжні операції працівників у процесі роботи з верстатами та технічним устаткуванням, а також дотримання принципів ергономіки при розробці інструментів та устаткування для використання на виробництві.

Міжнародна Організація Праці (МОП) займається питаннями керування умовами праці в міжнародному масштабі та розробкою конвенцій та рекомендацій по соціально-правовим проблемам. Україна є членом МОП та ратифікувала 63 конвенції, 14 з яких - за роки незалежності. Закон України «Про охорону праці» визначає основні положення реалізації конституційного права громадян на охорону життя та здоров'я в процесі трудової діяльності та діє на всіх підприємствах, установах та організаціях незалежно від форм власності та видів діяльності. Україна, беручи за основу Міжнародні стандарти та досвід провідних Європейських країн, розробила нові засоби захисту працівників, створила ряд засобів контролю стану умов праці та єдину автоматизовану інформаційну систему охорони праці.

Список використаних джерел:

1. Кундієв, І. І., Яворовський, О. П., & Шевченко, І. М. (2011). Гігієна праці: Підручник. ВСВ «Медицина».
2. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): Навч. Посібник. «Тріада плюс», (2010).

УДК 339.138

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ МАЛОБЮДЖЕТНОГО МАРКЕТИНГУ

Дзівінська А. О.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

Харків, Україна

тел.(057) 702-14-90) e-mail: anastasiia.dzivinska@nure.ua

Marketing is one of the most important areas in modern business. With the help of marketing, companies seek to promote their products and services, attract new customers and retain existing ones. However, most small and medium-sized companies cannot afford large marketing budgets, which limits their ability to promote products and services. In this regard, there is a need to use low-budget marketing, which is a more economical and effective way to promote products and services.

Сьогодні малобюджетний маркетинг стає все більш популярним в умовах жорсткої конкуренції та обмежених ресурсів, які доступні малому та середньому бізнесу. Малобюджетний маркетинг є ефективним способом залучення та утримання клієнтів, поліпшення репутації компанії, підвищення продажів та збільшення доходів. Він заснований на використанні різних маркетингових інструментів та технологій, які дозволяють досягати максимального ефекту за мінімальних витрат.

Концепція малобюджетного маркетингу включає використання різних маркетингових інструментів, які не вимагають великих фінансових витрат. Одним із таких інструментів є використання інтернет-технологій та соціальних мереж. Соціальні мережі дозволяють компаніям встановити контакт із потенційними клієнтами, дізнатися про їхні переваги та потреби, а також розширити свою аудиторію. Для цього необхідно створювати цікавий та корисний контент, який привертатиме увагу користувачів.

Ще одним ефективним інструментом малобюджетного маркетингу використання контекстної реклами. Це форма реклами, яка відображається користувачам пошукових систем на основі ключових слів, які вони вводять у пошуковий рядок. Контекстна реклама дозволяє точно спрямувати рекламні повідомлення потенційних клієнтів, збільшуючи ймовірність їх конверсії.

Важливим аспектом малобюджетного маркетингу використання реферального маркетингу. Це спосіб залучення нових клієнтів шляхом рекомендації товарів та послуг існуючими клієнтами. Це може бути організовано у вигляді програми лояльності чи знижок за залучення нових клієнтів.

Малобюджетний маркетинг є ефективним способом просування продуктів і послуг, який дозволяє досягати максимального ефекту при мінімальних витратах. Для цього використовуються різні маркетингові

інструменти, такі як використання інтернет-технологій та соціальних мереж, контекстна реклама, реферальний маркетинг, місцеві рекламні канали, маркетинг впливу, email-маркетинг, SEO-оптимізація та маркетингові дослідження.

Також малобюджетний маркетинг може бути реалізований через маркетинг впливу. Маркетинг впливу – це співпраця з популярними блогерами, які мають свою аудиторію та впливають на думку людей. Це може бути використане для просування продуктів чи послуг, а також для підвищення впізнаваності бренду.

Наступним важливим аспектом малобюджетного маркетингу є використання email-маркетингу. Це спосіб привернення уваги клієнтів через розсилку електронних листів, у яких можуть бути різні пропозиції, новини або знижки. Для ефективності email-маркетингу важливо мати добре складений список адрес, а також цікавий контент.

Важливим елементом малобюджетного маркетингу є використання SEO-оптимізації. SEO-оптимізація дозволяє покращити позиції сайту в пошукових системах та залучити більше трафіку на сайт. Для цього необхідно правильно підібрати ключові слова, оптимізувати контент та використовувати посилання.

Концепція малобюджетного маркетингу також включає використання маркетингових досліджень. Дослідження допомагають розуміти потреби та вимоги клієнтів, а також визначати цільову аудиторію. На основі результатів досліджень можна розробляти маркетингові стратегії, які будуть найефективнішими для залучення нових клієнтів та збільшення продажів.

У цілому, концепція малобюджетного маркетингу стає дедалі популярнішою і затребуваною за умов сучасної економіки, де багато компаній неспроможні дозволити собі великі маркетингові бюджети. Однак, при правильному використанні малобюджетного маркетингу можна досягти високих результатів та підвищити ефективність просування товарів та послуг, що призведе до збільшення прибутку компанії.

Список використаних джерел:

1. Костенко, Л. (2020). Малобюджетний маркетинг: основні ідеї, методи та приклади. URL: <https://www.profitspace.com.ua/blog/malobudzhethnyj-marketing-osnovni-idei-metody-ta-priklady/>.

2. Ханевич, О. (2019). Малобюджетний маркетинг: ідеї та рекомендації. URL: <https://ain.ua/2019/10/03/malobyudzhethnyj-marketing-idei-ta-rekomendacii/>.

3. Литвин, О. (2019). Малобюджетний маркетинг як стратегія розвитку малих і середніх підприємств. URL: <https://businessviews.com.ua/ua/business-strategy/3966-malobudzhethnyj-marketing-jak-strategija-rozvitku-malyh-i-serednih-pidpryjemstv>.

УДК: 334

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА В ЕКОНОМІЦІ

Полозов М. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38 (099)632-33-38, e-mail: mykhailo.polofov@nure.ua

This paper contains an explanation of the process of innovative development of a modern enterprise and its directions. The terms of complex mechanization, automation, chemicalization, electrification and electronicization were also considered.

У ХХІ ст. вирішальним елементом розвитку сучасного виробництва є саме інноваційна діяльність. Саме тому вибір методологічного підходу має особливу актуальність щодо інноваційного розвитку підприємства. Це є важливим не тільки на рівні підприємств, а й на вищих рівнях управління національною економікою [1].

Розвиток сучасного підприємства – це процес систематичних динамічних перетворень, трансформацій його підсистем в межах встановлених підприємством стратегічних цілей для забезпечення сталого інноваційного розвитку. Тому нагальною проблемою інноваційного розвитку є раціоналізація та інтеграція всіх процесів в системі управління підприємством. Це пояснюється, з одного боку, множиною багаторівневих цілей об'єктів і суб'єктів управління, які повинні мати високий рівень узгодженості, а з іншого, – складністю їх гармонізації [2].

Нині в більшості випадків термін «інноваційний розвиток» використовується, коли йдеться про двадцять восьмий відповідний тип розвитку на макрорівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу в процесі економічного розвитку країни, регіону, формування так званої економіки знань, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо.

Звідси стає зрозумілим, що під інноваційним розвитком підприємства слід розуміти розробку і освоєння продуктових і технологічних інновацій, а також цілеспрямований пошук і розвиток специфічних компетенцій на основі формування сприйнятливості підприємства до інноваційних змін за рахунок реалізації різних видів інновацій. Напрями інноваційного розвитку підприємства наведено на рис. 1 [3].

Комплексна механізація і автоматизація виробництва – широке впровадження взаємопов'язаних апаратів на всіх ділянках виробництва.

Хімізація виробництва – удосконалення виробничих процесів у результаті впровадження хімічних технологій, сировини, матеріалів,

виробів з метою інтенсифікації, отримання нових видів продукції і підвищення їх якості.

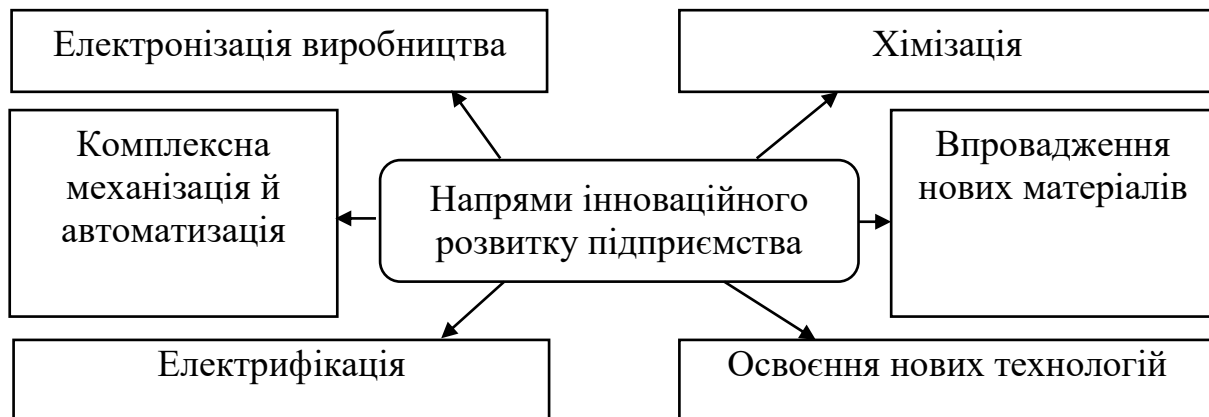

Рисунок 1 – Напрями інноваційного розвитку підприємства

Електрифікація виробництва – широке впровадження електроенергії як джерела живлення виробничого силового апарату.

Електронізація виробництва – забезпечення всіх підрозділів організації високоефективними засобами електроніки – від персональних комп'ютерів до супутникової системи зв'язку та інформації.

Створення і впровадження нових матеріалів, що володіють якісно новими ефективними властивостями (жароміцністю, корозійною і радіаційною стійкістю) та дозволяють підвищувати конкурентоспроможність виробленої продукції.

Освоєння нових технологій вирішує багато виробничих та соціально-економічних проблем.

У результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що впровадження напрямів інноваційного розвитку підприємства з урахуванням усіх їх складових забезпечить підприємству створення та виведення на ринок інноваційної конкурентоспроможної продукції.

Список використаних джерел:

1. Микитюк, П. П., Крисько, Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна, О. Ф., & Скочиляс, С. М. (2015). Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник, 224.

2. Підкамінний, І. М., & Ціпуриндак, В. С. (2011). Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>.

3. Лапін, О. В., & Марчук, Н. О. (2014). Визначення можливих напрямків інноваційного розвитку підприємства.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Сіденко О. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Діденко Є. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел.+38(095) 865-73-77, e-mail: olha.sidenko@nure.ua

Financial risks are a valuable expression of a probable event that leads to losses. Financial risks are always associated with the danger of losing money. The reasons for the appearance of financial risks are connected, firstly, with the development of commodity-money relations, and secondly, with the uncertainty and unpredictability of many economic phenomena, their multicriteria, conflict.

Фінансові ризики – це вартісний вираз вірогідної події, що призводить до збитків. Фінансові ризики завжди пов'язані з небезпекою втрати грошових коштів. Водночас, настання ризикової події в ринкових умовах призводить до одержання як позитивного (виграш, прибуток), так і негативного (програш, збиток, витрати) результату.

Причини появи фінансових ризиків пов'язані, по-перше, із розвитком товарно-грошових відносин, по-друге, з невизначеністю та непередбаченістю багатьох економічних явищ, їх багатокритеріальністю, конфліктністю.

Фінансові ризики є невід'ємною характеристикою фінансових рішень, тому однією із функцій банківської системи є мінімізація негативних інфляційних тенденцій та розподіл ризику між учасниками (останній залежить від зміни валютних курсів, відсоткових ставок, ціни на товар та акції).

При визначенні степеню ризику важливе місце посідають методи математичної статистики. Суть оцінки ризику зводиться, по-перше, до розрахунку середнього очікуваного значення результату ризику (прибутку); по-друге, до врахування коливання можливого результату (прибутку) від середнього значення.

Фінансові ризики є невід'ємною характеристикою фінансових рішень, тому однією із функцій банківської системи є мінімізація негативних інфляційних тенденцій та розподіл ризику між учасниками (останній залежить від зміни валютних курсів, відсоткових ставок, ціни на товар та акції).

Для забезпечення фінансової стабільності в країнах з високим розвитком економіки набув поширення метод управління ризиками – хеджування. Хеджування є результатом функціонування та розвитку ринку похідних строкових контрактів. Строковий ринок є стабілізуючим фактором ціноутворення касових позицій, він дає можливість мінімізувати

фінансові ризики, забезпечуючи фінансову стабільність підприємств та установ та поширюючи інформацію про стан кон'юнктури ринків.

Концептуальні засади ідеального хеджування базуються саме на усвідомленні змісту та правильних підходів до методів хеджування.

Хеджування є складним процесом мінімізації ризиків, оскільки вимагає надійного прогнозування кон'юнктури ринку та розуміння законів його функціонування. Набутий світовий досвід хеджування вимагає адаптації до реалій трансформаційної економіки нашої країни, що, в свою чергу, обумовлює подальші наукові дослідження проблем хеджування з урахуванням світового та вітчизняного досвіду.

Управління ризиками може відбуватися за допомогою методів диверсифікації, страхування, скоординованого управління активами і пасивами (балансом), а також хеджування. Отже, використовуються три різні, але взаємопов'язані способи управління фінансовими ризиками. Перший пов'язаний з купівлею страховки. Другим способом є управління активами і пасивами. Останнім способом, який може бути використаний сам по собі або в поєднанні з двома попередніми, є хеджування.

З цього виходить, що оцінити ризики фінансового інструменту з використанням будь-якого одного універсального показника неможливо. Більш об'єктивну оцінку ризику можливо отримати використовуючи одночасно ряд взаємодоповнюючих один одного показників, таких як, мінливість, чутливість та величину ризику, які з різних сторін характеризують ризик.

Слід також пам'ятати, що через ризик фінансового інструменту опосередковано дається оцінка відповідного фінансового ринку, який є складною системою та, відповідно, об'єктивне відображення функціонування якого потребує не менш складної системи оцінювання та моделювання. Таким чином, вибір фінансової операції залежить від цілей та задач, які ставить перед собою інвестор, від його відношення до ризику, волатильності інвестованих засобів та ряду інших факторів, у відповідності до яких проводиться вибір показників ризику.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський, В. (2020). Фінансовий ризик і методи його вимірювання. Фінанси України. 13-23.
2. Васюренко, О. В. (2005). Ризик як складова економічних процесів. Фінанси України. (7). 68-74.
3. Грачов, В. (2015). Класифікація ризиків та управління ними. Фінанси України. 56-60.

УДК 339.9:004.9]:331.5(477)

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Мороз М. Ю.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. 38 (066) 4388040, email: moroz.maksym1@nure.ua

This work analyzes the impact of digitization and globalization on the labor market in Ukraine. It discusses the increasing use of digital technologies and the effects of globalization on the country's economy. The author examines how these trends are reshaping job opportunities and creating new challenges for workers in Ukraine. The work also explores the potential benefits and risks of digitization and globalization for the labor market. The author argues that while these trends offer opportunities for growth and innovation, they also present significant challenges, including the risk of job displacement and the need for workers to acquire new skills.

Світ постійно змінюється, і цифрові технології роблять цей процес швидшим. Інформаційні технології поглибили глобалізацію. Україна не стоїть осторонь цих явищ, тому буде актуальним оцінити ефект ІТ та глобалізації на ринок праці в Україні.

Ринок праці, також відомий як ринок трудових ресурсів, – це пропозиція та попит на робочу силу, на якому працівники забезпечують пропозицію, а роботодавці – попит. Він є основним компонентом будь-якої економіки і нерозривно пов'язаний з ринками капіталу, товарів і послуг [1].

Глобалізація ринку праці – формування механізму узгодження попиту та пропозиції робочої сили незалежно від країни проживання тієї чи іншої людини розвивається на фоні глобалізації економіки.

Розробки та інновації у сфері інформаційних технологій у поєднанні з автоматизацією, комп'ютеризацією і роботизацією зумовлюють безпрецедентні технічні та соціально-економічні зміни, наслідком яких є трансформація й трудових відносин. Дистанційні відносини між працівниками та роботодавцями, формування гнучкого віртуального ринку, децентралізація трудової діяльності в часі та просторі, нові форми співробітництва – все це може вивести правові відносини за межі правового регулювання в тих країнах, котрі не в змозі вчасно адаптувати своє законодавство для нових бізнес-стратегій, для яких відсутнє поняття територіальних меж і переважно ціняться затребувані таланти для ефективного виконання поставлених завдань [2].

Ми можемо зазначати також те, що в Україні в останні роки великої популярності набирає ринок ІТ-послуг. У 2015р., згідно з оцінками компанії N-iX, чисельність ІТ-фахівців в Україні становила 91 тис. осіб, а

прибуток – \$2,7 млрд. За підсумками 2021 року український ІТ-сектор виріс на 36% в порівнянні з роком раніше, досягнувши позначки в \$6,8 млрд експорту комп'ютерних послуг (проти \$5 млрд у 2020-му). За підрахунками на 2021 в українській ІТ-індустрії залучено 285 000 фахівців [3].

Через міграційні потоки та посилення попиту на робочу силу в Україні транснаціональними компаніями, що спричиняє поступову трансформацію нашого ринку праці на частину глобального ринку праці, інтеграцію з ним. Глобалізація економіки впливає на ринок праці України опосередковано через різноманітні канали і чинники, до яких насамперед слід віднести: міжнародну торгівлю і прямі іноземні інвестиції; зміну цін на міжнародних ринках на товари і послуги, що посідають важливе місце в українському експорті та імпорті; зміну курсу національної валюти тощо.

Ми можемо зазначити, що цифрові технології, які пришвидшують глобалізаційний процес, позитивно впливають також і на розвиток людського капіталу, який став більш значущим для економічного зростання держави та світу. Завдяки технологіям значно полегшився обмін робочою силою, до прикладу, людина з України може дистанційно працювати в компанії, яка базується в США, отримуючи відповідну зарплату. Крім того, завдяки євроінтеграційним крокам української держави, які є частиною глобалізаційних процесів, молодь отримала можливість навчатися за кордоном, здобуваючи якісну освіту.

Отже, глобалізація та цифровізація не є однозначними процесами, їх складно характеризувати, проте вони сьогодні мають вирішальне значення при розвитку світового господарства. Ринок праці в Україні дуже змінився під впливом цих факторів і, на нашу думку, більше в позитивному сенсі. Подальше завдання українського суспільства буде полягати в тому, щоб пристосовуватися до змін та обертати їх на свою користь.

Список використаних джерел:

1. Kenton, W. Labor market explained: theories and who is included. Investopedia.URL:<https://www.investopedia.com/terms/l/labor-market.asp> (date of access: 19.03.2023).
2. Чижев, Д. А. (2020). Позитивний та негативний вплив цифрової епохи на ринок праці в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2(27). 61-65.
3. В Україні 285 000 айтишників. Головні цифри зі звіту ІТ Асоціації. dev.ua.URL:<https://dev.ua/news/37-vsikh-eksportnykh-posluh-ukrainy-kompiuterni-posluhy-holovni-tsyfry-zi-zvitu-it-asotsiatsii>.

УДК 336.69(4-6ЭС)

ЄДИНИЙ ЦИФРОВИЙ РИНОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Крикун В. П.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Діденко Є. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(097) 545-28-09, e-mail: volodymyr.krykun@nure.ua

This work is devoted to an overview of the importance and benefits of creating a single digital market in Europe. The article discusses the European Commission's strategy for the development of the digital single market, highlights such key issues as access to online products and services, the conditions for the development of digital networks and services, as well as the growth of the European digital economy. The article also examines the main provisions of the single European digital market and discusses the advantages of Ukraine's integration into the single EU digital market.

Єдиний цифровий ринок (ЄЦР) – це політичний документ Єдиного європейського ринку, що охоплює цифровий маркетинг, електронну комерцію та телекомунікації. Цей політичний документ був оголошений у травні 2015 року Комісією Юнкера.

Навіщо нам потрібен єдиний цифровий ринок?

Світова економіка швидко стає цифровою. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вже не є специфічним сектором, а є основою всіх сучасних інноваційних економічних систем. Інтернет та цифрові технології перетворюють життя, яке ми ведемо, спосіб роботи – як окремі люди, так і в бізнесі та в наших громадах, оскільки вони стають більш інтегрованими у всі сектори нашої економіки та суспільства.

Єдиний цифровий ринок – це той, на якому забезпечується вільне переміщення товарів, людей, послуг та капіталу, і де приватні особи та підприємства можуть безперешкодно отримувати доступ та здійснювати діяльність в Інтернеті в умовах добросовісної конкуренції та високого рівня захисту споживачів та персональних даних незалежно від їх національності або місця проживання. Досягнення єдиного цифрового ринку забезпечить збереження позицій Європи як світового лідера в галузі цифрової економіки, допомагаючи європейським компаніям розвиватися глобально.

Стратегія ЄЦР.

Єдиний цифровий ринок є частиною програми Цифровий порядок денний для Європи 2020, ініціативи стратегії «Європа-2020». Він визначений *Стратегією єдиного цифрового ринку для Європи* Європейською комісією.

Три основні «стовпи» стратегії Європейської Комісії:

– доступ до онлайн-продуктів і послуг;

- умови для розвитку та процвітання цифрових мереж та послуг;
- зростання європейської цифрової економіки.

Реалізація цієї стратегії почалася введенням Директиви про авторське право на єдиному цифровому ринку, вперше випущеної Європейською Комісією у вересні 2016, затвердженої Парламентом 26 березня 2019, Радою Європейського Союзу 15 квітня 2019 та такої, що набула чинності 6 червня 2019.

Основні положення ЄЦР.

Сьогодні DSM розглядається як основний актив Європи, спрямований на адаптацію європейського суспільства, бізнес-середовища до нових умов ведення діяльності на міжнародній арені. Європейці прагнуть забезпечити ефективний розвиток різних секторів економіки, які використовують цифрові технології для інновацій, щоб вони залишались конкурентоспроможними на глобальному рівні.

Передбачається зменшення адміністративного тягаря, з яким стикаються підприємства з різними режимами ПДВ: продавці товарів в інших країнах зможуть також користуватися єдиною електронною реєстрацією, оплатою і загальним тарифом ПДВ.

Нова служба «єдиного вікна» One Stop Shop (OSS) буде поширена і на імпорتنі товари.

Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС може вплинути на двосторонню торгівлю між Україною та ЄС, а також на зростання ВВП України.

Очікується, що основні переваги інтеграції будуть зменшення транскордонних регуляторних бар'єрів та обмежень для цифрової торгівлі між ЄС та Україною прискорення розвитку цифрової економіки України відповідно до стандартів ЄС.

Список використаних джерел:

1. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_Single_Market.
2. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2364078-misia-ocifruvati-ekonomiku-strategia-edinogo-cifrovogo-rinku.html>.
3. URL: <https://freepolicybriefs.org/2021/02/15/ukraines-integration-single-market/>.
4. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>.

НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Калінін К. М.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(098)819-38-48, e-mail: kyrylo.kalinin@nure.ua

Overcoming the bankruptcy of the enterprise is particularly acute, because a reliable and timely reaction to the effect of negative factors allows for the formation of an appropriate financial policy and the development of measures aimed at increasing the efficiency of the use of financial resources, increasing solvency and ensuring the competitiveness of the enterprise in the long term. The purpose of the research is to find out the economic essence of the bankruptcy of the enterprise and to determine the ways to overcome it.

При сучасних умовах тривалої кризи, які зумовлені низкою подій, від пандемії Covid-19 до повномасштабного вторгнення РФ на територію України, тема банкрутства підприємств стала ще більш актуальною. Особливо необхідне переосмислення підходів до ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства, з метою запобігання банкрутству в умовах таких нових явищ, як: локдаун, блекаут, забрудненість та небезпечність значної частини території держави, відтік людських ресурсів, знищення виробничих потужностей. Невизначеність змушує від підприємців прийняття швидких та іноді не обґрунтованих рішень. Все це знижує рівень економічного потенціалу країни в цілому. За таких умов подолання банкрутства підприємства є дуже важливим, адже достовірна і своєчасна реакція на дію негативних факторів дозволяє сформувати відповідну фінансову політику та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зростання платоспроможності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства у довгостроковому періоді.

Запобігання банкрутству як один із шляхів попередження банкрутства передбачає покращення управління, підвищення ефективності виробництва і конкурентоздатності продукції, що випускається, підвищення ефективності праці, покращення фінансово-економічних результатів діяльності. Подолання банкрутства на підприємствах відбувається відповідно до чинного законодавства України [1] за певними напрямками. 1) Попередження банкрутства потребує застосування комплексної системи прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємства, що забезпечує постійний моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства та середовища здійснення його діяльності, проведення діагностики ймовірності банкрутства підприємства. 2) Запобігання банкрутства передбачає

недопущення до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідку до банкрутства, шляхом: а) забезпечення економічної безпеки підприємства з метою гарантування його стабільного, максимально ефективного функціонування і розвитку; б) запровадження та систематичне проведення контролінгу на підприємстві; в) здійснення антикризового управління, що передбачає використання арсеналу управлінських рішень для фінансової стабілізації діяльності підприємства. 3) Подолання банкрутства передбачає активізацію всіх можливих способів та заходів недопущення ліквідації підприємства мобілізуючи всі наявні сили та ресурси шляхом: а) проведення фінансової санації або фінансового оздоровлення підприємства шляхом послідовних взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру; б) проведення реорганізації, тобто повної або часткової заміни власників корпоративних прав підприємства; в) здійснення реструктуризації, тобто зміни структури підприємства; г) ліквідації, тобто припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного арбітражним судом банкрутом [2].

Важливим є розпізнавання ранніх симптомів кризового стану підприємства, постійний моніторинг сукупності показників діяльності підприємства, які здатні сигналізувати наближення такого стану. Доцільно враховувати і нові передумови банкрутства підприємства, які виникають внаслідок розвитку світової економіки та зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками ринку.

Під впливом негативних тенденцій в економіці, що сприяють погіршенню фінансового стану підприємств, знищенню окремих контрагентів, сучасними передумови банкрутства вітчизняних підприємств можна вважати такі, як: посилення ролі ТНК; взаємозалежність економік різних країн і можливість виникнення ефекту доміно під час фінансово-економічних криз; динамічність піднесення світової економіки; 4) внутрішні корпоративні скандали; зростання загрози пандемій, природних катаклізмів та кількості техногенних аварій; збільшення вимог та потреб споживачів до продукції та послуг підприємств; Internet-злочини та віртуальні махінації; бойові дії на території країни.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. (2018, жовтень 18). Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України (№ 2597-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
2. Рудика, В. І., Великий, Ю. М. & Зьома, О. Д. (2018). Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. Інфраструктура ринку. (18). 127-132. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/23.pdf.

УДК 339.138

МЕРЧАНДАЙЗИНГ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ

Терентьєва Т. Р.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(066) 484-72-38, e-mail: taisiiia.terentieva@nure.ua

Organization of advancement in the places of sales - one of important directions of communication activity from brand advancements. For the shop it is an increase possibility of demand on concrete brands and groups of commodities, as information, about products, got in place of sale directly influences on the conduct of buyers. On the basis of analysis of principles of visual merchandising the optimum going is determined near advancement of brand at the user market. In this work, the specifics of the application are defined means and measures of marketing communications as a component of merchandising for decision-making regarding brand promotion in the market.

Мерчандайзинг – це комплекс маркетингових заходів, здійснених в торговому залі та спрямованих на просування того чи іншого товару, марки, виду чи упаковки, результатом якого завжди є стимулювання бажання споживачів вибрати і придбати товар.

Основна мета мерчандайзингу полягає у просуванні товарів і підвищенні лояльності споживачів, концентрації уваги покупця на продукті чи бренду безпосередньо в точці кінцевого споживання.

Заради такої ідеї великі бренди у торгових центрах позиціонують себе на довжину усього ряду, таким чином демонструючи аудиторії свої лідерські позиції на ринку. Відповідні форми представленості змушують концентрувати увагу покупця на власному товарі, не даючи можливості зайнятій людині здійснити більш ґрунтовний огляд певної групи продукції.

Фахівці маркетологи вважають, що основними завдання (або задачами) мерчандайзингу є такі:

- виділення товару у своєму сегменті серед конкурентів;
- залучення нових шляхів дистрибуції та їх розвиток ;
- збільшення представленості бренду у магазинах та торгових мережах;
- приріст продажів та числа прихильників торгової марки ;
- контроль, моніторинг та представленість торгової марки у торгових точках.
- забезпечення максимально можливого рівня збуту товару через його ефективне розміщення в магазинах та супермаркетах;
- інформування покупця про місце знаходження викладеного товару;

- надання максимально повної інформації про властивості товару та ціну;
- залучення максимальної уваги до конкретного місця викладення товару;
- надання після продажного сервісу та підтримки;
- підтримка самого магазину, прагнення підвищити його прибуток при продажу товару, а отже – збільшення обсягів закупівель.

Для проведення мерчандайзингу рекламна агенція reklamin, наприклад, реалізовує наступні механізми:

- консультування продавців та менеджерів торгових залів/магазинів;
- викладка та контроль наявності продукції в торговому ряді;
- оформлення торгових точок, місць реалізації товару;
- щотижневий моніторинг цін клієнта і конкурентів;
- тренінги з персоналом торгових точок;
- підготовка мерчандайзерів для клієнта;
- аудит мерчандайзингу.

Застосування мерчандайзингу – специфічного інструментарію маркетингу дозволяє на практиці забезпечувати ряд переваг, до яких можна віднести такі, як:

- приріст продажів певного товару;
- збільшення рівня представленості у торгових точках;
- виділення та впізнавання торгової марки серед конкурентів.

Можна констатувати, що у теперішній час мерчандайзинг став невід’ємним засобом маркетингових стратегій у торгових війнах брендів. Слід зауважити, що така політика боротьби та відповідних заходів ведеться вже не лише серед гігантів ринку, а й серед менших гравців.

Мерчандайзинг став невід’ємною складовою плану маркетингової політики вітчизняних компаній, для яких правильність розташування власного товару є визначальним чинником у всіх містах України.

Доцільно прийняти до уваги, що мерчандайзери рекламної BTL агенції reklamin за необхідністю можуть будь якої компанії надати послуги щодо впровадження мерчандайзингу на найкращому рівні, оскільки володіють власними методиками та механізмами проведення, мають багатий досвід та бачення організації цього різновиду BTL.

Список використаних джерел:

1. Діброва, Т. Г. (2009). Маркетингова політика комунікацій.
2. Любаренко, Т. І. (2010). Глобалізація брендів на світових товарних ринках.
3. Артимонова, І. В. (2010). Концепція маркетинг-міксу як основа програмно-цільового підходу до організації маркетингової діяльності підприємства.

УДК 336.144:658.15

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Москальова М. С.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
Харків, Україна

тел. +38(050)-955-62-95, e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

Financial planning is the process of developing and approving financial plans as a means of balancing financial needs and opportunities. The financial plan of a particular entity reflects its financial activities, i.e. the process of generating income and incurring expenses. Their composition and structure, as well as their balance, are determined by the objectives, directions and methods of implementing the financial policy.

Фінансові плани дуже тісно пов'язані з часовим відрізком, адже вони складаються на певний період, який дістав назву планового. У сучасних наукових працях найважливішим завданням фінансового менеджменту та разом з ним фінансового контролінгу автори вважають забезпечення ліквідності, під якою розуміють можливості підприємства у будь-який час виконати свої зобов'язання. При цьому підтримка постійної платоспроможності має здійснюватися разом з досягненням запланованого рівня рентабельності. Підтримка ліквідності передбачає такий напрям діяльності фінансового контролінгу, як: структурне підтримання ліквідності; поточне забезпечення ліквідності; підтримання ліквідних резервів; фінансування.

За таких умов основні зусилля служби контролінгу концентруються на фазах фінансового планування та контролю. Фінансовий контролінг повинен погоджувати структури інвестицій та фінансування в часі таким чином, щоб майбутні інвестиції були забезпечені відповідними фінансовими ресурсами, також варто дотримуватися такої структури фінансування, коли існує баланс між зовнішнім та внутрішнім фінансуванням, а також власними та запозиченими засобами.

Фінансовий контролінг має координувати плани за допомогою планових та інформаційних інструментів і за необхідності намагатися вирівняти дисбаланс структур, або розриви, що виникають. Це може мати різні форми, наприклад, залучення короткострокового капіталу замість довгострокового, зменшення обсягу інвестицій, або збільшення фінансування.

Необхідність поєднання формалізованих та неформалізованих процедур у процесі прийняття управлінських рішень впливає як на порядок підготовки документів, так і на послідовність процедур фінансового планування.

Саме така логіка фінансового планування є найбільш наближеною до умов функціонування підприємства у ринковій економіці.

Необхідно зазначити, що у випадку недостатності очікуваного чистого прибутку для простого відтворення підприємство вже на стадії планування повинно ще раз переглянути економічне обґрунтування доходів і витрат, виключити збиткові види діяльності, вишукати внутрішні резерви збільшення доходів та економії витрат, а за їх відсутності – визнати таку діяльність неприйнятною і шукати альтернативні рішення. Саме так можна запобігти збитковості та втраті власного капіталу.

Економічний розвиток підприємства, його конкурентоспроможність також тісно пов'язана з його соціальною політикою. Щоб забезпечити собі стабільність на ринку товарів і послуг і прибуткову діяльність, підприємству треба, з одного боку цікавитися потребами клієнтів, дбати про якість, ціну, зовнішній вигляд продукції (товарів), їх надійність в експлуатації, а з другого – соціальним захистом персоналу підприємства, його мотивацією до праці, до новацій. Тому в процесі фінансового планування необхідно виробляти ефективну соціальну політику і знаходити кошти для її втілення.

Економічно обґрунтований фінансовий план можна розглядати як програму та інструмент управління фінансами підприємства. Для підприємства – це економічний прогноз фінансової стійкості, рентабельності, платоспроможності та ліквідності; основа для мобілізації, розміщення та ефективного використання власного і сукупного капіталу; засіб координації дій у процесі кругообігу виробничих фондів; програма формування і використання чистого доходу, валового і чистого прибутку та запобігання збитковості.

На мою думку, фінансовий план повинен складатися підприємством з метою ресурсного забезпечення виконання прогнозованих обсягів діяльності та отримання прибутку, достатнього для простого (мінімум) і розширеного відтворення. Таким чином, фінансовий план можна розглядати як бюджет підприємства, що має обов'язково виконуватися.

Список використаних джерел:

1. Крамаренко, Г. О. (2003). Фінансовий аналіз і планування. Київ. Центр навчальної літератури.
2. Поддєрьогін, А. М., Білик, М. Д., & Буряк, Л. Д. (2006). Фінанси підприємств: підруч. (Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін) КНЕУ.

УДК 005.311.6:303.7

АСПЕКТИ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ В СИСТЕМНОМУ АНАЛІЗІ

Дзівінська А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Прібильнова І. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

Харків, Україна

тел.(057) 702-14-90, e-mail: anastasii.dzivinska@nure.ua

The desire to satisfy all interested parties during the problem solving of this stage of system analysis leads to a multiplicity of goals. Even if all private goals are united by one formulation «global goal», they exist and will invariably be revealed by its decomposition. The process of goal setting is accompanied by a great danger of mixing goals. Usually, this situation arises when the professionals involved in solving the problem impose their vision on the world and replace the real goals of the system analysis with their own. Very often, in the course of the system analysis, the originally formulated goals change or are canceled altogether.

Оскільки у вирішенні проблеми, як правило, зацікавлено багато осіб і сторін, потрібно розширити проблему до проблематики. Прагнення задовольнити всі зацікавлені сторони під час вирішення проблеми даного етапу системного аналізу призводить до множинності цілей. Навіть якщо всі приватні цілі об'єднані одним формулюванням «глобальна мета», вони існують і незмінно виявляться за її декомпозиції. Зауважимо, що ми розглядаємо питання визначення цілей лише найвищого рівня, оскільки цілі наступних рівнів ієрархії можуть бути отримані алгоритмічним шляхом.

При виборі приватної мети конкретної сторони необхідно враховувати систему цінностей, якої вона дотримується. Носіями системи цінностей в економічних та організаційних системах насамперед є особи, які приймають рішення. Однак не виключено, що для встановлення істинної системи цінностей зацікавленої сторони потрібно буде вивчати думки менеджерів середньої ланки, фахівців і навіть лінійних виконавців. Питання системи цінностей визначає вибір конфігуратора, тобто набору мов, якими будуть сформульовані цілі системного аналізу.

На формулювання цілей накладається одне суттєве обмеження: цілі мають викладатися у номінальній шкалі. Це означає, що вони можуть бути назвами (10% підвищення продуктивності праці) або текстовими приписами (до кінця року домогтися збільшення обсягів продажів на 20%). Вживання сильніших шкал, по суті, є перехід від цілей до критеріїв, що слід здійснити на наступному етапі системного аналізу.

Процес цілепокладання супроводжує велика небезпека змішування цілей. Зазвичай така ситуація виникає тоді, коли фахівці-професіонали, які беруть участь у вирішенні проблеми, нав'язують своє бачення світу і підміняють справжні цілі системного аналізу своїми. Наприклад, в

економічній сфері є велика кількість відзначених конкурсними призами рекламних плакатів, які не вплинули на збут рекламованої продукції.

Нерідко на етапі цілепокладання справжні цілі підмінюються засобами їх досягнення. Наприклад, в одному дослідженні проблеми «де краще розмістити нову лікарню» з'ясувалося, що дійсна мета полягала в покращенні медичного обслуговування населення, і серед запропонованих альтернатив знайшлися більш ефективні способи використання наявних ресурсів, ніж будівництво нової лікарні. Класичним проявом заміни цілей в економіці є надвиробництво продукції. Запланованих рубежів досягнуто, а чи досягнуто справжньої мети – невідомо. Дуже часто спочатку сформульовані цілі у міру проведення системного аналізу змінюються.

Це пов'язано з тим, що суб'єкт, мети якого мають бути враховані у системному аналізі, не може їх усвідомити і чітко сформулювати. Згодом у міру дослідження предметної області ситуація прояснюється, цілі набувають конкретних обрисів і уточнюються їх формулювання. Більше того, зміна початкових цілей за змістом може відбуватися внаслідок зміни об'єктивних умов чи суб'єктивних установок, які впливають на вибір цілей. Таким чином, цілепокладання має передбачати можливості уточнення, розширення і навіть заміни початкових цілей системного аналізу.

Основні труднощі щодо цілей такі:

- 1) мета – це опис бажаного майбутнього, в чому легко помилитися або допустити неточні формулювання;
- 2) оскільки проблему не можна відривати від проблематики, то ціль рідко буває єдиною;
- 3) формування цілей заінтересованих сторін здійснюється з урахуванням існуючих систем цінностей, які, як правило, різні, а то й суперечливі;
- 4) при множинності цілей існує небезпека їх змішування чи заміни засобами, які мають забезпечити досягнення цілей;
- 5) цілі можуть змінюватися з часом.

На даному етапі системного аналізу необхідно пам'ятати, що визначити правильну мету важливіше, ніж знайти найкращу альтернативу. Не найкраща альтернатива таки веде до мети, у той час як вибір неправильної мети ніколи не приведе до вирішення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Добротвор, І. Г., Саченко, А. О., & Буяк, Л. М. (2019). Системний аналіз. Тернопіль: ТНЕУ.
2. Міца, О. В., & Лавер, В. О. (2021). Системний аналіз: навч.-метод. посіб. ПП «АУТДОР - ШАРК».
3. Катренко, А. В. (2019). Системний аналіз. Новий світ-2000.
4. Бутко, М. П. (2014). Системний підхід і моделювання в наукових дослідженнях. Центр навчальної літератури.

УДК 330.341.1:004.9

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Рижий В. М.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +380 97 151 41 81, e-mail: viktor.ryzhyi@nure.ua.

The article is devoted to the problem of analysis of economic perspectives for digital technologies, such as Artificial Intelligence, Cloud computing, Data economy, Internet of Things and 5G wireless Networks. The potential economic effect for these technologies was analyzed. Different analysts give different estimates, but all of them testify to the significant contribution of digital technologies to economic and social development. Thus, the implementation of digital technologies can bring significant economic profit to enterprises, users, individual countries and entire regions.

Цифровізація стає одним із головних факторів зростання світової економіки в найближчі 5-10 років. Споживачами цифрових технологій виступають усі – держава, бізнес, громадяни. Крім прямого підвищення продуктивності, яке отримують компанії від цифрових технологій, є ланцюг непрямих переваг цифровізації, як-от економія часу, створення нового попиту на нові товари й послуги, нова якість та цінність тощо.

У нашому дослідженні ми проаналізували економічний ефект від таких цифрових технологій: штучний інтелект та машинне навчання, економіка даних, хмарні обчислення, бездротові мережі 5G, а також потенційні економічні можливості, пов'язані з кожною з них. Різні аналітики дають різні оцінки, але всі ці вони свідчать про вагомий внесок цифрових технологій у економічному та суспільному розвитку.

Штучний інтелект (ШІ) швидко розвивається та може принести багато переваг, таких як безпечніший і чистіший транспорт, ефективніше виробництво, дешевша та стійкіша енергія та краще прийняття рішень. ШІ відноситься до систем, які використовують такі технології, як інтелектуальний аналіз тексту, комп'ютерне бачення, розпізнавання мови, генерація людської мови, машинне або глибоке навчання. Системи штучного інтелекту можуть бути програмними (наприклад, програмне забезпечення для розпізнавання зображень, віртуальні помічники, системи розпізнавання мови та обличчя) або вбудованими в пристрої (наприклад, автономні роботи, безпілотні транспортні засоби, дрони). У 2021 році 8% підприємств ЄС використовували технології штучного інтелекту, тоді як у Данії таких підприємств 24% [1].

Так, експерти McKinsey [3] оцінюють потенціал від використання штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання на рівні від 5,2 трильйона

до 6,7 доларів США трильйонів економічного впливу щорічно до 2025 року.

Щодо економіки даних, дві останні технологічні тенденції призвели до різкого зростання економічної значущості даних. По-перше, технічний прогрес різко знизив витрати на їх збір і зберігання. По-друге, розвиток аналітичних методів уможливило більш досконалу обробку, щоб отримати більшу цінність з доступних даних. IDC Italia та Лісабонська рада [2] оцінюють пряму вартість ринку даних у ЄС-28 у 50 мільярдів євро у 2017 році з потенціалом зростання до 110 мільярдів євро у 2025 році.

Щодо використання Інтернету речей (IoT), в 2013 році до Інтернету вже було підключено 200 мільйонів пристроїв, але ця кількість зросте до 50 мільярдів у 2020 році. Інтернет речей має потенціал для економічного впливу на 2,7 дол. до 6,2 трильйона доларів щорічно до 2025 року [3].

Хмарні обчислення стали дуже популярними завдяки широкому розгортанню фіксованого та мобільного широкосмугового зв'язку. Хмарні технології мають потенціал для підвищення продуктивності в розмірі 3 трильйонів доларів глобальних корпоративних витрат на ІТ, а також створення нових онлайн-продуктів і послуг для мільярдів споживачів і мільйонів компаній [1].

Бездротові мережі 5G надають можливість одночасної підтримки кількох варіантів використання з однієї мережі, включаючи послуги мобільного широкосмугового зв'язку, автоматизацію виробництва та широке розгортання Інтернету речей. У IHS Markit (2017) прогнозують, що у 2035 році 5G забезпечить 12,3 трильйонів доларів світового економічного виробництва [4].

Таким чином, впровадження цифрових технологій здатне принести значний економічний прибуток підприємствам, користувачам, окремим країнам на цілим регіонам.

Список використаних джерел:

1. Contribution to Growth: The European Digital Single Market Delivering economic benefits for citizens and businesses URL: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2019/02/IPOL_STU2019631044_EN.pdf.

2. IDC Italia and the Lisbon Council (2018), First Report on Facts & Figures (Deliverable D2.1 of the Update of the European Data Market Study, SMART 2016/0063).

3. McKinsey Global Institute (2013), Disruptive technologies: Advances that will transform life, business, and the global economy.

4. IHS Markit (2017), The 5G economy – How 5G technology will contribute to the global economy.

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

Суліма В. С.

Науковий керівник – ст. викладач Прібельнова І. Б.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ІНФ,
м. Харків, Україна

тел. +38(098) 411-67-10, e-mail: volodymyr.sulima@nure.ua.

Franchising as a system of contractual relations between large and small firms that involves the distribution of products and services. This is a widespread form of doing business, which gives greater confidence in success than traditional entrepreneurial activity. In some cases, the term «franchise» is used incorrectly, with the terms «license agreement» and «registered user agreement» being used instead. One of the examples of licensing agreements is the transfer of rights to use a trademark. Thanks to franchising, the skills and «know-how» of the inventor, as well as the financial, production, marketing and other capabilities of the licensee are used to the maximum.

Франчайзинг є популярною формою бізнесу, яка дозволяє підприємцям купувати право використання торгової марки, товарів та послуг з метою реалізації їх під своїм брендом. Це сприяє зменшенню ризиків і забезпечує впевненість в успіху. Ліцензійні угоди є одним з типів франчайзингу. Це може бути передача прав на винахід або торгову марку іншим виробникам, що дозволяє максимально використовувати навички винахідника та можливості ліцензіата. Франчайзинг є вигідним не лише для франчайзі, але і для франчайзерів, оскільки дозволяє їм розширити бізнес і збільшити прибуток.

Угода франчайзингу – це вид договору, у якому франчайзер дозволяє франчайзі використовувати свою торгову марку та бізнес-модель за певні умови. В такій угоді важливо дотримуватися стандартів якості та репутації, а її складові часто включають елементи угод пільгового підприємництва. В тексті також порівнюють франчайзинг з іншими формами бізнесу, зокрема з агентствами та дистриб'юторами. Агент діє за дорученням патрона, а дистриб'ютор – це фінансово незалежне оптове підприємство, яке виходить на ринок власними силами та керується комерційними міркуваннями. Також зазначається, що угода про франчайзинг не містить рис агентських відносин, а дистриб'юторський тип відносин може бути присутнім у франчайзингу, але не є його основою.

Франчайзери (ліцензіари) мають переваги у підприємстві: можуть розширюватися через франчайзі, не вкладаючи власний капітал, і використовувати трудові ресурси франчайзі для щоденних операцій. Франчайзер може розвивати збутову мережу, використовуючи кошти франчайзі, та залучати менше капіталу для відкриття нових підприємств.

Франчайзі здійснює на місці управління господарську діяльність, набір та навчання працівників, керує персоналом та представляє інтереси головної фірми. Використання франчайзі допомагає франчайзеру досягати високих темпів зростання та створювати більш ефективне та прибуткове підприємство.

Підприємець, який розглядає варіант приєднання до франчайзингу, повинен зважити на переваги і недоліки цієї системи, щоб визначити, чи вигідніше для нього відкрити власний бізнес або приєднатися до франчайзера. Хоча купівля франчайзи зменшує ризик відкриття нового бізнесу, ризик банкрутства все ще існує. Проте існує низка переваг франчайзингу, зокрема програма навчання менеджменту, консультаційна допомога та інші послуги франчайзера, які можуть допомогти уникнути багатьох помилок і пасток, особливо для початківців.

Важливі оцінки ринкових позицій франчайзингової системи перед вступом до неї. Для цього потрібно розглянути галузь, в якій діє система, переваги її продуктів/послуг порівняно з конкурентами, довіреність та успішність самої системи, конкуренцію на ринку та інші фактори, такі як джерела постачання товарів та їхню стійкість у майбутньому. Ретельний аналіз цих питань допоможе зробити обґрунтоване рішення щодо вступу до франчайзингової системи.

При оцінюванні важливо звернути увагу на структуру фірми, виробничі фактори та умови. Крім того, необхідно розібратися з тим, які послуги будуть надаватися на постійній основі та на яких умовах.

Укладення контракту між франчайзером та франчайзі - це правове зобов'язання, яке може бути розірване, якщо одна із сторін не виконує своїх зобов'язань. Цей контракт має чітко визначати права та обов'язки кожної сторони та найчастіше є довгостроковим. Процес укладання контракту можна розбити на шість етапів, включаючи підготовку схеми пільгового підприємництва, пропозицію схеми і залучення учасників та тривалі постійні відносини. Для укладання контракту необхідно звернутися за компетентною юридичною консультацією.

Список використаних джерел:

1. Коломієць, В. В., & Марків, І. М. (2016). Франчайзинг як засіб розвитку бізнесу. Бізнес Інформ. (10). 62-65.
2. Морозенко, І. Ю. (2019). Франчайзинг: теорія і практика. Молодий вчений. (№ 7). 42-44.
3. Попова, І. В., & Леонтьєва, І. М. (2018). Франчайзинг як стратегія бізнесу. Бізнес Інформ. (8). 50-54.
4. Шевчук, О. В. (2017). Франчайзинг як ефективний інструмент розвитку бізнесу. Маркетинг і менеджмент інновацій. (1). 333-338.

ЦІЛІ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Прібільнова І. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiia.hrytsenko@nure.ua

In scientific work, the object of research is system analysis as a science and its goals. The purpose of the research is to form basic information about the concepts and goals of system analysis, its main aspects of study and methodology. System analysis, the foundations of which are quite old, is still a relatively young science (comparable in age to, for example, cybernetics). Although it is actively developing, its defining concepts and terms are not sufficiently formalized (if at all possible). The relevance of the research topic is due to the fact that system analysis is applied in any subject area, including both private and general research methods and procedures. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

Системний аналіз – науковий метод пізнання, що являє собою послідовність дій з установлення структурних зв'язків між змінними або елементами досліджуваної системи. Спирається на комплекс загальнонаукових, експериментальних, природничих, статистичних, математичних методів.

Системний аналіз виник в епоху застосування комп'ютерної техніки у бізнесі та інших сферах діяльності. Успіх його застосування у вирішенні складних завдань багато в чому визначають можливості сучасних інформаційних технологій.

Результатом системних досліджень є, як правило, вибір цілком певної альтернативи плану розвитку регіону, параметрів конструкції тощо. Тому витоки системного аналізу, його методичні концепції лежать в тих дисциплінах, які займаються проблемами прийняття рішень: теорії операцій і загальної теорії управління.

Системний аналіз включає здатність до аналізу, прогнозування, проектування прийняття рішень в складних системах різної природи на основі системної методології.

Мета системного аналізу визначається розумінням його суті і змісту, обумовлені його логічними основами і полягають у тому, щоб виявити і вивчити основні елементи досліджуваного явища або процесу як певної системи. Це досягається за допомогою аналізу даного явища, уявної поділу його на елементи і їх вивчення. При цьому враховується, що дані елементи проявляють себе тільки в їх зв'язках і взаємодіях, заданих природою і характером даної системи. Звідси інша мета: дослідити зміст цих зв'язків і

взаємодій і представити на рівні науки функціонування і розвиток даного явища як цілісної системи. Досягається це за допомогою такого загальнонаукового методу дослідження, як синтез. Завдяки йому, як уже згадувалося, виявляються емерджентні властивості системи, які відсутні у її елементів, але виникають у процесі їх взаємодії, - тим самим досягається ще одна мета системного аналізу явищ. Поняття "аналіз" тлумачиться в даному випадку розширено, тому що включає в себе і синтез: подібне розширене тлумачення методу аналізу нерідко зустрічається в літературі з системного аналізу.

Системний аналіз, як і будь-яка інша наука, ставить своєю метою дослідження нових зв'язків і відносин об'єктів і явищ. Але, тим не менш, основною проблемою нашої науки є дослідження зв'язків і відносин таким чином, щоб досліджувані об'єкти стали б більш керованими, досліджуваними, а "розкритий" в результаті дослідження механізм взаємодії цих об'єктів - понад застосовним до інших об'єктів і явищ. Завдання і принципи системного підходу не залежать від природи об'єктів і явищ.

При викладі основ аналізу, синтезу та моделювання систем можливі два основні підходи: формальний і понятійно-змістовний. Формальний підхід використовує формальний математичний апарат різного рівня строгості і спільності (від простих співвідношень до операторів, функторів, категорій, алгебр). Понятійно-змістовний підхід - концентрується на основних поняттях, ідеях, підході, концепціях, можливостях, на основних методологічних принципах, використовує «напівформального» введення в суть розглянутих ідей і понять. При підготовці та проведенні процесу відбору необхідно пам'ятати, що не тільки організація відбирає працівників, які найкраще відповідають встановленим критеріям, а й кандидати, які беруть участь у відборі, також приймають рішення про те, наскільки привабливо для них дане місце роботи.

Список використаних джерел:

1. Лямець, В. І., & Тевяшев, А. Д. (2004). Системний аналіз. ХНУРЕ.
2. Бабак, В. П., Марченко, Б. Г., & Фриз, М. Є. (2004). Теорія ймовірностей, випадкові процеси та математична статистика. Техніка.
3. Баранкевич, М. М. (2008) Експертні методи в ухваленні рішень. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
4. Панкратова, Н. Д. (2019). Системний аналіз. Теорія та застосування. Наукова думка.

ОСОБЛИВОСТІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ

Добреля А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Прібильнова І. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. (095) 06-51-208, e-mail: anastasiia.dobrelia@nure.ua

The article examines the theory of macroeconomic cycles and their retrospective. An analysis of the development of the main concepts and theories of the cyclicity of economic development in the historical aspect was carried out. Each of the economic cycles is unique, but at the same time they all have certain common features, especially the same sequence of cycle phases. According to the classical economic cycle, four periods are distinguished: boom, recession or crisis, depression, boom. By examining past economic cycles, one can gain insight into how future cycles may unfold. The study of macroeconomic cycles is important for predicting and managing economic trends and their impact on society.

Економічний цикл характеризується періодичним зростанням та падінням ділової активності, яке проявляється у формі невідповідності попиту і пропозиції. У загальному виді цикл являє собою результат коливання різних показників економічної активності темпів зростання ВВП, загального обсягу продажу, загального рівня цін, рівня безробіття, завантаження виробничих потужностей та ін.

Економічні цикли вирізняються за своєю тривалістю та амплітудою коливань економіки. Хоча економічні цикли – явища, що повторюються, однак вони не відзначаються регулярністю, однаковою тривалістю своїх фаз, амплітудою коливань. Це свідчить про те, що цикли ділової активності мають різну природу, або, що те саме, зумовлюються різними причинами. Велика кількість економістів пояснює циклічність економічного розвитку по-різному, тобто певними зовнішніми або внутрішніми факторами.

Відповідно до класичного економічного циклу виділяють чотири періоди: піднесення, спад або криза, депресія, поживавлення. Економічний цикл розбивається на такі фази:

– криза. Спостерігається спад виробництва, тобто зменшення обсягів випуску продукції. Рівень зайнятості зменшується, ставка заробітної плати знижується, ставка відсотка підвищується, знижуються темпи економічного росту;

– депресія. Спад виробництва припиняється. Рівень зайнятості падає. Обсяг інвестицій скорочується, тому що скорочується національний дохід. Ставка відсотка зменшується.

– поживавлення. Випуск продукції збільшується до передкризового рівня, тобто спад виробництва замінюється піднесенням. Рівень зайнятості починає зростати, ставка відсотка зростає, ціни зростають;

– підйом. Обсяги виробництва збільшуються до нового максимального рівня, що перевершує передкризовий. Зайнятість досягає природного рівня. Ціни ростуть, ставка відсотка збільшується, ставка заробітної плати збільшується, збільшується обсяг інвестицій, спостерігається економічний бум.

На різних етапах економічного розвитку суспільства і за різних конкретних умов відтворення цикл і його фази проявляються по-різному. Основними ознаками, які характеризують економічні цикли є тривалість циклу, а також його рушійні сили, які зумовлюють генезис і механізм його проходження. Всі макроекономічні показники, що характеризують різні фази ділового циклу поділяються на такі:

- що випереджають, тобто змінюються до настання фази;
- запізнілі, тобто змінюються після фази;
- збіжні, тобто зміна відбувається відповідно до фази;
- проциклічні, тобто ті, що збільшуються при піднесенні і знижуються при спаді: обсяг виробництва; рівень цін; швидкість обертання грошей;
- антициклічні, тобто ті, які збільшуються при спаді та знижуються при піднесенні: рівень безробіття, товарно-матеріальні запаси;
- ациклічні, що не залежать від підйомів і спадів, – обсяг експорту.

Характерною особливістю економічної циклічності є рух по спіралі, адже вона має форму прогресивного економічного розвитку. Кожна із фаз наступного циклу є вищою за показником рівня ділової активності, ніж та сама фаза попередніх циклів. Інколи всі фази об'єднуються у дві великі фази які частіше називають рецесія та спад.

Кожна з країн має свої особливості розвитку. Але всі без винятку піддаються впливу чинників, які можуть позитивно або негативно впливати на рівень та якість життя суспільства. Основними проблемами, з якими стикнулася Україна, проявляється у дії зовнішніх та внутрішніх факторів.

Економічний цикл впливає на кожен із секторів економіки: видобуток сировини, виробництво та сферу послуг. Данні дають можливість сміливо сказати про те, що економічна циклічність – хвилеподібна. Кожен з циклів унікальний, але водночас усім їм притаманні певні загальні риси, найголовніше - однакова послідовність фаз циклу.

Список використаних джерел:

1. Якобчук, В. П., Богоявленська, Ю. В., & Тищенко, С. В. (2015) Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. ЦУЛ.
2. Геєць, В. М. (2020) Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку: монографія. Академперіодика.

УДК 330.4

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Курденко О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiiia.hrytsenko@nure.ua.

In this scientific work, the object of research is economic-mathematical models as an aspect of modeling the economy. The purpose of the study is to classify economic and mathematical models. A model of a system or object is an artificial system or object that, under certain conditions, can replace the original by reproducing its properties and characteristics in a certain way. The relevance of the research topic is due to the fact that economic modeling is used in any subject area, including both private and general research methods and procedures. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

Моделлю деякої системи або об'єкта називається штучна система або об'єкт, що у визначених умовах можуть замінити оригінал шляхом відтворення його властивостей і характеристик.

Науково-технічний прогрес розвинувся настільки, що створив можливість для моделювання різноманітних процесів та об'єктів. Моделі можуть бути фізичними, схематичними, словесними та математичними.

Особливість математичної моделі полягає у використанні математичних символів та методів для опису властивостей та характеристик об'єкта або процесу. Математичне моделювання передбачає заміну оригіналу «образом» – математичною моделлю та подальшим дослідженням моделі.

Останнім часом економіко-математичні моделі знаходять все більше застосування. Ці моделі є математичними виразами найсуттєвіших економічних взаємозв'язків досліджуваних об'єктів у вигляді математичних функцій, нерівностей та рівнянь. Економіко-математичні моделі застосовуються для аналізу об'єктів та процесів, їх прогнозування та вироблення управлінських рішень. Результати моделювання вважаються «консультуючими» засобами, а особа, яка приймає рішення, тобто менеджер, приймає рішення про ступінь використання результатів моделювання. Економіко-математичні моделі можна класифікувати за різними ознаками, такими як цілі моделювання, особливості об'єктів, що розглядаються, та інструментарій побудови моделей.

Теоретичні моделі використовуються з метою аналізу загальних властивостей процесів та явищ. У свою чергу, прикладні моделі застосовуються для розв'язання конкретних задач. В макроекономічних моделях економіка розглядається як цілісна система. Моделі національної

економіки, окремих галузей та регіонів відносяться до макроекономічних моделей. У свою чергу, мікроекономічні моделі включають у себе моделі фірм, підприємств та їх підрозділів.

У детермінованих моделях змінні підпорядковуються жорстким функціональним залежностям. У стохастичних моделях же існують випадкові залежності між змінними. У статичних моделях всі величини відносяться до одного моменту часу або періоду. Однак, динамічні моделі відображають залежності змінних у часі.

В оптимізаційних моделях вибирається найкращий варіант з певного числа можливих варіантів виробництва, розподілу та споживання. Експертні моделі, відповідно, характеризуються відсутністю кількісних характеристик та використанням експертних оцінок на визначеній шкалі.

Балансові моделі відображають вимоги відповідності наявності ресурсів та їх використання. В цих моделях забезпечується баланс між ресурсами, що використовуються в процесі, та їх наявністю.

В розробці економіко-математичних моделей суттєвою стає концепція адекватності, що визначає відповідність моделі реальному процесу чи явищу. У економіко-математичному моделюванні використовують логічний аналіз або моделі, що мають встановлену ефективність на практиці. До цієї категорії моделей можуть бути віднесені виробничі функції, моделі міжгалузевих балансів та інші.

Отже, моделювання є важливим інструментом науково-технічного прогресу, який надає можливість створювати штучні системи або об'єкти, які можуть замінити оригінал за визначених умов. Моделі можуть бути фізичними, схематичними, словесними та математичними. Моделювання може бути детермінованим або стохастичним, статичним або динамічним, оптимізаційним або експертним, балансовим або не балансовим.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Економіко-математичне моделювання. URL: <https://buklib.net/books/25102/>.
3. Методи прогнозування макроекономічних процесів. Сутність методів прогнозування. URL: <https://buklib.net/books/24507/>.

УДК 005:159.923

САМОМЕНДЖМЕНТ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ

Ткаченко Є. Л.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Діденко Є. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(098) 822-86-47, e-mail: yelyzaveta.tkachenko@nure.ua

Self-management skills allow you to maximize your productivity, improve your workplace performance and efficiently achieve professional goals. Improving your self-management skills can help you increase your employability and better manage your career path.

Self-management skills are the abilities that allow people to control their thoughts, feelings and actions. If you have strong self-management skills, you're able to set goals independently and take the initiative to achieve them.

In this article, we identify self-management skills and provide examples for showcasing them.

Самоменеджмент – це послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці, для того, щоб оптимально і зі змістом використовувати свій час.

Основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використовувати власні можливості, свідомо керувати плином свого життя (самовизначатися) і переборювати зовнішні обставини як на роботі, так в особистому житті.

Цілеспрямоване самоуправління може допомогти спрямувати траєкторію кар'єри та переконатися, що людина шукає можливості, які наближають її до цілей.

Навички самоуправління зосереджені на особистій відповідальності в таких сферах:

1. Організація

Людина може застосувати організаційні здібності до свого часу, фізичного простору, енергії та розумових здібностей, щоб створити охайність і покращити функціональність. Добре організована людина зможе планувати, розставляти пріоритети та виконувати важливі дії, тим самим допомагаючи собі самостійно керувати основними робочими обов'язками.

2. Цілепокладання

Постановка цілей це здатність чітко і чітко визначити, чого людина хоче досягти. Постановка цілей на робочому місці допомагає вирішити, що є важливим, і створити план дій, який допоможе досягти цілей, які відповідають цим цінностям. Цей навик необхідний для підтримки продуктивності на робочому місці, оскільки він дозволяє керувати своїм часом і діями.

3. Тайм-менеджмент

Сильні навички тайм-менеджменту дозволяють розставляти пріоритети завдань, уникати відволікань і зосереджуватися. Ефективне управління часом на робочому місці допомагає встановлювати та дотримуватись дедлайнів, працювати над однією справою за раз і належним чином делегувати обов'язки. Управління своїм часом є важливою частиною управління собою.

4. Самомотивація

Самомотивація це здатність проявляти ініціативу та завершувати завдання, які повинні бути виконані. Коли людина самомотивована, то вона передбачає та планує потенційні завдання, необхідні для виконання більш важливих завдань або вирішення поточних проблем. Нею керує її бажання досягти успіху, а не зовнішні фактори, що роблять її більш продуктивною на робочому місці. Самомотивація – це сторона самоуправління, яка забезпечує просування проектів і діяльності.

5. Управління стресом

Управління стресом може приймати різні форми, від дотримання здорового режиму харчування та фізичних вправ до активної участі в таких заходах, як медитація або ведення журналу про свій досвід. Проактивне керування стресовими факторами на робочому місці може допомогти людині зберігати спокій на роботі. Подолання стресу до того, як він стане проблемою, дозволить зосередитися на своїх цілях і досягати стабільного прогресу. Управління стресом допомагає контролювати свої емоції та зберігати професійну поведінку на робочому місці.

6. Підзвітність

Підзвітність це акт особистого володіння своїми думками та діями. Коли людина зберігає відповідальність, то вона краще підготовлена для оцінки своєї роботи та визначення найкращого способу продовження.

Самоменеджмент має перспективи розвитку, якщо до соціального управління залучаються талановиті люди, які завдяки своєму інтелекту і творчому потенціалу здатні створити умови для досягнення головної мети соціальної відповідальної організації – це підвищення якості життя його працівників.

Список використаних джерел:

1. Linman, D. Self-Management Skills for Employees, or How to Be a Productive Employee. Access mode: <http://www.mymanagementguide.com/self-management-skills-for-employees-or-how-to-be-a-productive-employee>.

2. Яшкіна, Н. В. (2010) Основні характеристики сучасного менеджменту. Економіка & держава.

УДК 330.341.1

ТЕХНОПАРКИ В УКРАЇНІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Лова М. М.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Діденко Є. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(095) 008-79-71, e-mail: mariia.lova@nure.ua

Technology parks are the main elements of innovation infrastructure in developed countries – a kind of centers for accelerating innovation processes. The combination of mutual interests of producers and consumers of innovations led to a rapid increase in their number in dynamically developing countries – the USA, Europe, Japan, China and India. In the presence of support from the state, technology parks ensure the creation of new jobs, the development of highly profitable types of business and the filling of national markets with science-intensive technological products. In addition, techno parks contribute to the presence of competitive products of the country on the world markets of goods and services.

Одним із «мостів» між наукою та виробництвом, що мають сприяти впровадженню інновацій, є технологічні парки, основні положення про створення та функціонування яких було передбачено Законом України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», прийнятому в липні 1999 р. за ініціативи НАН України. Перші три технопарки було створено при провідних наукових організаціях НАН України – Інституті електрозварювання (ІЕЗ) ім. Є. О. Патона, Інституті монокристалів (ІМК) та Інституті фізики напівпровідників (ІНП) ім. В. В. Лашкарьова. Згодом до них приєдналися ще 13.

Понад 98 % реалізації інноваційної продукції припадає на три перші технопарки: ІЕЗ ім. Є.О. Патона (67,4 %), Інституту монокристалів (27,3 %) і Інституту фізики напівпровідників (3,9 %). Середньорічні темпи приросту обсягів інноваційної продукції технопарків складали в період розквіту (2001-2006 рр.) понад 50 % (у 5-7 разів вище, ніж у середньому в промисловості). Всього за цей час технопарками було реалізовано інноваційної продукції на 12,6819 млрд. грн, у тому числі 14 % – за кордоном. В Україні в період розквіту технопарків (2001-2011 рр.) підтримка технопарків з боку держави становила 510 млн. грн. В цей же час до бюджету було перераховано 1026 млн. грн., тобто приблизно 2 гривні на 1 гривню держпідтримки (у Технопарку ІЕЗ цей показник становив 4,41 гривні).

Майже усі проекти технопарків відповідають законодавчо затвердженим інноваційним пріоритетам та включають всі етапи інноваційного циклу – від прикладних досліджень і розробок до організації

виробництва і виходу інноваційної продукції на ринок. Також вони мають необхідний ступінь патентного. Приклади проектів технопарку ІМК: сучасні медичні гама-камери; діагностичні медичні тест-системи. Приклади проектів технопарку ІЕЗ: високочастотне зварювання м'яких тканин людини; дуплекс-процес виплавки високоякісних зварювальних флюсів.

Від 2005 р. показники діяльності технопарків почали знижуватися і у 2010-2014 рр. зійшли нанівець. Основними причинами такого стану є внесення змін до законодавства, що зменшило підтримку технопарків державою, і блокування прийняття інноваційних проектів у 2005-2010 рр. А починаючи від 2010 р., після набрання чинності нового Податкового кодексу, в зв'язку з припиненням підтримки технопарків державою не було прийнято жодного проекту.

Результати роботи провідних вітчизняних технопарків у 2000-2004 рр. показують, що Закон про технопарки в його первісному вигляді (Закон № 991-XIV від 16.07.1999 р.) за рахунок економічно обґрунтованих організаційних форм і механізмів стимулювання інноваційної діяльності був одним з найбільш успішних економічних законів незалежної України. Умови спеціального режиму оподаткування, забезпечені цим законом, дозволили учасникам технопарків значно прискорити створення інновацій та вихід на ринок, створити виробництво конкурентоспроможної інноваційної продукції, постійно нарощувати обсяги випуску, що мало такі позитивні наслідки, як наповнення бюджету, підвищення експортного потенціалу національної економіки і зниження її залежності від імпорту високотехнологічної продукції, забезпечення позитивного зовнішньоекономічного балансу за номенклатурою продукції технопарків.

Отже, технопарки утверджували такий варіант зміцнення економіки країни, коли відбувається розвиток виробництва продукції з високим рівнем доданої вартості та збільшення заробітної плати та бази оподаткування, а реалізована в Україні модель «технопарку без стін», або, за міжнародною термінологією, «віртуального технопарку», на думку провідних експертів міжнародних фінансово-економічних організацій (від Світового банку до Економічної комісії Ради Європи), відповідає сучасним тенденціям розвитку технопарків. Висока економічна ефективність такої моделі дозволяє забезпечити показники, які перевищують показники традиційних технопарків.

Список використаних джерел:

1. Уханова, І. О. (2012). Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні. Одеса.
2. Міністерство освіти і науки України. (2023, 2 квітня). Технологічні парки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/tehnologichni-parki>.

УДК 159.923.2:005.336.4

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

Москальова М. С.

Науковий керівник – к.т.н., доц. Мусієнко В. О.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(050)-955-62-95 e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

Emotional intelligence and creativity are important modern management tools that can help leaders and organizations to thrive in today's rapidly changing business environment. By prioritizing these skills, leaders can create a more innovative, inclusive, and productive workplace that benefits everyone involved. The development of emotional intelligence and creativity brings a quick solution to problems of a cognitive nature, which can be blamed in the process of violating their functions by practitioners.

Різкі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища організації, вимагають від менеджменту пошуку нового інструментарію розвитку ефективного бізнесу. Емоційний інтелект(EQ) – це структура здібностей особистості, базована на підсвідомому чи свідомо отриманому багажі знань та розумовому інтелекті, спрямована на розпізнання своїх почуттів та емоцій, почуттів та емоцій інших людей, відстеження їх та керування ними, формуючи та змінюючи їх для досягнення поставленої мети чи завдань як власних, так і колективних.

Емоційний інтелект завдяки моделі здібностей (когнітивні здібності) відіграє важливу роль у розвитку персоналу, спонукаючи до набуття нових компетенцій та розширюючи поле пізнання. Нові моделі бізнес-процесів вимагають нових компетенцій, які необхідні не лише для професійної кар'єри, а й успішного та якісного життя. У цьому контексті важливо зазначити, що відповідно до Європейської рамки кваліфікацій передбачено оновлену структуру компетенцій, серед яких виділяють особистісну компетенцію, що містить також елементи емоційного інтелекту, а такі навички, як творчість, робота в команді, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, враховуються в усіх ключових компетентностях. Отже, емоційний інтелект та креативність сприяють появі нових знань, які закладають підвалини для появи нових теорій, концепцій, розширюючи предмет та сфер знань. На основі нових знань формуються нові навички, що визначають здатність підходити креативно до виконання професійних функцій, використовувати емоції для досягнення результатів.

Креативність належить до активно діяльній категорії, яку визначають як здатність знайти та визначити проблему; генерувати значну кількість ідей; продукувати не схожі між собою проблеми (тобто мати гнучкість мислення); знаходити оригінальні відповіді, нестандартні

рішення; удосконалювати об'єкт, додаючи окремі деталі; бачити в об'єкті нові ознаки, можливості для його нового використання (тобто аналізувати та синтезувати елементи проблем. Креативність як риса є основою креативного менеджменту.

Креативний менеджмент розглядають із позиції системного і функціонального підходів і здебільшого визначають як підсистему інноваційного менеджменту та конкретну функцію управління в системі менеджменту підприємства, метою якої є формування і створення на підприємстві сприятливих умов для творчого розвитку як трудового колективу, так і окремих осіб із метою акумулювання креативних ідей і рішень у формі наукової і технологічної інформації, що може бути використана для вирішення виробничо-господарських проблем організації або отримання нових можливостей для її розвитку.

Емоційний інтелект належить до інтегральних компетенцій, оскільки він охоплює широке поле характеристик (естетичні норми, знання, культуру, комунікації, відповідальність), а креативність є компетенцією-рушієм, що спонукає до розвитку і переходу на якісно інший рівень.

Ефективний менеджер зобов'язаний володіти цими двома важливими сучасними компетенціями, які повинні стати обов'язковою складовою профілю керівника-лідера. Керівник-лідер повинен уміти будувати відносини (це вже прояв соціальної компетенції на базі міжособистісного емоційного інтелекту), володіти мистецтвом міжособистісного спілкування, організовувати ефективні групи, здатні обговорювати проблеми, приймати рішення і відповідати за них.

У поєднанні емоційний інтелект і креативність можуть допомогти лідерам і командам створити атмосферу інновацій і співпраці. Розуміючи емоції та мотивацію членів команди, керівники можуть краще підтримувати своїх співробітників і надихати їх мислити нестандартно та знаходити креативні рішення викликів. Таким чином, досягається позитивний синергетичний ефект, що свідчить про високу рентабельність емоційного інтелекту та креативності як сучасного інструментарію менеджменту. Поєднання емоційного інтелекту й креативності сприяє швидкому вирішенню проблем когнітивного характеру, які можуть виникнути в процесі виконання працівниками своїх функцій.

Список використаних джерел:

1. Продіус, О. І. (2012). Креативний менеджмент як запорука сучасного ефективного управління. Економіка: реалії часу. (3-4(4-5)). 67-72
2. Дубовик, С. Г., & Драбчук, Т. І. (2014). Розвиток емоційного інтелекту сучасних менеджерів як основа їх успішної діяльності. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. (5). 8-14.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Терентьєва Т. Р.

Науковий керівник – ст. викладач Прібільнова І. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(066) 484-72-38, e-mail: taisiia.terentieva@nure.ua.

The article discusses the concept and process of bank risk management, in particular credit risk. The problems of credit risk were analyzed, the essence of credit risk was considered, the factors forming it were determined, and the trends that influenced the development of credit risk assessment methods were also investigated. In order to build an effective credit risk management system, the typical shortcomings of the existing systems and methods of credit risk management and neutralization are highlighted and considered.

Банківська діяльність неминуче пов'язана з ризиками. Якби зусилля не робив банк для мінімізації ризиків, вони завжди будуть існувати – питання тільки в якому розмірі. Зрозуміло, що із зростанням обсягів кредитування актуалізуються й проблеми управління кредитними ризиками. Управління кредитним ризиком є важливою складовою фінансової індустрії, де банки та інші кредитні установи постійно прагнуть оптимізувати свої стратегії. Однак, зважаючи на численні проблеми, з якими сьогодні стикаються установи, досягти успіху в управлінні кредитним ризиком легше сказати, ніж зробити.

Головні проблеми, з якими стикаються банки під час роботи :

1. Збалансування ризику та прибутку.

Збалансування ризику та прибутку є однією з найважливіших проблем, з якими стикаються банки в їхніх зусиллях з управління кредитним ризиком. Банки повинні прагнути максимізувати прибуток при мінімізації ризику, що є важким завданням, яке вимагає глибокого розуміння ринків, економіки та окремих позичальників.

2. Якість і доступність даних.

Точні та своєчасні дані необхідні для ефективного управління кредитним ризиком. Однак багато банків стикаються з проблемами якості та доступності даних.

3. Брак кваліфікованих кадрів.

Управління кредитним ризиком вимагає команди з різноманітними навичками, включаючи статистичне моделювання, аналіз даних та оцінку ризиків. Однак пошук і утримання такого кваліфікованого персоналу може бути проблемою.

4. Швидко змінювані ринкові умови.

Фінансова галузь постійно змінюється, ринкові умови змінюються швидко й часто. Банки повинні мати можливість швидко адаптуватися до

цих змін, щоб мінімізувати ризик і максимізувати прибутки.

5. Ризик контрагента.

Ризик дефолту або інші негативні дії контрагентів можуть суттєво вплинути на стратегії управління кредитним ризиком.

6. Ризики кібербезпеки.

Загрози кібербезпеці викликають дедалі більше занепокоєння банків та інших фінансових установ, оскільки вони можуть завдати значної фінансової та репутаційної шкоди.

7. Економічні спади.

Економічні спади можуть суттєво вплинути на управління кредитним ризиком, внаслідок зростання процентних ставок і погіршення кредитної якості.

8. Узгодження бізнес-стратегії.

Ефективне управління кредитним ризиком вимагає чіткого розуміння загальної бізнес-стратегії установи. Однак узгодити стратегії управління кредитним ризиком із ширшими бізнес-цілями може бути складно.

9. Адаптація до нових технологій.

Технології постійно розвиваються, регулярно з'являються нові інструменти та платформи. Банки повинні швидко й ефективно адаптуватися до цих нових технологій, щоб залишатися конкурентоспроможними.

10. Складні нормативні вимоги.

Банки повинні орієнтуватися в регулятивному ландшафті, що постійно змінюється, часто запроваджуючи нові правила та вимоги. Недотримання цих правил може призвести до значної фінансової та репутаційної шкоди.

Отже, управління кредитним ризиком є складовою для банків та інших фінансових установ, з численними перешкодами на шляху до успіху. Однак ці проблеми можна подолати за допомогою правильних інструментів, технологій і досвіду. Вибір правильного методу управління кредитним ризиком дозволить підвищити стабільність, надійність та конкурентоспроможність банківської системи, що позитивно буде впливати на загальний економічний стан країни.

Список використаних джерел:

1. Вітлінський, В. В. (2005). Кредитний ризик комерційного банку. Знання.
2. Антипенко, Н. В., & Охріменко, В. В. (2021). Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України у сучасних умовах. Економіка. Фінанси. Право.
3. Лагутін, В. Д. (2015). Кредитування: теорія і практика: навч. посібник. Знання.

УДК 330.83

КЕЙНСІАНСТВО ТА МОНЕТАРИЗМ. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕОРІЙ

Мощицька В. О.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(095) 081-65-69, e-mail: valeriia.moshchytska@nure.ua

The scientific discussion between Keynesians and monetarists has been going on for a long time. Is the market economy a self-regulating system? Or does it need government control to be sustainable? Two competing theories, Keynesianism and monetarism, answer these questions in different ways.

Економічна наука постійно перебуває в пошуку відповідей на питання, які з роками не втрачають актуальність. Одним із таких питань є визначення ринкової економіки, як саморегулюючої системи або системи, яка потребує державного контролю. Дві конкуруючі теорії – кейнсіанство та монетаризм – відповідають на ці питання по-різному.

Кейнсіанство – одна з провідних течій економічної думки сучасності, автор теорії Джон Мейнард Кейнс. Сутність теорії Кейнса – активне втручання держави в розвиток соціально-економічних процесів.

Монетаризм – економічна теорія, за якою кількість грошей в обігу є визначальним фактором формування господарської кон'юнктури та розвитку економіки. Основним представником є Мілтон Фрідмен, Г. Шварц, К. Бруннер, А. Мелцер, Р. Кейган, Д. Фенд, Р. Селден, Д. Лейдлер.

Проведемо порівняльну характеристику кейнсіанства та монетаризму:
Відношення до регулювання економіки:

- кейнсіанці вважають, що держава повинна керувати економікою (окремі кейнсіанці виступають за те, щоб частка державної власності в державі була головною);

- монетаристи виступають за зменшення втручання держави у роботу економіки країни. Ринок завжди краще будь-якого державного регулювання.

Підходи до виводу економіки з кризи:

- на думку кейнсіанців слід реалізовувати великомасштабні проекти, насамперед у будівництві за рахунок державного фінансування;

- монетаристи виступають за максимальне зменшення державних витрат, і не допущення зростання держборгу (визнають контрольовану емісію грошей).

Основні показники, які відображають стан економіки:

– серед основних показників, які відображають стан економіки кейнсіанці виділяють ВВП, індекси промислового виробництва, показники випуску та реалізації продукції;

– монетаристи за основу беруть монетарні показники: M_0 , M_1 , M_2 , M_3 , грошову базу (їх простіше та швидше розрахувати).

Відношення до інфляції та безробіття:

– кейнсіанці вважають, що варто не допускати високого безробіття (для зниження безробіття допускають високий показник інфляції);

– на думку монетаристів висока інфляція більше зло, ніж високий показник безробіття.

Роль НБУ на ринку цінних паперів:

– за кейнсіанською теорією головною функцією ринку державних цінних паперів є фінансування дефіциту держбюджету;

– монетаристи вважають, що НБУ за допомогою купівлі чи продажу держпаперів на вторинному ринку підвищує чи знижує середню доходність цих цінних паперів на вторинному ринку.

Швидкість обігу грошей:

– на думку кейнсіанців, по мірі розвитку економіки швидкість обігу грошей сповільнюється, тому потрібно за рахунок державного фінансування, насичувати економіку грошима;

– монетаристи за збільшення грошей в обігу лише за рахунок планової емісії грошей (інформація про заплановану емісію грошей в країні повинна бути відкритою).

Роль держбюджету в економіці країни:

– кейнсіанці виступають за підвищення пенсій та виплат по догляду за дитиною;

– монетаристи за виплату пенсій лише особам, які з фізіологічних причин не можуть працювати.

Лінія, що розділяє сучасних кейнсіанців і монетаристів менш чітка, але у крайніх проявах ці дві теорії істотно розходяться у питанні внутрішньої стабільності капіталістичної економіки.

Список використаних джерел:

1. Смовженко, Т. С., & Стеблій, Г. Я. (2014). Наукова полеміка між кейнсіанцями і монетаристами щодо форм державного впливу на національну економіку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. Вип. 1 (105). 394-402.

2. Ущаповський, Ю. В. (2020). У 96 Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Житомир: Житомирська політехніка.

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ЗБОРУ ДАНИХ ДЛЯ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiiia.hrytsenko@nure.ua.

In this scientific work, the object of research is marketing as a science and its data collection methods. The purpose of the research is to make a classification of data collection methods for marketing research. An important stage in the organization and conduct of marketing research is the choice of a research method, i.e. methods of collecting information necessary to achieve the goal of the research. The relevance of the research topic is due to the fact that marketing is applied in any subject area, including both private and general research methods and procedures. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

Важливим етапом організації та проведення маркетингових досліджень є вибір методу дослідження, тобто способів збору інформації, необхідної для досягнення мети дослідження.

Методи збору даних при проведенні маркетингових досліджень можна класифікувати на дві групи: кількісні та якісні методи.

Для кількісних методів характерним особливостями є визначення формату даних, що збираються, та джерел їх отримання. Процедура обробки зібраних даних під час цих досліджень здійснюється за допомогою впорядкованих процедур та має кількісну природу.

До кількісних методів дослідження відносяться опитування.

Якісні дослідження передбачають збір й обробку інформації з метою виявлення спонукань, реакції, поведінки споживачів, здійснюються вони у нестандартизованій формі. За допомогою визначених процедур якісні дані можуть бути переведені у кількісні.

До якісних методів дослідження відносяться спостереження, фокус-групи, глибинні інтерв'ю, фізіологічні вимірювання, аналіз протоколів тощо. На відміну від кількісних досліджень, якісні передбачають вивчення всіх різноманітних значень і зв'язків факту (групи фактів), інтерпретацію з різних концептуальних позицій, встановлення того, наскільки даний факт, подія типові та відображають масову тенденцію.

Якісні методи збору інформації діляться на дві групи:

1) прямі або незасекреченим, до яких відносяться фокус – групи та глибинні інтерв'ю;

2) непрямі або засекречені, які діляться на легендовані (фокус-групи, глибинні інтерв'ю – індивідуальні і парні) і проєктивні методи (асоціативні, завершення ситуації, конструювання ситуації, експресивні).

Прямі (незасекречені) методи дають інформацію респондентам про проведення дослідження з їх участю (часом з доведенням до них його цілей і завдань). Прямі методи, такі як класичні фокус-групи та глибинні інтерв'ю, забезпечують респондентам інформацію про проведення дослідження та його цілі.

Фокус-групи зазвичай здійснюються з групою респондентів, що обговорюють тему в груповому форматі, тоді як глибинні інтерв'ю зазвичай проводяться індивідуально або в парах.

Непрямі або засекречені методи використовуються тоді, коли респонденти не бажають надавати необхідну інформацію без використання засекречених методів. До таких методів належать легендовані методи, які включають неформальні прийоми, що дозволяють респондентам надати інформацію про певну тему під прикриттям іншої мети.

Проєктивні методи, такі як асоціативні, експресивні, конструювання і завершення ситуації, є поглибленими методами якісного аналізу і є більш складними у використанні.

Особливості застосування непрямих методів полягають у можливості використання психологічної абстракції, що дозволяє дослідникам вивчати проблеми та об'єкти дослідження на рівні підсвідомості споживача.

Так, описуючи якийсь вигаданий персонаж, запропонований дослідником в рамках аналізу певної ринкової ситуації, людина може спроектувати в нього свою особистість, розповідаючи в підсумку про свою поведінку.

Список використаних джерел:

1. Кібік, О. М., Котлубай, В. О., Хаймінова, Ю. В., Нестерова, К. С., & Калмикова, Н. Ю. (2020). Маркетинг: навч.-метод. посіб. Одеса.
2. Сенишин, О. С., & Кривешко, О. В. (2020). Маркетинг: навч. посіб.
3. Ярош-Дмитренко, Л. О., Старостіна, А. О., Кравченко, В. А., & Пригара, О. Ю. (2018). Маркетинг. Київ. «НВП «Інтерсервіс».

СУТНІСТЬ ІНФЛЯЦІЇ ТА ЇЇ ВИДИ

Носарева А. Е.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: alona.nosarieva@nure.ua

This work is dedicated to deciphering the concept of "inflation" and determining its essence. In my work, I investigated the methods of determining the growth of the general level of prices and the rate of inflation. This article shows different types of inflation, which are defined according to the following criteria: according to the form of manifestation, according to the rate of depreciation of money, according to the factors causing inflation. The difference between the types in each category is also shown in this work.

Інфляція – це процес знецінення грошей внаслідок їх надмірного випуску та переповнення ними каналів грошового обігу. Вона проявляється у зростанні рівня цін у країні в певний період часу, що супроводжується знеціненням національної валюти та зниженням купівельної спроможності грошей. Інфляція призводить стихійного до перерозподілу доходів та багатства між соціальними групами населення, падіння рівня життя народу, спаду виробництва, скорочення інвестицій, гальмування науково-технічного прогресу, послаблення зовнішньоекономічних пропозицій країни.

Зростання загального рівня цін, вимірюють за допомогою індексів цін. Той чи інший індекс цін показує, як змінилися ціни в національній економіці за певний період. Індекс цін обчислюється як різниця між значенням цього індексу за певний період та 100%. Ціни базового періоду приймаються за 100%, а ціни поточних років оцінюються до цих 100%. Економісти обчислюють також темп інфляції, який показує, прискорилося чи уповільнилося інфляція. Темп інфляції визначають за формулою:

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100\%$$

де P_t – рівень цін у поточному періоді;

P_{t-1} – рівень цін у попередньому періоді.

Залежно від середньорічного темпу приросту цін розрізняють три види інфляції: помірну, галопуючу та гіперінфляцію.

Помірна інфляція має місце тоді, коли ціни зростають повільно, до 10% за рік. За такої інфляції ціни відносно стабільні, люди охоче заощаджують гроші, бо їхня вартість мало знецінюється. Помірну інфляцію, за якої ціни зростають до 5% за рік, називають повзучою.

Галопуючою є інфляція, коли ціни зростають на 20, 50, 100 або й більше відсотків за рік. Гроші втрачають свою вартість швидко, тому

населення майже не заощаджує готівку. Люди прагнуть купити за свої гроші товари. Гіперінфляція настає тоді, коли ціни починають зростати на тисячі, навіть мільйони відсотків за рік. Усі прагнуть заpastися речами і позбутися грошей: фірми купують інвестиційні товари, а населення використовує заощадження і поточні доходи для купівлі споживчих благ, поки гроші остаточно не знецінилися. Виникає «інфляційний психоз», що посилює тиск на ціни. Гіперінфляція означає економічний і соціальний хаос, фінансовий крах та суспільно-політичне безладдя. Вона мала місце і в Україні у 1993 р.

Економісти поділяють інфляцію, з одного боку, на передбачену й непередбачену, а з іншого, – на збалансовану і незбалансовану. Передбачена – це інфляція, яку учасники ринкового процесу очікували і захистилися від її згубних впливів, а непередбачена інфляція є несподіваною для економічних суб'єктів. Збалансованою є інфляція, в процесі якої відносні ціни не змінюються. І навпаки, незбалансована інфляція супроводжується зміною відносних цін товарів, послуг та ресурсів. Залежно від причин і механізму зростання загального рівня цін розрізняють інфляцію попиту та інфляцію пропозиції.

Інфляція попиту простежується тоді, коли сукупний попит зростає швидше за виробничий потенціал економіки, а тому ціни зростають, щоб зрівноважити попит і пропозицію. Отже, суть інфляції попиту полягає в тому, «що надто багато грошей полює на надто малу кількість товарів».

Інфляція пропозиції виникає внаслідок зростання витрат у періоди високого рівня безробіття і неповного використання виробничих ресурсів.

Темп інфляції в Україні за підсумками березня 2023 року пришвидшився до 1,5% у порівнянні з 0,7% у лютому. Про це свідчать дані Державної служби статистики України. Водночас, у березні 2022 року була зафіксована інфляція на рівні 4,5%, тому в річному обчисленні за підсумками березня 2023-го вона знизилась до 21,3% з 24,9% у лютому. Індекс інфляції в Україні у березні 2023 склав 101,5 %. Інфляція це двоєдиний процес загального підвищення цін і знецінення грошей. Науковці вимірюють зростання загального рівня цін та темп інфляції за для подальшого вивчення цього процесу і запобіганню його наслідків. Інфляцію класифікують за такими критеріями: за формою прояву, темпами знецінення грошей, чинниками, що спричиняють інфляцію тощо.

Список використаних джерел:

1. Малий, І. Й., Радіонова, І. Ф., Куценко, Т. Ф., & Федірко, Н. В. (2016). Макроекономіка: базовий курс. КНЕУ.
2. Studies.in.ua. (б. д.) Інфляція: сутність, причини, чинники, наслідки. https://studies.in.ua/econom_seminar/472-nflyasya.html.
3. GMK center (б. д.) Темп інфляції в Україні за підсумками березня пришвидшився до 1,5%. <https://gmk.center/ua/news/temp-inflyacii-v-ukraini-za-pidsumkami-bereznia-prishvidshivsya-do-1-5/>.

УДК 330.4:338.012

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ В ГАЛУЗЕВОМУ РЕГУЛЮВАННІ

Дзівінська А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Курденко О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК

Харків, Україна

тел.(057) 702-14-90, e-mail: anastasii.dzivinska@nure.ua

Mathematical models in industry regulation are used to analyze and forecast the development of economic sectors, determine the optimal parameters of regulation depending on market conditions, and calculate service tariffs. The use of such models allows industry regulators to make informed and optimal decisions regarding regulation, which contributes to the development of industries and increasing their efficiency.

Математичні моделі є важливим інструментом для ефективного управління галузями економіки та забезпечення стабільності ринку. В галузевому регулюванні використовуються різні математичні моделі для прогнозування розвитку галузі, визначення оптимальних параметрів регулювання, а також для вирішення інших завдань.

Однією з найбільш поширених математичних моделей є модель попиту та пропозиції, яка дозволяє визначити оптимальні ціни на товари та послуги на ринку в залежності від обсягу пропозиції та попиту. Ця модель дозволяє забезпечити баланс між попитом та пропозицією на ринку та уникнути надлишкового або недостатнього товарного пропонування.

Ще однією важливою математичною моделлю в галузевому регулюванні є модель регулювання цін, яка дозволяє визначити оптимальні ціни на товари та послуги з урахуванням різних факторів, таких як вартість виробництва, затрати на рекламу та маркетинг, конкурентоспроможність на ринку тощо. Ця модель дозволяє забезпечити конкурентоспроможність підприємств та зберегти стабільність на ринку.

Крім того, для прогнозування розвитку галузей економіки використовуються моделі регресії та моделі прогнозування часових рядів. Модель регресії дозволяє встановити залежність між показниками розвитку галузі та факторами, які її впливають, наприклад, економічними та політичними факторами, технологічними змінами тощо. Модель прогнозування часових рядів дозволяє прогнозувати тенденції розвитку галузей на основі аналізу динаміки їх показників у часі.

Для ефективного регулювання галузей використовуються і інші математичні моделі, зокрема моделі оптимізації виробництва та моделі прогнозування ризиків. Моделі оптимізації виробництва дозволяють визначити оптимальні параметри виробництва, що забезпечують максимальну ефективність та мінімізацію затрат. Моделі прогнозування

ризиків дозволяють виявляти та оцінювати можливі ризики та прогнозувати їх наслідки для розвитку галузей економіки.

Застосування математичних моделей в галузевому регулюванні дозволяє ефективно управляти розвитком галузей економіки та забезпечувати стабільність на ринку. Однак, варто пам'ятати, що математичні моделі мають свої обмеження та не можуть повністю відображати всі аспекти регулювання галузей. Тому важливо комбінувати застосування математичних моделей з експертними оцінками та аналізом ситуації на ринку для прийняття найбільш обґрунтованих рішень.

До переваг використання математичних моделей в галузевому регулюванні можна віднести:

- 1) забезпечення об'єктивності та наукової обґрунтованості прийняття рішень;
- 2) можливість прогнозування тенденцій та ризиків розвитку галузі на основі аналізу даних;
- 3) зменшення ризику помилок та витрат на експертні оцінки;
- 4) забезпечення ефективного контролю за діяльністю підприємств та галузі в цілому.

Однак, до недоліків можна віднести:

- 1) обмеженість можливостей моделювання складних та нелінійних процесів;
- 2) потребу високої кваліфікації та спеціалізованого програмного забезпечення для розробки та застосування математичних моделей;
- 3) можливість виникнення неточностей та непередбачуваних наслідків внаслідок впливу зовнішніх чинників, які не враховані в моделі.

Таким чином, використання математичних моделей є важливим елементом галузевого регулювання та дозволяє забезпечити ефективне управління розвитком галузей економіки. Однак, важливо пам'ятати, що математичні моделі мають свої обмеження та потребують комбінування з експертними оцінками та аналізом ситуації на ринку для досягнення найбільш ефективних результатів.

Список використаних джерел:

1. Турчин, В., & Томашевський, Є. (2019). Математична модель оцінки результативності діяльності суб'єктів господарювання в умовах галузевого регулювання.
2. Мамчур, С. І., Кіреєв, А. В., & Стах, І. А. (2021). Моделювання процесу галузевого регулювання в економіці.
3. Куценко, В. С., & Литвиненко, М. О. (2020). Моделювання оптимальних рішень при галузевому регулюванні з використанням інтернет-технологій.

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Бакал А. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кирій В. В

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна,

тел. (067) 190-35-99, e-mail: anastasiia.bakal@nure.ua

This article discusses the importance of assessing the competitiveness of a company, whose main goal is to identify its strengths and weaknesses compared to competitors and the market, as well as to develop strategies to improve its position and performance in the industry. Methods and tools for assessing competitiveness are considered, examples of successful practices, influencing factors and tips that will improve competitiveness assessment are given. By addressing these points in the report, we get a comprehensive overview of competitiveness analysis and its importance in today's business.

У сучасних економічних умовах проблема підвищення конкурентоспроможності є дуже актуальною для підприємств усіх галузей світового господарства.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства є важливим етапом в розвитку бізнесу, оскільки дозволяє визначити його можливості на ринку та виявити потенційні проблеми.

Конкурентоспроможність – це здатність підприємства або країни забезпечувати на ринку високу якість продукції або послуг, ефективно використовувати ресурси, бути інноваційним та адаптуватися до змінних умов ринку з метою збереження та зміцнення своїх позицій та доходів.

Оцінка конкурентоспроможності підприємства є важливим етапом у процесі його розвитку та збереження місця на ринку. Використання різних методик та інструментів дозволяє отримати комплексну оцінку, яка враховує всі аспекти діяльності підприємства. Для оцінки конкурентоспроможності підприємства можна використовувати різноманітні методи та інструменти, такі як SWOT-аналіз, аналіз конкурентів, аналіз привабливості галузі, аналіз ринку, аналіз внутрішніх процесів, бенчмаркінг тощо.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішніх факторів можна віднести: якість продукту, цінову політику, маркетингову стратегію, людські ресурси та операційну ефективність. Зовнішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність, включають: конкуренцію на ринку, економічну ситуацію, політичні та правові фактори, соціальні та технологічні тенденції. Урахування цих факторів може допомогти підприємству розробити ефективну стратегію та підтримувати конкурентоспроможність на ринку.

Оцінка конкурентоспроможності є важливою для успішного функціонування підприємства. Постійне оновлення оцінки конкурентоспроможності необхідне, оскільки змінюється економічна та соціальна ситуація, технології, конкуренція на ринку. При неоцінці конкурентоспроможності, підприємство може втратити свої позиції на ринку, знизити свої прибутки, втратити клієнтів, що загрожує його існуванню. Оновлення оцінки дозволяє підприємству адаптуватися до змін, розробляти ефективні стратегії та інноваційні рішення для збільшення своєї конкурентоспроможності на ринку.

Одним з прикладів успішної практики оцінки конкурентоспроможності є використання SWOT-аналізу. Цей інструмент дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози, що походять з зовнішнього середовища. Інший приклад - аналіз ринку та конкурентів, що допомагає виявити тенденції ринку, потреби та бажання клієнтів, а також дізнатися про конкурентні переваги та слабкі сторони конкурентів.

Отже, оцінка конкурентоспроможності є ключовою для успішного функціонування підприємства на ринку. Важливо постійно оновлювати дані та використовувати різні інструменти оцінки, щоб адаптуватися до змін на ринку та розробляти ефективні стратегії. Надання прикладів успішної практики оцінки конкурентоспроможності підприємства є корисним для вивчення кращих практик та їх застосування в майбутньому. Знання та розуміння впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на конкурентоспроможність підприємства є важливим для прийняття рішень та розробки стратегій, що дозволяють зберігати та зміцнювати позиції на ринку та забезпечувати успішне функціонування підприємства в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Кукіна, А. О. (2012). Методи оцінки конкурентоспроможності діяльності сучасних підприємств. Управління розвитком.
2. Янковий, О. Г. (Ред.). (2013). Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення. Атлант.
3. Ступницький, О. І., & Губерський, Л. В. (2009). Українська дипломатична енциклопедія: Конкурентоспроможність. Знання України.

УДК 330.101.54:004.032.26

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА АНАЛІЗУ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ АНОМАЛІЙ ТА КРИЗ

Шеренок К. К.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. 38 (068) 8721779, e-mail: kostiantyn.sherenok@nure.ua

This paper explores the possibility of using neural networks to detect and analyze macroeconomic anomalies and crises. The study will review the basic principles of neural networks, methods of their application to analyze economic data, and examples of their use in the real world. The possible advantages and disadvantages of using neural networks in macroeconomic analysis will also be analyzed. The main objective of the study is to answer the question whether neural networks can be an effective tool for identifying trends in the economy and predicting its development in the future.

Макроекономічні аномалії та кризи є надзвичайно складними явищами, що можуть бути спричинені різними факторами, такими як політика, економічні тенденції, культурні особливості, природні катастрофи тощо. Нейромережа – це математична модель, яка складається з взаємопов'язаних штучних нейронів та призначена для вирішення завдань штучного інтелекту, таких як класифікація, передбачення, кластеризація та інші. Тобто, використання нейромереж може допомогти у здійсненні більш точних прогнозів та аналізів.

Ось декілька з нейромереж, які можуть бути використані для виявлення та аналізу макроекономічних аномалій та криз:

Рекурентні нейронні мережі (RNN) – ці нейромережі можуть бути використані для аналізу часових рядів даних, таких як ціни на акції, валютні курси тощо. RNN може допомогти виявити незвичайні коливання цін, що може вказувати на макроекономічні аномалії або кризи. Наприклад, Google використовує RNN для прогнозування руху цін на акції.

Глибокі нейронні мережі (DNN) – ці нейромережі можуть бути використані для аналізу багатовимірних даних, таких як статистичні дані про економіку країни. DNN може допомогти виявити складні зв'язки між економічними показниками та прогнозувати макроекономічні тенденції. Наприклад, JP Morgan використовує DNN для аналізу ринку акцій та валют.

Згорткові нейронні мережі (CNN) можуть бути використані для аналізу зображень, що стосуються економіки, таких як графіки та діаграми, які використовуються в статистичних звітах та дослідженнях. CNN може допомогти виявити складні взаємозв'язки між даними та показати

тенденції, які можуть бути важливими для прогнозування макроекономічних аномалій та криз. Наприклад, компанія Quandl використовує CNN для аналізу графіків цін на нафту та газ.

Глибинне навчання з підсиленням (Deep Reinforcement Learning) - ця неймережа може бути використана для прийняття рішень в складних ситуаціях, таких як інвестування в акції, де важливо зробити правильний вибір серед багатьох альтернатив. Навчання з підсиленням може допомогти розробити оптимальну стратегію вкладень та зменшити ризики вкладень. Наприклад, компанія Goldman Sachs використовує глибинне навчання з підсиленням для прийняття рішень щодо вкладень в облігації.

Ці методи дозволяють розглянути більші обсяги даних і розглянути багатофакторний аналіз економічних процесів. Прогресивні компанії вже використовують неймережі для аналізу ринку, а також для побудови стратегій, аналізу портфеля і прийняття рішень.

Узагальнюючи, неймережі є потужним інструментом для аналізу та прогнозування макроекономічних процесів та явищ. Вони дозволяють аналізувати великі обсяги даних та знаходити складні зв'язки між економічними показниками. Багато компаній та фінансових установ вже використовують неймережі для прийняття рішень та оптимізації стратегій. Використання неймереж може допомогти підвищити точність прогнозів та зменшити ризики вкладень.

Список використаних джерел:

1. Рекурентні нейронні мережі URL: <https://www.ibm.com/topics/recurrent-neural-networks>.
2. Глибокі нейронні мережі URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/deep-neural-network>
3. Згорткові нейронні мережі URL: <https://www.ibm.com/topics/convolutional-neural-networks>.
4. Глибинне навчання з підсиленням URL: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/10/22/artificial-.-whats-the-difference-between-deep-learning-and-reinforcement-learning/?sh=52088bd2271e>.

УДК 336.221.02:330.341

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

Моїсеєнко Є. Ю.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. 38 (066) 3186787, email: yelyzaveta.moiseienko@nure.ua

This study aims to examine the impact of fiscal policy on the economic growth of the state. The paper provides a comprehensive analysis of the theoretical framework and empirical evidence on the relationship between fiscal policy and economic growth.

The results of the study show that fiscal policy has a significant impact on the economic growth of the state, and this impact is dependent on the specific policy measures implemented by the government.

This work will be valuable for researchers, policymakers, and academics interested in fiscal policy and economic growth.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в даний час багато країн переживають рецесію в економіці, в тому числі Україна. Через це виникає питання яким чином держава через свої механізми, зокрема фінансову політику може вплинути на вихід національної економіки з кризи.

Фінансова політика (податково-бюджетна політика) – це використання державних видатків та оподаткування для впливу на економіку.

Уряди зазвичай використовують фінансову політику для сприяння сильному і сталому зростанню та зменшенню бідності [1].

Можна виділити такі цілі фінансової політики:

- стійке економічне зростання;
- помірна інфляція;
- повна зайнятість.

Фінансову політику здійснює Міністерство фінансів під контролем парламенту. Зростання частки ВВП, що перерозподіляється через бюджет, передбачає збільшення податкового навантаження на економічних суб'єктів [2].

З часів розвитку кейнсіанської теорії вважається, що фінансова політика повинна використовуватися для пом'якшення коливань виробництва та зайнятості [3].

У залежності від фази циклу, в якій перебуває економіка, інструменти фінансової політики використовуються по-різному. Виділяють два види фінансової політики – стимулюючу і стримуючу.

Перша зазвичай застосовується при спаді економіки. Натомість друга може використовуватися під час буму («перегріву» економіки) з метою стримувати інфляцію.

Фіскальну політику розрізняють як дискреційну та недискреційну. Дискреційна політика – це цілеспрямована зміна величини державних податків, видатків і сальдо державного бюджету в результаті зміни законодавства, метою якої є стабілізація економіки (досягнення рівноваги в економіці, зниження темпів інфляції) [2].

Автоматична (недискреційна) фіскальна політика – реалізується без змін законодавства і стосується лише податків і трансфертів, які є функцією від сукупного доходу, тому можуть змінюватися в автоматичному режимі в разі його зміни, що залежить від фази економічного циклу.

Ми маємо зазначити, що фіскальна політика також може мати негативний вплив на економічне зростання. Наприклад, якщо уряд занадто багато витрачає і занадто багато запозичує, це може призвести до підвищення відсоткових ставок та інфляції, що може уповільнити економічне зростання.

Аналогічно, якщо уряд надмірно підвищує податки, це може зменшити споживчі витрати і сповільнити економічну активність. А, крім того, підвищення податків призведе до розширення тіньової економіки.

Отже, у підсумку можемо сказати, що фіскальна політика один з основних інструментів державного регулювання економіки.

Вона має в своєму розпорядженні багато методів впливу на національне господарство, при чому як позитивного, так і негативного. Тому важливо, щоб уряди ретельно збалансовували свою фіскальну політику для досягнення економічних зростання, уникаючи при цьому негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Fiscal policy: Taking and giving away. (б. д.). International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/Fiscal-Policy>
2. Малий, І. Й., Радіонова, І. Ф., Куценко, Т. Ф., & Федірко, Н. В. (2016). Макроекономіка: Базовий курс.
3. Петченко, М. В. (2018). Вплив фіскальної політики на економічне зростання країн, що розвиваються: Досвід та уроки для України. Глобальні та національні проблеми економіки, (22), 841-844.

УДК 338.242.4:334.72

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Моїсеєнко А. Ю.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. 38 (066) 3192937, email: anna.moiseienko@nure.ua

This scientific work focuses on the analysis of the state regulation of the business sector and its impact on the economy. The study examines the key concepts and theories of regulation, including market failure and government intervention. The research highlights the potential benefits of regulation in terms of protecting consumer rights, ensuring fair competition, and promoting economic stability. However, the study also identifies the negative consequences of excessive regulation, including the burden of compliance costs, reduced innovation and competitiveness, and the potential for corruption and rent-seeking behavior.

Сфера бізнесу є однією з складових макроекономічного середовища, запорука стабільного розвитку. Тому буде актуально дослідити як держава регулює підприємницький сектор.

Бізнес-сектор (підприємницький сектор) – це частина національної економіки, де підприємства купують сировину, продають готову продукцію та надають послуги. Як правило, цей сектор не включає уряд, приватні домогосподарства та некомерційні організації, що надають послуги. Зростання та процвітання економіки значною мірою залежить від фірм, оскільки вони створюють робочі місця [1].

Державне регулювання підприємництва – це система правових, організаційних та регуляторно-контрольних заходів держави, спрямованих на створення сприятливого підприємницького середовища й управління державним сектором для забезпечення ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

Успішний розвиток підприємництва можливий лише в умовах забезпечення здорової конкуренції, створення сприятливого клімату та раціональної підтримки з боку держави, ефективної дії ринкових механізмів.

Основними складовими системи органів державної влади є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства, Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва та його регіональні відділення, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, координаційні ради (комітети, комісії) з питань розвитку підприємництва при місцевих державних адміністраціях [2].

Методи державного регулювання та підтримки підприємств можна розподілити на економічні й адміністративні. Загалом, з адміністративних

методів найбільш придатним і перспективним є режим найбільшого сприяння для розвитку підприємництва при реалізації відповідної правової основи, який не перешкоджав би функціонуванню великих підприємницьких структур і державних підприємств. Економічні методи розподіляються на три групи: фінансові, фінансові, фінансові.

Міжнародний досвід державного регулювання підприємництва свідчить, що у країнах ЄС історично державне регулювання прогресувало від повної його індиферентності до нинішньої ситуації безпосереднього регулювання економіки та підприємницької діяльності. Вагомим елементом регулювання у країнах ЄС є система державного прогнозування, програмування та коротко- і середньострокового планування [3].

Існують певні негативні наслідки державного регулювання бізнесу.

1) збільшення витрат: регулювання може накладати на бізнес додаткові витрати у вигляді зборів за дотримання вимог, штрафів та адміністративних витрат;

2) зменшення інновацій: регулювання може стримувати інновації, обмежуючи можливості бізнесу експериментувати з новими продуктами чи послугами;

3) зниження конкуренції: регулювання може створювати бар'єри для входу на ринок, які ускладнюють конкуренцію нових підприємств з уже існуючими фірмами;

4) корупція: регулювання може створювати можливості для корупції, якщо регуляторні органи не контролюються належним чином і не притягаються до відповідальності.

Таким чином, регулювання підприємницького сектору однозначно необхідне, проте потрібно не перевантажувати бізнес, оскільки той може піти в «тінь», а це в свою чергу позначиться на загальному національному добробуті.

Список використаних джерел:

1. Business sector. WallStreetMojo. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/business-sector/#h-what-is-a-business-sector> (date of access: 11.04.2023).

2. Безугла, Л. С. (2011). Механізми державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. (6). С. 89-92.

3. Прокопець, Л. В. (2018). Механізми державного регулювання підприємницької діяльності. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». (44). 162-166.

УДК 330.101:32

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

Щербак В. В.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
Харків, Україна

тел. +38 (098) 938-21-26 e-mail: viktoriiia.shcherbak@nure.ua

This report discusses the importance of economic policies and political decision-making in driving sustainable growth while preserving natural resources and reducing societal inequality. The report emphasizes the significance of transparent, democratic, and open processes with active participation from citizens to ensure long-term economic and societal development. It highlights the need to support innovation and small and medium-sized businesses and adopt a balanced approach to economic development that considers societal needs and natural resources. Overall, the report underscores the crucial role of economic policy and political decision-making in shaping the future of society and the economy.

Економічна політика і прийняття політичних рішень нерозривно пов'язані між собою, оскільки будь-яке економічне рішення може мати значний вплив на політичну сферу, а політичні рішення - на економіку.

Економічна політика – це набір стратегій та дій, які приймаються державою з метою досягнення певних економічних цілей. Ці цілі можуть включати в себе збільшення ВВП, зменшення безробіття, зменшення інфляції та багато іншого. Держава може досягати цих цілей через різні заходи, такі як регулювання фінансової політики, податкова політика та регулювання торгівлі.

Проте, прийняття ефективних політичних рішень, що стосуються економіки, є складним завданням, оскільки ці рішення повинні бути прийняті з урахуванням багатьох факторів. Наприклад, держава повинна бути в змозі збалансувати витрати та доходи, забезпечити стабільність в економіці, сприяти конкуренції та створенню робочих місць, і в той же час, дбати про екологію та збереження природних ресурсів.

Щоб прийняти ефективне рішення, держава повинна провести аналіз економічних даних та трендів, зрозуміти соціальні та політичні настрої громадян, оцінити можливі наслідки своїх дій та запровадження різних заходів. Прийняття рішень також потребує співпраці та діалогу зі всіма зацікавленими сторонами, включаючи бізнес, громадські організації та активістів.

Прийняття політичних рішень повинно бути засноване на принципах демократії, прозорості та відкритості. Громадяни повинні мати можливість брати участь у процесі прийняття рішень та висловлювати свої погляди та

думки. Це може бути забезпечено шляхом проведення громадських консультацій, публічних дебатів та засідань, підтримки незалежних досліджень та експертиз.

Одним з ключових аспектів економічної політики є розумне використання ресурсів та підтримка сталого розвитку. Держава повинна працювати над зменшенням впливу економіки на навколишнє середовище та дбати про збереження природних ресурсів. Заходи такі як розвиток відновлюваних джерел енергії та впровадження енергоефективних технологій можуть допомогти досягти цих цілей.

Крім того, економічна політика повинна бути націленою на забезпечення соціальної справедливості та зменшення нерівності. Це можна досягти за допомогою системи податків та дотацій, які підтримують бідніші верстви населення та допомагають їм отримати доступ до основних послуг та благ.

Стале зростання економіки можливе лише за умови розвитку інноваційних технологій, підтримки малого та середнього бізнесу, а також збалансованого розвитку економіки з урахуванням потреб суспільства та природних ресурсів. Крім того, важливо розглядати економічну політику в глобальному контексті та співпрацювати з іншими країнами для досягнення спільних цілей.

Економічна політика та прийняття політичних рішень мають великий вплив на розвиток суспільства та економіки. Тому важливо, щоб ці процеси були засновані на принципах демократії, прозорості та відкритості, а також на збереженні природних ресурсів та зменшенні нерівності в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України. (н.д.). Головна сторінка. Отримано 13 квітня 2023, URL: <https://www.me.gov.ua/>
2. International Monetary Fund. (н.д.). Homepage. Отримано 13 квітня 2023, URL: <https://www.imf.org/>
3. The Economist. (н.д.). Homepage. Отримано 13 квітня 2023, з <https://www.economist.com/>
4. Smith, A. (1776). An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations. London: W. Strahan and T. Cadell.
5. Reich, R. B. (2015). Saving capitalism: For the many, not the few. New York: Alfred A. Knopf.

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Вешкін Є. П.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Полозова Т. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

e-mail: yevhenii.veshkin@nure.ua

The definition of the concept of «investment potential» is determined in the work. The main factors of investment potential are given. The main aspects of the multifaceted investment potential of the enterprise are considered.

Реалії функціонування вітчизняних підприємств підтверджують, що їх конкурентна привабливість залежить від ефективного використання наявних ресурсів, а також упровадження інновацій. Сучасні умови розвитку економіки країни висувають високі вимоги до покращення ефективності всіх видів ресурсів, розробки напрямів удосконалення потенціалу підприємств, зниження витрат на виробництво. Будь-яке підприємство створюється з метою задоволення різних вимог суспільства та фінансових інтересів власників і працівників підприємства. Забезпечується це завдяки організації постійної роботи підприємства з виготовлення високоякісної та рентабельної продукції. Виконання цього завдання вимагає створення ефективного механізму функціонування та раціонального використання потенціалу підприємства, найважливішим елементом якого є інвестиційний потенціал.

Теоретичні та методичні аспекти формування та використання інвестиційного потенціалу підприємства розглядалися багатьма вченими, серед яких І.Ю. Бережна [1], М.П. Войнаренко, О.Г. Осауленко, Л.В. Скоробагата, В.О. Шевчук [2], О.Ю. Дудчик, Т.А. Костенко, В.В. Стоколюк [3], І.Ю. Єпіфанова, О.А. Бардадин [4] та інші.

Активізація інвестиційної діяльності є важливою ланкою економічної політики держави загалом, що забезпечує сталий розвиток економіки країни, зростання соціального ефекту, збалансованість елементів макросистеми. Узагальнюючи підходи різних авторів, слід зазначити, що під інвестиційним потенціалом у широкому сенсі можна вважати спроможність вкладання капіталу з метою його збільшення.

На думку науковців І.Ю. Єпіфанової та О.А. Бардадина, інвестиційний потенціал підприємства – це «організована сукупність наявних економічних ресурсів та можливість розвитку підприємства, що досягається через реалізацію можливостей мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства через механізм інвестування» [4].

Аналіз наукових літературних джерел дозволив зробити висновок, що поняття «інвестиційний потенціал підприємства» розглядається як

сукупність всіх ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності та спроможність підприємства здійснювати реальні та фінансові інвестиції, а також залучати зовнішні та внутрішні інвестиційні ресурси (рис. 1).

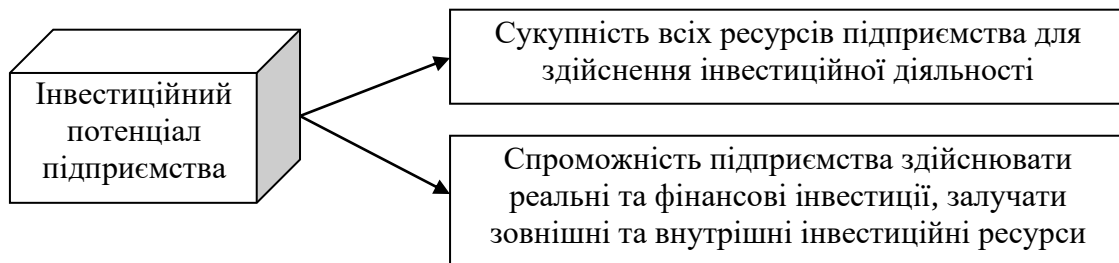

Рисунок 1 – Аспекти використання поняття «інвестиційний потенціал підприємства»

До основних факторів, що сприяють розвитку інвестиційного потенціалу підприємства, відносяться:

- доходність та фінансова стійкість підприємства;
- обсяг та ефективність інвестицій;
- економічна активність підприємства на ринку;
- збалансованість всіх підсистем ресурсного потенціалу підприємства та ефективність їх функціонування.

Таким чином, у даному дослідженні визначено поняття «інвестиційний потенціал», «інвестиційний потенціал підприємства».

Під інвестиційним потенціалом підприємства пропонується розуміти сукупність всіх ресурсів підприємства для здійснення інвестиційної діяльності та його спроможність здійснювати реальні та фінансові інвестиції, а також залучати зовнішні та внутрішні інвестиційні ресурси.

Список використаних джерел:

1. Бережна, І.Ю. (2010). Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу, 6, 253-258.
2. Войнаренко, М.П., Осауленко, О.Г., Скоробагата, Л.В., & Шевчук, В.О. (2010). Економічний потенціал підприємства: обліково-статистичний та інформаційно-технологічний контексти: монографія / за наук. ред. чл.-кор. НАН України. Київ: Держкомстат України, 282.
3. Дудчик, О.Ю., Костенко, Т.А., & Стоколюк, В.В. (2019). Оцінка інвестиційного потенціалу підприємств машинобудівної галузі України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 25(1). 89-92.
4. Спіфанова, І. Ю., Бардадин, О.А. (2017). Сутність інвестиційного потенціалу підприємства. Інвестиції: Практика та досвід. 14. 39-42.

УДК 330.341.1:004.9(477+4-6ЭС)

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Павлов А.О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Шейко І.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки, кафедра ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(068) 0875751, +38(050)1365018, e-mail: irina.sheiko@nure.ua.

The article is devoted to the problem of Ukraine's integration to EU single digital market. Trade digitalization simplifies export and import procedures, reduces trade costs for exporters, and creates new opportunities for trade with the EU, in particular for small business. Therefore, the reduction of regulatory restrictions on cross-border digital trade reduces the overall level of restrictiveness of trade in goods and services. The gradual integration of Ukraine into the EU's Single Digital Market, which will promote digital transformation within the country.

Відбудова економіки України після війни є важливою можливістю модернізувати країну, побудувати якісну транспортну та логістичну інфраструктуру. Технології відіграватимуть вирішальну роль у цьому процесі, і вітчизняний ІТ сектор може служити базою відновлення. Українська галузь інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) була надзвичайно успішною до війни. Маючи понад 200 тисяч висококваліфікованих працівників, сектор давав 4% ВВП країни. Україна є одним із найбільших експортерів послуг ІТ у світі. До війни стрімко розвивалися такі сегменти, як аутсорсинг, кібербезпека, штучний інтелект (ШІ), мобільні додатки, блокчейн та електронний уряд [1].

Сьогодні цифрова трансформація виходить за рамки всіх економічних секторів України. Цифрові рішення застосовуються в багатьох галузях, включаючи банківську справу та фінанси, сільське господарство та виробництво продуктів харчування та енергетику.

Під час війни цифровізація стала порятунком для українського суспільства та економіки нарівні з основними послугами, такими як банківські послуги, електроенергія та вода. Уряд України, наприклад, адаптував свої цифрові платформи для забезпечення навчання, надання державних послуг, реєстрації пошкодженого майна, пошуку зниклих осіб та інших важливих для воєнних дій просторів [1]. Цифровізація також стане невід'ємною складовою процесу модернізації економіки.

Інтеграція до ЄС є однією з ключових тем політичного порядку денного України, особливої актуальності питання набуло після отримання країною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Окрема увага приділяється важливому компоненту питання – інтеграції до єдиного цифрового ринку (DSM) ЄС. Головні вигоди від інтеграції України до

DSM, можуть бути отримані від зменшення транскордонних регуляторних бар'єрів і обмежень для торгівлі між ЄС та Україною та прискорення розвитку цифрової економіки України відповідно до стандартів ЄС [2].

Цифровізація торгівлі (наприклад, електронні контракти, електронні платежі, електронна митниця тощо) спрощує процедури експорту та імпорту, зменшує торгові витрати для експортерів і створює нові можливості для торгівлі з ЄС, зокрема для малих підприємств. Таким чином, зменшення регуляторних обмежень на транскордонну цифрову торгівлю знижує загальний рівень обмежень торгівлі товарами та послугами. Також очікується підвищення продуктивності економіки України, що матиме позитивний вплив на економічне зростання країни [3].

Водночас інтеграція України до DSM передбачає кілька зобов'язань: привести національне законодавство та стандарти у відповідність до законодавства та стандартів ЄС; забезпечити інституційну та технічну спроможність, а також сумісність цифрових систем. Для бізнесу в Україні це означає нові вимоги ЄС, спрямовані на покращення захисту споживачів і персональних даних, а також посилення конкуренції з боку європейських компаній на цифрових ринках [2].

Проект «Цифрова трансформація для України» (DT4UA), який підтримує ЄС, триває з листопада 2022 року до квітня 2025 року. Метою проекту є підвищення ефективності та безпеки надання державних послуг та доступу до них для громадян і бізнесу в Україні відповідно до вимог ЄС, а також забезпечити швидке реагування на потреби, викликані війною. Загальний бюджет складає 17,4 млн. євро. З 2016 року ЄС підтримує цифрову трансформацію України загальним бюджетом понад 51 млн євро.

Таким чином, інтеграція до єдиного цифрового ринку ЄС вимагає від України проведення ряду регуляторних та законодавчих заходів. Ці кроки, у свою чергу, забезпечать поступову інтеграцію України в Єдиний цифровий ринок ЄС, що сприятиме цифровим перетворенням всередині країни та відкриє нове вікно можливостей для фізичних осіб та бізнесу.

Список використаних джерел:

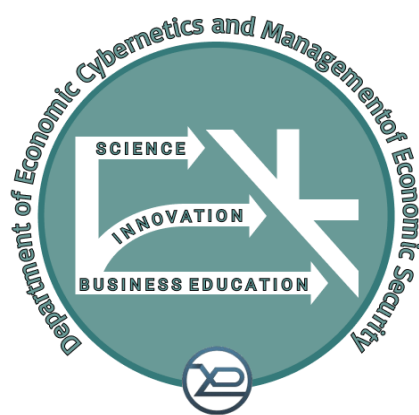
1. Bandura R., Staghun J. (2023, 14 квітня) Digital will drive Ukraine's modernization. Center for Strategic International Studies. <https://www.csis.org/analysis/digital-will-drive-ukraines-modernization>

2. Яворський П. та ін. , 2020. Інтеграція України у єдиний цифровий ринок ЄС: потенційні переваги. Центр аналізу міжнародної торгівлі Trade+, Український центр європейської політики. [dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf](https://www.dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf) (ucep.org.ua)

3. Marcus, J., Petropoulos, G., and Yeung, T. (2019). Contribution to Growth: The European Digital Single Market Delivering economic benefits for citizens and businesses. CEPS Special Report.

УДК 338.24:004.056
338.2:004.056

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

УДК 338.2

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ

Гриценко А. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кириї В. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(093) 948-32-04, e-mail: anastasiia.hrytsenko@nure.ua.

In scientific work, the object of research is the economic security of the state and its components. The purpose of the research is to consider the main provisions and documentation regarding the economic security of the state. The problem of economic security of the state is one of the most urgent problems of the modern economy. Economic security of the state is a systematic approach to ensuring national security, which is based on the effective functioning of the economic system of the state. This problem arises as a result of the growing influence of world factors on the national economy and the deterioration of the economic situation in the country. The work used the method of critical analysis of scientific and methodical literature, the method of comparison.

Поняття «економічна безпека держави» можна визначити як стан, коли економічні процеси в державі функціонують у такий спосіб, що забезпечується стабільний розвиток економіки та задоволення потреб національної безпеки. Економічна безпека держави повинна забезпечуватися шляхом захисту вітчизняних виробників від зовнішнього конкурентії, забезпечення стійкості фінансової системи, розвитку власних енергетичних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності виробників та іншими заходами. Фактори, які впливають на економічну безпеку держави, можна розділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів відносяться такі якості економічної системи держави, ступінь розвитку інфраструктури, ступінь залучення іноземних інвестицій, рівень корупції та ефективність управління економікою.

До зовнішніх факторів відносяться політична та економічна стабільність у світі, курс іноземних валют, ціни на сировинні матеріали та енергетичні ресурси, ступінь залежності від зовнішнього ринку, рівень відкритості економіки та ступінь інтеграції в міжнародний економічний простір.

Складові економічної безпеки держави – це важливі аспекти, які забезпечують стійкість та стабільність економічного розвитку держави.

Основні складові економічної безпеки держави включають:

1. Економічна стабільність: держава повинна мати стабільну економічну ситуацію, щоб забезпечити безпеку свого народу та економічну стабільність.

2. Енергетична безпека: держава повинна мати надійні та стійкі джерела енергопостачання, щоб запобігти енергетичній залежності та забезпечити енергетичну безпеку.

3. Інформаційна безпека: держава повинна забезпечити захист від кібератак, витоків даних та інші загрози кібербезпеки, щоб зберегти важливу інформацію та інфраструктуру.

4. Безпека фінансової системи: держава повинна мати стійку та безпечну фінансову систему, щоб запобігти фінансовій кризі та забезпечити фінансову стабільність.

5. Торговельна безпека: держава повинна мати вільний та відкритий торговельний режим, щоб забезпечити розвиток міжнародної торгівлі та взаємодії з іншими країнами.

6. Безпека транспортної системи: держава повинна мати безпечну та ефективну транспортну систему, щоб забезпечити безпеку та швидкість перевезення людей та товарів.

7. Безпека продовольчого сектора: держава повинна мати стійкий та ефективний продовольчий сектор, щоб забезпечити достатню кількість харчових продуктів та продуктів харчування для населення, зменшити залежність від імпорту та забезпечити продовольчу безпеку держави.

8. Екологічна безпека: держава повинна забезпечити сталий розвиток та охорону довкілля, щоб запобігти екологічним катастрофам, забезпечити збереження природних ресурсів та підвищити якість життя населення.

9. Науково-технічна безпека: держава повинна забезпечити розвиток науки та техніки, стимулювати інноваційну діяльність та підтримувати науково-технічний потенціал держави, щоб забезпечити конкурентоспроможність та розвиток економіки.

10. Соціальна безпека: держава повинна забезпечити соціальну безпеку населення, зменшити бідність та безробіття, підвищити рівень життя населення та забезпечити доступ до освіти та медичних послуг.

Загалом, складові економічної безпеки держави взаємопов'язані та взаємозалежні, тому їх розвиток та забезпечення має бути комплексним та забезпечувати стабільний розвиток держави.

Список використаних джерел:

1. Варналій, З. С. (2009). Економічна безпека: навч. посіб. Київ. Знання.

2. Шлемко, В. Т. Бінько, І. Ф. (1997). Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія. Київ. НІСД.

УДК 338.2:[005.3:004]

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Полозова О. О.

Науковий керівник – асистент Помогалова Н. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(093) 320-02-15, e-mail: olena.polozova@nure.ua.

The overview of the approach to the interpretation of information support for management decision-making at the enterprise. The definition of «information» is given. The main measures to increase the efficiency of the enterprise's work on the basis of sound management decisions are considered.

Необхідність прийняття управлінських рішень, пов'язаних з функціонуванням та розвитком економічних суб'єктів визначає потребу інформаційного забезпечення, що дозволяє отримувати актуальну інформацію про бізнес для прийняття стратегічних рішень; стежити за фінансовими наслідками таких рішень; спостерігати за ефективністю діяльності як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу, а в деяких випадках оцінювати й ефективність окремих операцій. Теоретико-практичні аспекти цього питання досліджували багато вчених, зокрема Шоптенко С.С. [1], Комарова Л.О. [2], Титаренко І. В. [3], Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. [4] та інші.

Метою дослідження є аналіз підходів до трактування поняття інформаційного забезпечення та його роль в контексті прийняття управлінських рішень на підприємстві. Інформацію можна визначити як сукупність відомостей, збережених на матеріальних чи інших носіях, оголошених чи переданих у будь-який спосіб, будь-якій формі чи вигляді. Інформація, необхідна для оптимального функціонування управлінської системи, називається управлінською. Інформаційна потреба – це форма ставлення до певної інформації, яка кваліфікується як необхідна для вирішення поставленого завдання. Серед основних факторів, які впливають на формування інформаційних потреб, є вид управлінської діяльності та особливості виконуваних функцій, пов'язаних з різним рівнем даної діяльності на підприємстві [1].

Найважливіший аспект формування інформаційного забезпечення управління підприємством – створення єдиної інформаційної мережі, що забезпечує збір і обробку статистичної інформації, реальний інформаційний обмін по вертикалі і горизонталі. Інформаційне забезпечення є базою, на якій будується управлінська діяльність, та представляє собою певну визначену сукупність інформаційного масиву. Зібрані, систематизовані та перетворені в придатну для використання форму відомості відіграють в управлінні виняткову роль. Від повноти та достовірності забезпечення інформаційної бази залежать адекватна оцінка

подій, що відбуваються, та обґрунтованість управлінських рішень [2]. Для формування висновків за результатами проведеного аналізу, обґрунтування на їх основі управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності підприємницької діяльності, для фахівців вкрай важливо розробити релевантні заходи, а саме: збір, систематизацію та обробку інформації за темою дослідження; пошук, аналіз й оцінку джерел інформації для економічних розрахунків; використання сучасних прийомів і способів, а також наукових, методологічних та методичних розробок економістів при проведенні аналітичних заходів; розробку напрямків з мобілізації невикористаних резервів, впровадження інноваційних технологій [3]. Слід зауважити, що основним елементом системи інформаційного забезпечення є швидкий доступ та захист інформації, забезпечення яких можливе при використанні технічних засобів, програмного забезпечення та інших методичних матеріалів.

Отже, підсумовуючи можна зробити висновок, що інформаційне забезпечення [4] – це, насамперед, динамічний процес, за допомогою якого інформація циркулює в системі управління. Інформаційні процеси тісно пов'язані з управлінськими та слугують базою для вироблення та обґрунтування рішень стосовно шляхів досягнення цілей управління продуктивністю підприємства. Актуальність створення ефективних систем інформаційного забезпечення обумовлена необхідністю обробки значних масивів даних про ресурси та параметри зовнішнього та внутрішнього середовищ, необхідних для визначення напрямків управління продуктивністю підприємства та прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Шоптенко, С. С. (2017). Зміст та основні напрями інформаційного забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Вип. 46. Т. 2. 50-54.
2. Комарова, Л. О. (2016). Інформаційно-аналітична діяльність як шлях забезпечення безпеки прийняття управлінських рішень у кризових ситуаціях. Сучасний захід інформації №2. 10-16. <http://journals.dut.edu.ua/index.php/dataprotect/article/view/684>
3. Титаренко, І. В. (2015). Удосконалення процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємством. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 1(19), 349-353. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2011-1\(19\)-349-353](https://doi.org/10.26642/pbo-2011-1(19)-349-353).
4. Пуцентейло, П., & Гуменюк, О. (2019). Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Вип. 1-2. 74-82.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Шавніна А. І.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Степанова О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: Anastasiia.shavnina@nure.ua

The work examines the issues of financial and economic security of the enterprise in modern conditions of Ukraine. The process of ensuring the financial and economic security of the enterprise is presented, which includes determining the types and causes of negative effects on the enterprise, determining the financial condition of the enterprise and the competitive position of the enterprise on the market. To determine the competitive position, it is recommended to use methods of rating assessment of enterprises.

На сучасному етапі економічного розвитку України великого значення набуває економічна безпека підприємства. У теперішніх умовах господарювання підприємство, як відкрита система, функціонує у складному зовнішньому середовищі, що характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Таке середовище змушує керівництво швидко адаптуватися до нових умов, потребує знання законів розвитку та пошуку шляхів виживання в ринковій економіці, врахування чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища. Ефективність функціонування підприємств, особливо за умов нестабільної економіки, значною мірою визначається надійністю системи економічної безпеки цих підприємств [1]. Особливо актуальними стають проблеми створення дієвих механізмів щодо підвищення економічної безпеки цих підприємств. Процес забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства складається з декількох етапів, зміст яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Етапи забезпечення фінансово-економічної безпеки

Етап	Зміст етапу	Коментар
Етап I	Визначення видів і причин виникнення негативних впливів на підприємство	Негативні впливи можуть мати суб'єктивний і об'єктивний характер.
Етап II	Визначення фінансового стану підприємства та надання оцінки поточного рівня його економічної безпеки	До індикаторів, що характеризують рівень фінансово-економічної безпеки відносять показники: фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості і рентабельності
Етап III	Вивчення конкурентного становища підприємства на відповідному ринку.	Для визначення конкурентного становища слід використовувати: – метод еталонного підприємства; – метод суми місць

Джерело: складено автором на підставі [1–3].

Визначення конкурентного становища підприємства методом еталонного підприємства полягає в наступному:

- визначаються максимальні значення за кожним показником, що бере участь в оцінці. Ці значення приймаються за еталонні. Сукупність еталонних показників відповідатиме фінансовим коефіцієнтам підприємства-еталона. При цьому рівень фінансового стану підприємства-еталона приймається за базу порівняння і кількісно прирівнюється до одиниці чи 100 %;
- визначається розрахунковий показник R, що характеризує ступінь відповідності фактичних значень фінансових показників кожного підприємства, що беруть участь в оцінці, показникам еталонного підприємства.

Визначення конкурентного становища підприємства методом суми місць полягає в наступному:

- по-перше визначаються максимальні (оптимальні) значення за кожним показником, що бере участь в оцінці;
- по-друге розраховується на скільки ближче значення показника до оптимального (чим ближче значення показника до оптимального – тим вище місце).

Найбільш високе місце в рейтингу посідає підприємство з мінімальною сумою місць. На основі отриманих даних підприємства ранжуються за рівнем фінансового стану. При оцінці методом суми місць кожному показнику підприємств, що беруть участь в оцінці, надається місце в залежності від його значення (чим ближче значення показника до оптимального – тим вище місце). Далі визначається сума місць за кожним підприємством. Найбільш високе місце в рейтингу посідає підприємство з мінімальною сумою місць. При використанні на практиці цих методів, керівництво підприємства отримує інформацію стосовно місця свого підприємства на ринку з точки зору його конкурентоспроможності. На базі цієї інформації, при необхідності, розробляється комплекс заходів щодо підвищення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Потапюк, І., Мазіленко, С., & Прусова, М. (2022). Фінансово-економічна безпека як основа безпеки підприємства. Цифрова економіка та економічна безпека, (2(02) /), 156-160. <https://doi.org/10.32782/dees.2-26>
2. Дубинська, О. (2021). Визначення рівня фінансово-економічної безпеки на підставі аналізу фінансової звітності підприємства. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, (5), 112-122. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.14>
3. Марусяк, Н., & Бак, Н. (2022). Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2022. (2), 109–113. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.2.109

DEVELOPING A SUPPLY CHAIN QUALITY SCORE FOR ENHANCED RISK ASSESSMENT

Lova V. V.

Scientific Supervisor – PhD, As. Prof. Didenko E. V.

Kharkiv National University of Radio Electronics, EC Department,
Kharkiv, Ukraine

phone +38 (067) 101-55-77, e-mail: viktor.lova@nure.ua

In the era of globalization, supply chains serve as the foundation for international trade and commerce. The increasing complexity of these networks heightens the risk of disruptions, which can significantly impact businesses and economies. Early identification of potential disruptions is imperative for maintaining operational efficiency and resilience, enabling organizations to adopt proactive measures and minimize adverse effects. In this study, we present a framework for assessing key risks associated with supply chains, allowing businesses to proactively address potential disruptions.

To operationalize this framework, we propose a supply chain quality score ranging from 0% to 100% for companies. This quality score is an aggregate indicator comprising three components:

- the specific company's quality score (0%-100%);
- the country-specific quality score for the company's location (0%-100%);
- the quality score for the company's suppliers (0%-100%).

We employ the geometric mean to calculate this aggregate indicator, which is well-suited for synthesizing multiple heterogeneous sources [1]. Unlike the arithmetic mean, the geometric mean better accommodates our use case, as it approaches 0% when one component's quality is near 0%.

For the specific company's quality score, we utilize the following components combined using the geometric mean:

- Sanctions quality score: Presence in sanctions lists of key players (USA, UK, EU, Canada, Switzerland, Australia, Japan). A score of 0% is assigned if a company appears on any sanctions list, and 100% if not.

- Bankruptcy quality score: Bankruptcy data from registers such as the European business registers. Bankrupt companies receive a score of 0%, while non-bankrupt companies receive a score of 100%.

- Court cases quality score (domain 0%-100%).

To construct the court cases quality score, we suggest employing the monotone cubic interpolation technique [2] with three predetermined sampling points for interpolation: no active court cases (100% quality), historical industry average (50% quality), and twice the historical industry average of active court cases (100% quality).

To compute the country-specific quality score, we consider various governance, business environment, and economic freedom indices:

- The rule of law index;
- Regulatory quality index;
- Civil liberties index;
- Property rights index;
- Business freedom index;
- Trade freedom index;
- Investment freedom index.

We convert these indices into quality scores using monotone cubic interpolation. The 10th percentile (0% quality), 50th percentile (50% quality), and 90th percentile (100% quality) of each index serve as sampling points for interpolation.

To determine the quality score of a company's suppliers, we utilize international trade data [3] to establish connections between companies and their suppliers. We calculate the quality score for each direct supplier and combine all scores using a weighted arithmetic mean, with the total trade volume in US dollars serving as the weight. In this case, the arithmetic mean is more suitable than the geometric mean, as it does not default to 0% when a single small-scale supplier experiences bankruptcy or sanctions. Importantly, the proposed recursive calculation method takes into account the influence of not only direct suppliers, but also downstream suppliers on the company's quality score.

References:

1. Fleming, Philip J., & Wallace, John J. (1986). «How not to lie with statistics: the correct way to summarize benchmark results». *Communications of the ACM*. 29 (3): 218-221. doi:10.1145/5666.5673. S2CID 1047380.
2. Fritsch, F. N., Carlson, R. E. (1980). «Monotone Piecewise Cubic Interpolation». *SIAM Journal on Numerical Analysis*. SIAM. 17 (2): 238-246. doi:10.1137/0717021.
3. TradeSparq. Global Leading Trade Data Intelligent Platform. Taken 26 March 2023 from <https://www.tradesparq.com/en/products>.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Терентьєва Т. Р.

Науковий керівник – ст. викл. Курденко О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(066) 484-72-38, e-mail: taisii.terentieva@nure.ua

Financial planning is the process of developing a system of financial plans, which consists in determining financial goals, establishing the degree of compliance of these goals with the current financial state of the enterprise, and formulating a sequence of actions aimed at achieving the set goals. In the process of planning, generalizing financial indicators of a quantitative and qualitative nature are developed and the most effective ways to achieve them are determined.

In this work, the main goal is to reveal the essence and purpose of financial planning at enterprises.

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства спрямована на завоювання чи збереження в умовах ринку достойної конкурентної позиції, тому передбачає не тільки аналіз і оцінку досягнутих результатів, а й планування майбутньої діяльності, зокрема складання коротко- та довгострокових фінансових планів. Успішна реалізація таких планів забезпечує досягнення відповідної конкурентної позиції на ринку та сприяє подальшому економічному зростанню підприємства. Практика країн з ринковою економікою свідчить, що чим вищий рівень фінансового планування, тим ефективнішим є управління діяльністю підприємств. У цьому зв'язку доцільно визначитися з сутністю та завданнями фінансового планування на різних підприємствах.

Призначенням фінансового планування є вирішення таких основних завдань:

- забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормальної господарської діяльності, включаючи розширене відтворення основних засобів підприємства, формування обігових коштів, матеріальне стимулювання, забезпечення соціальних потреб працівників;
- виявлення резервів у господарській діяльності підприємства та спрямування їх на підвищення ефективності виробництва;
- забезпечення раціональних та взаємовигідних економічних відносин підприємства з іншими підприємствами-постачальниками матеріальних ресурсів, бюджетом та банками;
- здійснення контролю за господарсько-фінансовою діяльністю підприємства та за утворенням й використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

Важливість фінансового планування для великих підприємств не викликає сумніву. Більшість з них силами власної планово-фінансової служби та залучених зовнішніх фахівців здійснюють фінансове планування, фінансовий аналіз та розробляють необхідні прогностичні фінансові моделі. Тоді як складнішим залишається розробка фінансових планів для малих і середніх підприємств, де всі завдання щодо фінансового аналізу та фінансового планування вирішує бухгалтер чи директор відповідно до їх компетенції, що не дозволяє їм реалізувати ці завдання на необхідному рівні.

Дослідження проблем фінансового планування свідчить, що разом із зростанням розміру малих підприємств і переходом їх у статус середніх зростає потреба у фінансовому аналізі та обґрунтованому фінансовому плануванні. Для ефективної діяльності малих і середніх підприємницьких структур основою має стати фінансовий аналіз та фінансове планування. Найважливішою проблемою у сфері фінансового планування є забезпечення обґрунтованості розробки фінансового плану, його реальності. Це залежить значною мірою від достовірності даних щодо збуту, дебіторської заборгованості та строків її погашення, потреб у фінансуванні, налагодженої роботи підрозділів, задіяних у складанні фінансового плану, та оперативності його розробки.

Отже, для забезпечення обґрунтованого фінансового планування та виконання фінансового плану необхідною є підготовка регламенту його складання, залежно від розміру підприємства (велике, середнє, мале) та специфіки діяльності, організаційно-правової форми, належним чином опрацьованої та достовірної вихідної інформації. До фінансового планування вдаються як до процесу оцінки майбутніх фінансових потреб підприємства, так і для визначення того, як проводилося фінансування в минулому періоді і на що витрачені кошти. За допомогою фінансового планування і контролю менеджери підприємства можуть оцінити, наскільки відповідають його цілям застосовані прийоми фінансових розрахунків. Прийоми планування дають змогу визначити, коли і які саме кошти потрібні підприємству.

Список використаних джерел:

1. Білик, М. Д. (2006). Фінансове планування на підприємстві в сучасних умовах. Фінанси України.
2. Жовновач, Р. (2004). Планування діяльності підприємства.
3. Партий, Г.О., & Загородній, А.Г. (2003). Фінанси підприємств.

МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Полозов О. Б.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Колупаєва І. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

e-mail: oleksandr.polozov@nure.ua

This paper considers the problem of economic security of the enterprise. The concept of monitoring as a system or observed process and a tool of active management are considered. The types of internal monitoring objects are given.

Проблема забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях на сьогодні набуває першочергового значення та має бути основою державної політики. Сучасні умови функціонування внутрішнього ринку України породжують загрози економічній безпеці підприємств. Воєнний стан, геополітична нестабільність, рівень зносу основних засобів, низька платоспроможність і велика кількість збанкрутілих вітчизняних підприємств створюють великі загрози економічній безпеці.

З метою врахування зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства, необхідно впровадження ефективної системи моніторингу.

Теоретико-методичні аспекти моніторингу в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства висвітлювалися у роботах багатьох науковців, серед яких А. О. Безугла [1], Т. М. Берідзе, Н. В. Лохман, Н. В. Пасічник [2], С. В. Князь, Х. І. Кайдрович, Р. М. Скриньковський, С. Г. Шевченко, І. В. Коновалюк [3], В. В. Лойко [4], С. І. Мельник, Ю. В. Лисий, В. І. Григорович [5] та інші.

Моніторинг завжди спрямований на досягнення поставленої мети. Об'єктом моніторингу економічної безпеки підприємства є це процес або система, що перебувають під спостереженням. Моніторингове спостереження має бути об'єктивним і незалежним від суб'єктивної інтерпретації учасників цього процесу.

Оскільки основним джерелом забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства є прибуток, то моніторинг економічної безпеки підприємства насамперед спрямований на визначення прибутковості його господарської діяльності, що можна зробити за даними фінансової звітності.

До внутрішніх об'єктів моніторингу економічної безпеки підприємства відносяться:

– фінансовий стан підприємства (сума активів і пасивів, сума оборотних коштів, рівень платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості, кредитний рейтинг тощо);

– технологічний стан підприємства (забезпеченість транспортом, обладнанням, комп'ютерною технікою тощо);

– кадровий стан підприємства (забезпеченість кадрами, тип організаційної структури управління, рівень оплати праці та продуктивність праці);

– інформаційне забезпечення (передбачає інформованість відповідних структурних підрозділів, зокрема, служби економічної безпеки підприємства, збір, обробку інформації, аналіз даних та розробку превентивних заходів щодо мінімізації наслідків можливих проблем).

Одним з найважливіших напрямів забезпечення економічної безпеки є фінансовий моніторинг, увага якого сфокусована на захисті інтересів держави, забезпечення конкурентного бізнес-середовища в економіці у форматі нормативно-правового режиму, а також на механізмах збереження фінансової інформації, дотримуючись конфіденційності.

Таким чином, у сучасних умовах моніторинг економічної безпеки підприємства розглядається як інструмент управління, що дозволяє забезпечити високий рівень адаптивності фінансового планування через механізм оперативного реагування на вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Безугла, А. О. (2020). Методичні підходи до моніторингу економічної безпеки підприємства. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доп. IV Всеукр.наук.- практ. Інтернет-конф. (Дніпро, 14-15 травня 2020 р.), МОН України, ДДАЕУ, ННІЕ. Дніпро: ННІЕ, 152-154.

2. Економічний моніторинг: методологія та практика (статистичний аспект): монографія (2019). Берідзе Т. М., Лохман Н. В., Пасічник Н. В. [та ін.]. Кременчук: Щербатих О. В. 199 с.

3. Князь, С. В., Кайдрович, Х. І., Скриньковський, Р. М., Шевченко, С. Г., & Коновалюк, І. В. (2022). Фінансова рівновага як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія; ред.: С. В. Князь; Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Левада, 372.

4. Лойко, В. В. (2015). Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства. Електронний журнал «Ефективна економіка». URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4446>

5. Мельник, С.І., Лисий, Ю.В., & Григорович, В.І. (2016) Фінансовий моніторинг у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 1. 71-81.

УДК 338.2:347.736

ОЗНАКИ БАНКРУТСТВА ТА НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

Шаповалов О. В.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Діденко Є. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

тел. +38(098) 266-83-37, e-mail: oleh.shapovalov@nure.ua

The paper analyzes the concept of bankruptcy. The main signs of bankruptcy are defined. Bankruptcy is one of the key elements of a market economy and an institution of a developed system of public and commercial law. This is a mechanism that makes it possible to avoid a disaster and dispose of funds profitably. For the debtor, declaring himself bankrupt is an opportunity to terminate unfulfilled obligations, as well as an opportunity to profitably sell his assets at the expense of debt repayment.

Банкрутство має такі характерні ознаки:

- комплексний характер інституту банкрутства, що полягає у поєднанні норм матеріального і процесуального, а також приватного і публічного права;

- специфічна сфера застосування інституту банкрутства, якою виступає підприємницька діяльність;

- банкрутство встановлюється виключно господарським судом в якості юридичного факту, що тягне за собою певні юридичні наслідки.

Відповідно до статті 1 Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” під неплатоспроможністю розуміється неспроможність суб’єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов’язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов’язання щодо сплати податків і зборів (обов’язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності. Іншими словами, неплатоспроможність становить собою таке становище боржника, коли він не здатен виконати зобов’язання перед кредиторами [1].

Стаття 209 ГК України передбачає положення, відповідно до якого у разі нездатності суб’єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов’язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою, інакше як через відновлення його платоспроможності, цей суб’єкт (боржник) визнається неспроможним [2].

Виділяють такі види неплатоспроможності:

- відносна неплатоспроможність;
- абсолютна неплатоспроможність.

Відносна неплатоспроможність полягає у неспроможності боржника погасити борги перед кредиторами внаслідок фінансових складнощів, які мають тимчасовий характер, але за наявності майнових активів, які перевищують кредиторську заборгованість.

Абсолютна неплатоспроможність полягає у неспроможності боржника, внаслідок повного розвалу фінансового стану, сплатити борги кредиторам без застосування процедури банкрутства.

Критеріями абсолютної неплатоспроможності є:

1) значний розмір заборгованості. Розмір заборгованості повинен становити не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, до якого не включаються неустойка (штраф, пеня), зобов'язання, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, зобов'язання по виплаті авторської винагороди, а також зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника – юридичної особи, що виникають з такої участі;

2) такі вимоги мають бути безспірними. Під безспірними вимогами кредиторів слід розуміти такі вимоги кредиторів, які визнані боржником, а також інші вимоги кредиторів, які підтверджені виконавчими документами чи розрахунковими документами, за якими здійснюється списання коштів з рахунків боржника;

3) термін несплати. Вимоги кредиторів не були задоволені боржником протягом трьох місяців після настання строку для їх погашення.

Абсолютна неплатоспроможність поділяється на такі види:

- оборотна абсолютна неплатоспроможність;
- необоротна абсолютна неплатоспроможність.

Оборотна абсолютна неплатоспроможність – це така неплатоспроможність, яка передбачає можливість відновлення платоспроможності боржника через санацію. Необоротна абсолютна неплатоспроможність – це така неплатоспроможність, яка передбачає можливість відновлення платоспроможності боржника за допомогою ліквідаційної процедури, тобто ліквідації підприємства і визнання господарським судом боржника банкрутом.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Верховна Рада України від 02.12.10 № 2755 (Редакція станом на 15.04.2017) <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено Наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України 26.10.2010 № 1361 (v1361665-10)).

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ E-COMMERCE В УКРАЇНІ

Безсонов С. Ю.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Колупаєва І. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

e-mail: stanislav.bezsonov93@gmail.com

This paper considers the state of e-commerce in Ukraine. The main challenges of e-commerce of Ukraine and solutions are determined. Directions of government policy are presented in the paper.

Впровадження новітніх інформаційних технологій стає умовою забезпечення конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і країн у цілому. Використання цифрових технологій та рішень покращує якість товарів та послуг, зменшує собівартість, а також призводить до посилення конкуренції між компаніями, що у свою чергу впливає на перебудову виробничих та економічних процесів [1, с.5].

Діджиталізація сприяє підвищенню рівня розвитку роздрібної торгівлі в Україні, збільшенню частки онлайн-продажів, зростанню прибутку підприємств, підвищенню задоволеності покупців [2, с.8].

Розвиток Інтернет-торгівлі в Україні визначається швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які є основними драйверами ринку електронної комерції. Електронна комерція має значний успіх серед цільової аудиторії, оскільки багато людей не мають можливості відвідувати магазини через нестачу часу. Інтернет-магазини більш зручні та доступні у будь-який час доби.

В останні роки онлайн-торгівля (e-commerce) користується великим попитом серед компаній. Онлайн-торгівля в Україні представлена великим асортиментом товарів та послуг. Найбільш популярним видом онлайн-торгівлі в Україні є продаж продуктів харчування та товарів першої необхідності [3].

Україна, як і більшість країн світу, стикається зі своїми власними проблемами в галузі електронної комерції, які потребують вирішення. Визначимо найбільш важливі виклики, з якими стикаються українські компанії та споживачі під час інтернет-торгівлі:

1. Недостатня розвиненість інфраструктури - одна з найбільших проблем електронної комерції в Україні. Так, наприклад, рівень швидкості та доступності Інтернету [4, с.92] далека від задовільної.

2. Слабко розвинена система логістики. Відсутність відповідних інфраструктурних рішень, неякісно організована доставка породжує високі витрати, довгий час очікування, та інші недоліки, які негативно впливають на задоволеність споживачів.

3. Недостатньо розвинена система платежів. Багато українських споживачів не мають банківських карток, що робить оплату онлайн неможливою. Відсутність безпечних онлайн-платежів також ускладнюють процес електронної комерції в Україні.

4. Проблеми з поверненням товару. Українським законодавством не врегульовано повністю процес повернення товару в електронній формі, що робить його виконання неможливим або занадто обтяжливим.

5. Конкуренція з іноземними компаніями. Низька конкурентоспроможність вітчизняних виробників та продавців породжує зростання конкуренції з-за кордону, що ускладнює бізнес в Україні.

6. Окремо слід визначити виклики, які виникли внаслідок військової агресії Російської Федерації, основні з яких - втрата територій, відтік людського капіталу, зруйнована інфраструктура.

До військової російської агресії 2022 року обсяги ринку електронної комерції в Україні кожного року зростали. Після 2022 року відбулося значне падіння показників, але прогнозні значення свідчать про те що ринок електронної комерції поступово буде відновлюватися. [5]. Тільки у 2025 році експерти прогнозують підвищення показників до рівня 2021 року.

Отже, електронна комерція в Україні має великий потенціал для розвитку. Разом з тим, державна політика має бути направлена на створення сприятливих умов для бізнесу; розвиток правової бази, яка регулює електронну комерцію; відновлення та вдосконалення інфраструктури. Державного регулювання потребують також питання повернення біженців до України та капіталізації людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Краус, К. М., Краус, Н. М., & Манжура, О. В. (2021). Електронна комерція та Інтернет-торгівля: навч.-метод. посіб. Київ: Аграр Медіа Груп.

2. Жегус, О. В., Афанасьєва, О. П., & Парцирна, Т. М. (2018). Особливості розвитку роздрібної торгівлі України в умовах діджиталізації. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. Вип. 1(27). 209-220.

3. Велике дослідження ринку e-commerce в Україні. URL: <https://ain.ua/ru/2021/07/04/bolshoe-issledovanie-rynka-e-commerce-v-ukraine/> (дата звернення: 18.04.2023).

4. European e-commerce report 2022. URL: https://ecommerce-europe.eu/wp-content/uploads/2022/06/CMI2022_FullVersion_LIGHT_v2.pdf (дата звернення: 21.04.2023).

5. eCommerce-Ukraine. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/ecommerce/ukraine> (дата звернення: 21.04.2023).

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Краснощок В.І.

Науковий керівник – к.е.н, доц. Кириї В.В

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

Харків, Україна

e-mail: vadym.krasnoshchok@nure.ua

The theoretical foundations of enterprise risk management are reviewed. A mechanism for identification and assessment of enterprise risks based on these financial documents has been developed and presented.

Більшість невеликих підприємств не мають розроблених стратегій, а також не впроваджують жодних стандартизованих систем управління ризиками, а рішення в такому випадку приймаються на основі спеціального підходу. Для забезпечення якісного управління ризиками підприємства необхідно визначити джерела інформації щодо таких ризиків, методи та періодичність моніторингу, необхідну якість інформації тощо. Найбільш поширеним джерелом інформації будь-якого підприємства є фінансова звітність. Дослідження сфер ризику та видів ризику в мікро- та малих економічних одиницях, в основному вказують на операційні та ринкові ризики, а також на ризики людського капіталу, фінансів і законодавства [75]. На рис. 1 представлені ризики, які можна ідентифікувати виходячи з звіту доходів та витрат підприємства.

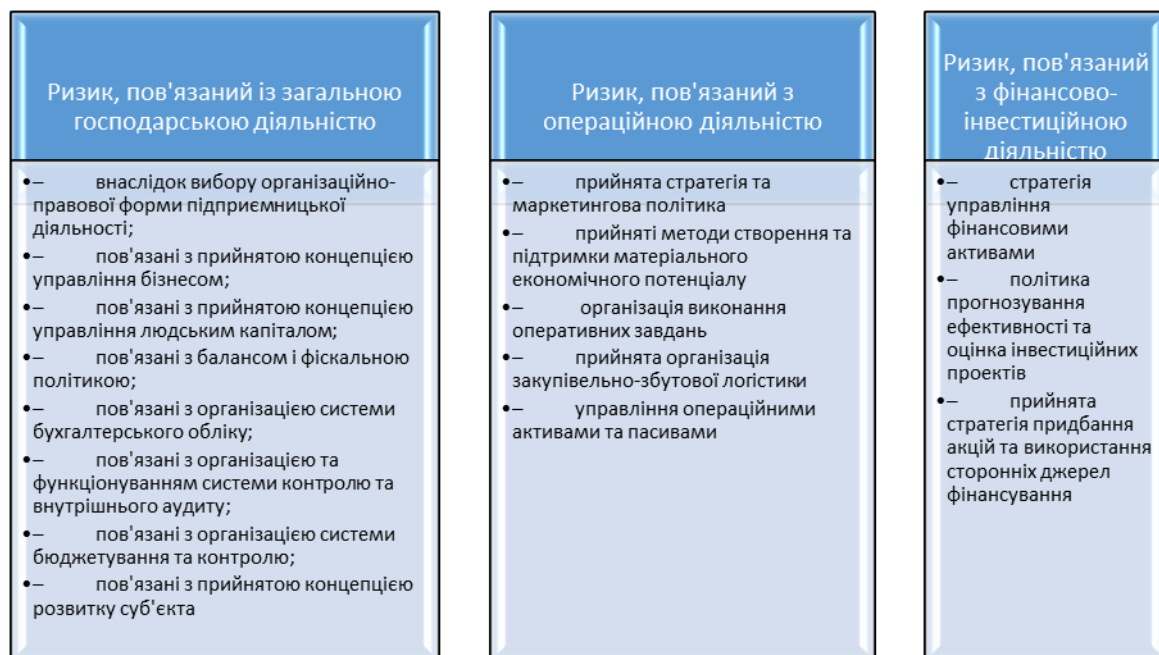

Рисунок 1 – Фактори ризику, визначені на основі доходів і витрат суб'єкта господарювання

Однак, без проникнення у внутрішню систему фінансового обліку користувач інформації може лише узагальнено визначити фактори ризику, які можуть, чи не можуть мати місце в реальності. Наприклад, аналіз балансу дозволяє визначити лише ті категорії балансу, які особливо схильні до ризику (рис.2).

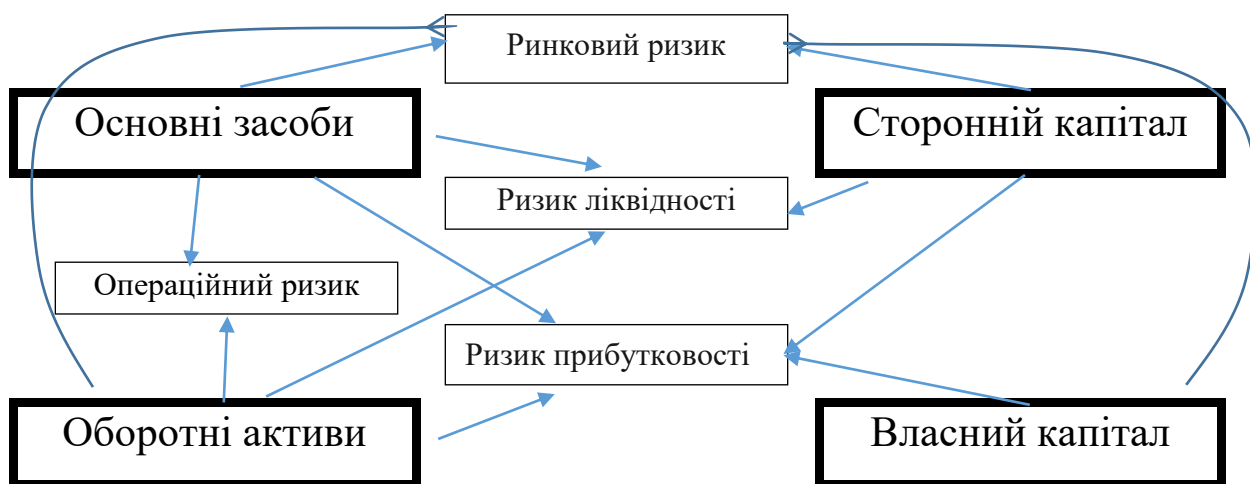

Рисунок 2 – Приклади ідентифікації ризиків в балансі підприємства

Згідно з А. Karmańska [1] інформаційні прогалини виникають у представленні кредитного ризику, ризику ліквідності або ринкового ризику. Відсутність достатньої інформації у звітах має бути доповнена відповідними додатковими наборами оцінених ризиків щодо засобів її створення, оцінки тощо

Представлення економічного ризику у фінансовій звітності в окремих його елементах, на жаль, має свої обмеження. Не всі ризики можна визначити без додаткового аналізу чи звітності.

Список використаних джерел:

1. Karmańska, A. (red.) (2008). *Ryzyko w rachunkowości*. Warszawa: Difin. 460.
2. Korombel A. Kluczowe ryzyka i ich klasyfikacje w praktyce mikro i małych przedsiębiorstw. In: J. Buko (ed.). *Strategie zarządzania mikro, małymi i średnimi przedsiębiorstwami* Szczecin: Uniwersytet Szczeciński. 2011. P.229-242.

УДК 330.341.1:004.9

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТВОРЕННІ РОЗУМНИХ МІСТ

Шафроненко Є.О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Шейко І.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки, кафедра ЕК,
м. Харків, Україна

тел. +38(050) 1365018, e-mail: irina.sheiko@nure.ua.

The article is devoted to the problem of creating smart cities, using digital technologies. Digitalization is a key factor of smart cities functioning: it support stable service, cost saving, energy consumption saving, comfort for citizens. A variety of components, including infrastructure, buildings, physical structures, electrical infrastructure, electronics, communication infrastructure, information technology infrastructure, and software, make smart cities a reality. It is important that the costs of deploying such smart technology are not a serious overhead for the tax revenues of smart city citizens.

Міста займають лише 3% земної поверхні, але в них проживає більше половини населення світу. Вони є рушіями глобальної економіки. За даними Всесвітнього економічного форуму, більше половини населення планети живе в містах, і ця цифра, як очікується, зросте до 80% до 2050 року [1]. За прогнозами, майже сім мільярдів людей житимуть у містах трохи більше, ніж через одне покоління, а оскільки глобальне споживання енергії зростає, на тлі більш екстремальних погодних явищ, викликаних зміною клімату, містам вкрай необхідно інвестувати в більш стійку інфраструктуру та ресурси.

На будівлі припадає 30% світового споживання енергії та 28% пов'язаних з енергією викидів вуглецю [1]. На тлі глобальної пандемії, кліматичної кризи, економічної невизначеності та бюджетних обмежень керівництво міст має терміново діяти, щоб зробити міську інфраструктуру більш стійкою. Місто - це система з унікальною історією, яка знаходиться в певному соціальному та екологічному контексті. Щоб місто процвітало, всі ключові міські системи повинні працювати разом, використовуючи всі свої ресурси для подолання викликів, з якими стикається місто. «Розумність» міста описує його здатність об'єднати всі свої ресурси, ефективно працювати з максимально можливою ефективністю для досягнення цілей, які воно перед собою поставило [2].

Цифрові технології є ключовими факторами, що сприяють тому, щоб міста та громадські об'єкти прагнули трансформуватися в більш стабільну діяльність, продовжуючи забезпечувати функціональність, комфорт, безпеку та ефективність. У [1] виділено п'ять тенденцій, що лежать в основі потреби в цифровій трансформації міської інфраструктури: зростаюча складність мереж обслуговування; бюджетні обмеження;

порушення трудових відносин; застаріла інфраструктура; збільшення тиску, пов'язаного зі зміною клімату. Хороші новини для міст та інфраструктури полягає в тому, що цифрові рішення можуть допомогти їм досягти всього цього.

Розумні технології є ключовими для проектування, впровадження та експлуатації розумних міст. Різноманітність компонентів, включаючи інфраструктуру, будівлі, фізичні структури, електричну інфраструктуру, електроніку, комунікаційну інфраструктуру, інфраструктуру інформаційних технологій і програмне забезпечення, робить розумні міста реальними.

Основою реалізації розумного міста є Інтернет речей (IoT). Іншими словами, IoT є технічною основою розумних міст. Розумні міста повинні мати три ключові характеристики: інтелект, взаємозв'язки та інструменти, які може надати IoT. Можна сказати, що використання IoT може зробити розумні міста можливими. Використання смартфонів, розумних лічильників, розумних датчиків і радіочастотної ідентифікації (RFID), по суті, формує структуру IoT в розумних містах. Структура IoT складається з різних компонентів, включаючи електроніку, датчики, мережі, прошивку та програмне забезпечення. IoT – це мережа взаємопов'язаних фізичних об'єктів (так звані «речі»), включаючи комп'ютери, смартфони, датчики, приводи, переносні пристрої, будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби та енергетичні системи. IoT забезпечує взаємодію багатьох різноманітних типів систем і програм для надання все більш розумних, надійних і безпечних послуг [2].

Проблема проектування та експлуатації полягає в тому, як створити гарне поєднання розумних технологій, щоб розумні міста не були занадто розумними, а достатньо розумними, щоб бути стійкими протягом багатьох років. Таким чином, важливо, щоб витрати на розгортання такої розумної технології не були серйозними накладними витратами для податкових надходжень громадян розумних міст. Однак з часом розумні технології можуть стати дешевшими, а розумні міста можуть стати економічно життєздатним варіантом.

Список використаних джерел:

1. AVENA Group Transforming cities and infrastructure for sustainable future URL: <https://engage.aveva.com/Transforming-cities-and-infrastructure>
2. Mohanty, S. P., Choppali, U. and Kougianos E., «Everything you wanted to know about smart cities: The Internet of things is the backbone» in *IEEE Consumer Electronics Magazine*, vol. 5, no. 3, pp. 60-70, July 2016, doi: 10.1109/MCE.2016.2556879.

УДК 338.27:338.246.88(477)

ПРОГНОЗ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Козаченко В. О.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

e-mail: veronika.kozachenko@nure.ua

In this work, I decided to consider the problem of forecasting the economic growth and recovery of Ukraine. This topic is very relevant for Ukraine, which suffered as a result of the full-scale invasion of Russia. The purpose of writing these theses is to attract more attention of society to the current problems that undoubtedly affect the life of every member of society. The more people will come together for the development and modernization of the political system, the less severe consequences the population will experience. Also, this work will explore options for forecasts and ways to achieve them.

Повномасштабне вторгнення РФ до України не могло не позначитися на політичні процеси у нашій країні. Цей вплив не здійснюється тільки передбаченими Законом України «Про правовий режим воєнного стану» обмеженнями. Існує ще багато інших важливих факторів, спричинених війною, які вже сьогодні призводять до змін у внутрішньополітичному просторі держави. Війна вплинула на зміну структури інформаційного поля – коли на телебаченні домінуючим став один канал, а поза ТБ зростає активність в Інтернеті. Також відбулося послаблення позицій партій та надання переваги військовим, громадським організаціям та волонтерам, що засвідчують соціальні опитування та деолігархізація суспільних відносин. Крім цього, внаслідок виїзду населення з більш небезпечних регіонів у більш безпечні місця спричинило переміщення громадської та політичної активності із центру в області. Завдяки цим всім факторам прогнози економічного розвитку від провідних інститутів мають шанс на покращення.

Проявом цих чинників буде зміна в політичній системі країни. Перед Україною після надання статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу постали нові завдання, а саме: посилення боротьби з корупцією, проведення реформи Конституційного Суду України, продовження судової реформи в Україні, антиолігархічний закон, здійснення боротьби з відмиванням коштів, "Закон про медіа", зміна законодавства про національні меншини.

Нещодавно Україна отримала програму кредитування від МВФ на \$15,6 млрд на чотири роки. Перший транш від МВФ у \$2,7 млрд, який Мінфін отримав 3 квітня, розпочинає найскладнішу програму фонду. Причиною є невизначеність через війну. Цьогоріч уряд може отримати три транші на \$4,5 млрд. Програма стане зеленим світлом для куди більш

масштабного фінансування від міжнародних донорів і партнерів для відбудови України.

EFF передбачає два сценарії розвитку подій, пов'язаних з війною: за базовим, гаряча фаза бойових дій має закінчитись у першій половині 2024 року, за негативним – у 2025-му. Відтак Україна, за оцінкою МВФ, потребуватиме у 2023-2027 роках від \$114,4 млрд до \$139,6 млрд зовнішнього фінансування, залежно від сценарію. Два етапи EFF передбачає два етапи. Перший – «військовий», розрахований на 12–18 місяців. Другий етап – це післявоєнне відновлення, яке орієнтовно триватиме до 2027-го. Такий таймінг впливає з базового сценарію. Він передбачає, що у 2023-му партнери нададуть Україні \$36,9 млрд. Загальна оцінка дефіциту фінансування цього року сягає \$41,9 млрд.

Попередня програма передбачала дефіцит у \$39,5 млрд. МВФ вирішив не давати чітких прогнозів щодо зростання ВВП у 2023-му. Фонд орієнтується на діапазон від -3% до +1%, у 2024 році – на зростання у 3,2%. Інфляція знизиться до 20%. МВФ з високою ймовірністю вже у квітні НБУ покращить свій прогноз щодо зростання ВВП цього року у 0,3%, додає він. Важлива частина базового прогнозу – експорт залишатиметься меншим на 40% від довоєнного обсягу, через проблеми постачання зерна.

Міжнародні резерви цього року зростуть до \$29,5 млрд. Після припинення активних бойових дій очікується зростання ВВП у 2025-2026 роках за рахунок збільшення інвестицій та споживання (враховуючи поступове повернення мігрантів). Водночас інфляція повернеться до довоєнної цілі у 5 ± 1 % лише у 2027-му. МВФ детально не описує негативний сценарій, однак зазначає, що у такому разі Україна може пережити ще два роки скорочення ВВП: на 10% у 2023-му та на 2% у 2024 році. Також йдеться про прискорення інфляції. Дисбаланси на валютному ринку зберігатимуться довше. Тривалі бойові дії заважатимуть поверненню мігрантів. Це негативно вплине на споживчий попит та інвестиційний клімат. Крім того, за негативним сценарієм, виникне потреба у фінансуванні боргу у розмірі приблизно \$7 млрд на рік у 2028-2033 роках. На першому етапі EFF український уряд зобов'язався досягнути 19 «структурних маяків» до червня 2024-го. Тільки після виконання вимог, в Україні є шанс на покращення економічного стану держави.

Список використаних джерел:

1. Niss.gov.ua. (2022, 7 листопада). Політична система України в умовах війни. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viyny>
2. Ligazakon.net. (2022, 6 липня). Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212345_ukrana--kandidat-v-s-yak-zakonodavch-zmni-sld-ochkuvati.
3. Forbes.ua. (2023, 5 квітня). Україна отримає великий кредит від МВФ. <https://forbes.ua/money/mvf-04042023-12832>.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Lova V.V.	Л	93	Носарева А.Е.	Н	68
Аль-Фахор Ескндер	А	6		П	
	Б		Пивоваров М.О.		16
			Полозов О.Б.		97
			Полозов М.О.		30
Бакал А.О		72	Полозова О.О.		89
Безсонов С.Ю.		101	Павлов А.О.		84
Бойченко М.Ю.		10		Р	
	В		Рижий В.М.		46
Вешкін Є.П.		82		С	
	Г		Сіденко О.О.		8, 32, 93
			Ступак О.М.		14
Гриценко А.О.		18, 25, 50,54, 60, 87	Суліма В.С.		48
Гасанов С.А.		22		Т	
	Д		Терентьева Т.Р.		40, 62,95
			Ткаченко Є.Л.		56
Дзівінська А.О.		28, 44, 70		Ш	
Добреля А.О.		52	Шаповалов О.В.		24, 99
	К		Шафроненко Є. О.		105
			Шеренок К.К.		74
Крикун В.П.		36	Шавніна А.І.		91
Калінін К.М.		38			
Козаченко В.О.		107			
Краснощок В.І.		103			
	Л			Щ	
Лова М.М.		58	Щербак В.В.		80
	М				
Мороз М.Ю.		34			
Моїсеєнко Є.Ю.		76			
Москальова М.С.		12, 20, 42, 60			
Мошицька В.О.		64			

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

- 1. Економічна кібернетика5
- 2. Управління фінансово-економічною безпекою86

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК 109

«РАДИОЕЛЕКТРОНІКА І МОЛОДЬ У ХХІ СТОЛІТТІ»

Матеріали 27-го Міжнародного молодіжного форуму

Відповідальний випусковий

В.О. Дорошенко

Комп'ютерна верстка

О.В. Мурзабулатова

Матеріали збірника публікуються в авторському варіанті
без редагування

NURE

Харківський національний
університет радіоелектроніки

XXVII Міжнародний
молодіжний форум

"Радіоелектроніка та
молодь у XXI столітті"